

Karel Makoň

Hovory o mystice a cestě k Bohu vůbec!

Zlín

1947 - 1948

Psáno bez korektury ve formě přípravného materiálu a zkrácení vlastních výkladů všem, kdo přicházejí se žádostí, aby byli poučeni. Podkladem této části je rozbor Otčenáše a pohádky o Honzovi a zakleté princezně.

Milí přátelé,

posílám vám první kapitolu nového jakéhosi úvodu do mystiky a průvodci po ní. Podivíte se, že prozrazuji své osobní zážitky, ale ještě více vás udiví, když řeknu, že mám v úmyslu vypsati nejen své ale i vaše zkušenosti, přednosti i nedostatky.

Došel jsem k názoru, že neosobní povídaní o tom, co se má dělat nebo se dělat nemá, není tak důležité, jako životní příklady, které mohou ukázati, jak v praxi vypadá použití všelijakých těch dobře míněných pouček. Protože vám budu posílat jednotlivé kapitoly, uvítám, budu-li od vás upozorněn, co v nich schází, co by

v nich mělo a nemělo být. Nevím ještě, jaký bude mít celý ten spis rozsah, zda skončí po dvaceti stránkách či po stu, ani jetě nevím zda bude mít děj či nikoliv. Dám se překvapit a radím vám, abyste tak učinili se mnou. Jen jedno je mi zase jisté, že korekci si budete musit obstarat sami. Nebudu mít ani času, abych ty stránky po sobě četl. Tím se může stát, že se budu na pozdějších stránkách opakovat, zvláště když nebudu moci pokračovat v dalších kapitolách v krátkých časových intervalech.

Umínil jsem si, že budu šetřiti anonymity všech popisovaných postav, avšak nemohu zabrániti tomu, abyste se sami nepoznali, i když třeba některá dějová pásma přesadím někam jinam nebo upravím, aby nebyla příliš dlouhá a neodváděla od vnitřní skutečnosti. Nepovažuji za lež, když upravím zevní okolnosti, které byly pouhou kulisou, nevrhnu-li opačné světlo na duchovní zákulisí oněch zevních událostí. Budu se však snažit, abych se obešel i bez dějových úprav všude tam, kde vyprávění skutečnosti nebude nikoho kompromitovat. Spoléhám beztak na to, že se tyto stránky dostanou jen do ruky těch, kdo jich nepoužívají proti nikomu.

Zdá se, že zase brzy budou vycházet knihy duchovního obsahu, které dokonale zastoupí tuto výpomoc z nouze, a těším se již s vámi na tuto duchovní žeň.

Ve Zlíně 28. září 1947

na den sv. Václava

Úmluva

Napsal jsem již několik úvodů do mystiky, ale nejsem spokojen ani s jedním z nich, protože příliš dobře vidím, že každý z nich vyhovuje jen malému počtu lidí. Protože se mi zdálo, že sám nestačím na takový úkol, zašel jsem si k jednomu ze svých dávných duchovních přátel, aby mi pomohl. Tento muž nechce být jmenován, a proto jej budu uvádět smyšleným jménem Josef Pátek.

Josef Pátek má nyní dosti času, protože dlí na odpočinku, který si po krušné celoživotní práci opravdu zaslouhuje. Zastihl jsem ho při četbě Bhagavad-gity, kterou už asi zná nazpaměť.

- Mám k vám jakési přání, uvedl jsem se bez okolků. Víte, že jsem napsal několik úvodů do mystiky a též víte, že ani s jedním nejsem spokojen.

- A chcete vědět, jak máte napsat nějaký lepší, doplnil mne pohotově.

- Máte pravdu. Mohl byste mi dát nějakou radu, jak si mám počínat?

- Nemohu vás odmítnout, když už tak dlouho ke mně chodíte na rady. Považuji váš spisovatelský neúspěch za svůj, poněvadž jste po mnoho let žil vedle mne a jen ve svém spisování jste se nikdy neřídil mými radami, protože jste dobře věděl, že jsem nikdy nic nenapsal. Chtěl bych jen vědět, co vás přimělo k tomu, že jste si mě tentokrát vybral i za spolupisatele.

- Promiňte, že jsem v minulosti jednal jinak než dnes, ale pocítil jsem přece již na své duši, že vaše vedení, které jste mi tak obětavě a nezištně poskytoval po tolik let, je správné. Nemůžete se tedy divit, že vás považuji za schopného podati mi i potřebný materiál. Vždyť tu nejde o to, abyste zdvihl pero a psal, nýbrž jen o to, abyste mi radil jak postupovat, abyste prohlížel hotové statě a opravil je věcně při našich společných schůzkách.

- To všechno bych mohl dělat. Času mám nyní dost. Ale dovolte mi jednu otázku či námitku. Pravíte, že jsem vás vedl po tolik let, a podle vašeho názoru dobře. Nebylo by snad nejjednodušší, kdybyste popsal svou cestu a mé vedení. Z toho by přece mohl být také úvod do mystiky?

- Také jsem již o tom přemýšlel, a došel jsem k opačnému názoru než vy. Z mé cesty a z vašeho vedení by nemohl být úvod do mystiky. Jednak je můj postup, má píle a mnohé ostatní velmi nepřikladné, jednak vaše vedení je velmi individuální. Většina lidí postrádá takové vedení, jakého se mi dostává ve vás. Totiž myslím, že nemají osobního vůdce, a proto potřebují spíše všeobecných rad. Chci tedy, abyste mi nyní podal tyto všeobecné rady, platné pro všechny.

- Tak v tomto bodě vás asi zklamou, protože je velmi málo všeobecných rad, které by se hodily pro všechny případy. Víte přece sám dobře, že mystická cesta je nejindividuálnější záležitost na světě. Proto jste tak špatně pochopil se všemi dosavadními úvody do mystiky.

- Jinými slovy: Považujete za nemožné, napsati úvod do mystiky, který by se hodil pro všechny duše, hledající užší spojení s Bohem.

- To netvrdím. Mám-li vám však odpovědět, pokusíme se napřed spolu pochopit, jak a čím jsou lidé přiváděni na mystickou cestu. Zodpovězení této otázky nám velmi přiblíží váš úkol uvést lidi do mystiky.

- Tady bych ovšem nejspíše znal svůj případ.

- Nuže, zapište jej na začátek toho úvodu. Dáme-li několik takových individuálních vstupů na mystickou cestu dohromady, možná, že se dopracujeme nějaké formule, kterou byste mohl nazvat: Jak se dostaneme na mystickou cestu. Prosím začněte se svým vypravováním.

- Vstoupil jsem na mystickou cestu, když mně bylo něco přes sedmnáct let.

- Vidím, že vás budu muset přerušit. Chcete říci asi, že jste začal dělat určitá mystická cvičení po svém sedmnáctém roku. A domníváte se možná, že začátek nějakých duchovních cvičení je vlastně začátek mystické cesty. Tvrdím naopak, že i pravidelné konání mystických cvičení z nikoho ještě nečiní mystického žáka. Rozhodným pro začátek mystické cesty není totiž konání nějakých pravidelných mystických cvičení, nýbrž vůle poznati pravdu, které mystický žák říká Bůh. Ne každý, kdo tuto vůli má, doví se zároveň o mystických cvičeních, jak je známe my. Proto by neměl být mystikem? Mystikem je každý, kdo se opravdově zavázal, že se celým svým životem bude ubírat k Bohu. Mystika je náboženský způsob života, který je veden upřímnou touhou na sblížení s Bohem a to touhou takovou, že tato převládá nad všemi ostatními tužbami. Pokud nepřevládá, nezavazuje k ustavičnému hledání předmětu touhy.

- Promiňte, vy mi tu ale líčíte velmi dokonalého mystika, nikoliv mystického žáka, začátečníka na této cestě, kterého mám na mysli. Pro ty dokonalé a toužící po Bohu nemusím přece psát. K těm se chodím učit.

- Všechno vám prominu, proč ne! Ale tvrdím, že ani mystickým žákem se nemůže stát nikdo, kdo nemá takovou opravdovou touhu po Bohu. Pro jiné úvod nepište.

- Pak ale vůbec nemohu psát úvod do mystiky, poněvadž sám nemám takovou touhu po Bohu, kterou bych považoval za dostatečnou.

- Chcete říci, že ani vy nejste mystickým žákem?

- Podle vašeho výměru nikoliv.

- Pohledte, vy mne na příklad považujete za dokonalejšího než jste vy, ale i já musím říci, že nejsem spokojen se svou touhou po Bohu. Nerozumíme si tedy, protože také já bych nemohl být ani mystickým žákem. Zde však neběží o to, zda jste se svou touhou po Bohu spokojen, ale k jakému životu nás tato touha zavazuje, co je podstatnou součástí vašeho nebo mého života. Je-li podstatnou součástí vašeho života nebo jeho pravým středem např. vydělávání peněz, nebo vaše rodina, vaše vlast, nebo dokonce to, čemu se říká běžně malichernosti, pak nejste mystickým žákem. Mystickým žákem je ten, kdo se stává hodným Krista. Apoštolové opustili své rodiny a šli za Kristem a tím se ho stali hodnými, přestože jej dokonale nepoznávali až do chvíle seslání Ducha svatého. Víte, že Kristus řekl, že kdo více miluje kohokoliv na světě není jej hoden.

- Ale přece nepovažujete za správné, aby všichni, kdo chtějí nalézt království Boží, opustili své rodiny a rozdali všechno své jmění chudým?

- Považuji takové jednání za správné, ale uznávám, že nemůže být dokonale vykonáno ani tak zevním opuštěním rodin nebo majetku, jako spíše vnitřním opuštěním toho všeho ve své duši.

- V tom jsme za jedno.

- Ale pojednání o tomto předmětu vsutku nepatří hned na začátek takového úvodu. Chtěl jsem vás jen přiměti k tomu, abyste spíše vyprávěl o pohnutkách, které vás přiměly k tomu, abyste dělal nějaká duchovní cvičení. Ty pohnutky jsou právě důležité. Nuže pokračujte.

- Pohnutka byla u mne čistě individuální.

- Tak tedy řekněte jak se to stalo, já už vás přivedu na pravé pochopení. Vidím, že posuzujete celé své jednání stále ještě zevníma očima, tj. podle zevních událostí, které přece nejsou ničím podstatným. Jsou jen poslední zplodinou řady vnitřních dějů a přeměn. Ale řekněte krátce ten svůj případ. Vždyť ostatní také půjdou z vnějška dovnitř. Tím učiníte běžnému čtenáři svůj úvod velmi srozumitelným.

- V mládí jsem nebyl nábožensky založený, a mohu říci, že jsem téměř nevěřil, jelikož má víra mne nezavazovala k ničemu jinému než k denní modlitbě, kterou mně naučila a při níž mě též přidržovala má matka. Modlil jsem se čistě mechanicky a v neděli jsem chodil do kostela jen proto, že jsem si tam mohl zazpívat a že si to maminka přála. Měl jsem rád zpěv a byl bych se naučil

hrát na nějaký hudební nástroj. Jenže na housle jsem se učit nemohl, poněvadž mám levou ruku chromou a piano jsme si nemohli koupit. Přece však začal jsem chodit na hodiny na klavír. Celkem s malým výsledkem, protože v té době jsem již ztratil opravdový zájem o jakékoliv úspěchy v zevním světě, byť to byly tak malé, jako je umět si zabrnkat nějakou písničku. Kdybych byl začal s hudbou tak o dvě, tři léta dříve, byl bych projevoval daleko větší zájem.

- A čemu přičítáte tuto změnu?

- Dříve jsem byl všecek obrácen navenek, kde jsem hledal uplatnění, ale s příchodem puberty jsem začal více pozorovat sebe a začal jsem řešit nové problémy, které se objevovaly.

- Měl byste říci v čem spočívaly všechny ty problémy, které absorbovaly všechn váš zájem.

- Byly to především mučivé pohlavní otázky, k tomu se musím přiznat. Snad nikdo nepřistoupil k jejich řešení tak brzo jako já. Ale máte za to, že i o těchto čistě osobních věcech má být veřejně psáno.

- Ano, jen tak čtenář správně pochopí váš případ. Nemyslete si, že jste jediný, který zažíval nějaké takové mučivé stavy, které asi máte na mysli. Přednášíte přeci také mladým lidem o mystice. Nuže, podejte jim pomocnou ruku i na tomto poli. Ještě jednu otázku: myslíte si, že jste byl pohlavně vlažný, nebo spíše eroticky založený.

- Je těžké, abych se srovnal s ostatními lidmi v tom věku. Ale podle toho, co jsem v sobě zažíval, bych řekl, že jsem byl vášnivý až dost.

- Mohu vám zaručiti, že všichni lidé vás považovali spíše za velmi chladného.

- To je omyl, kterému mohli velmi snadno podlehnout, poněvadž jsem se choval vůči dívkám velmi zdrženlivě, nikdy jsem nevyslovil ani jedno sprosté slovo, nevedl jsem nikdy dvojsmyslné a oplzlé řeči, jimž jsem se vždy na míle vyhýbal. Všichni mí kamarádi to dobře věděli, a tak dalece mne šetřili, že přede mnou nikdy se neodvážili mluvit ošklivě. Toho jsem si všiml již v útlém mládí.

- Tohle by se zdálo zcela nepochopitelné, poněvadž je dobře známo, že když někdo nechce mluvit sprosté řeči a slyšet sprosté řeči, že jeho kamarádi schválně před ním sprostě mluví. Máte pro to nějaké vysvětlení?

- Vysvětlení je těžké. Musíte sám vysvětlit, co nemohu já. Mohu vám jen pomoci. Už když jsem chodil do obecné školy, chovali se ke mně téměř všichni mí spolužáci s takovou úctou, že se vždycky poprali o místo vedle mne na cestě ze školy. Pamatuji si, že jeden z nich, byl to mimochodem třídní zloděj a buřič, chtěl mě jednou zmlátit, aby povalil tento můj nymbus. Zcela bez jakýchkoliv úvodů mne jednou přepadl na hlavní ulici a pustil se oběma pěstmi do mne. Když jsem se vzpamatoval, začal jsem mu rádně oplácet. To jej tak udivilo, že mne přestal bít, odprosil mně a slíbil mi, že mně bude sloužit. Nic takového však jsem od něho nežádal. Musel jsem si však potom často dát líbit výlevy jeho psí oddanosti, i když mi nebyly vůbec milé.

- A trvala tato úcta k vám jiných nepřetržitě dále?

- Nikoliv. Myslím, že mohla být zaviněna mým velmi dobrým prospěchem ve škole, který se později zhoršil.

- Tak jednoduše bych tento případ neřešil. Musíme jít hlouběji do vašeho soukromého života. Když jste se již jako malé dítě vyhýbal nemravným řečem, musel jste mít pro takové jednání nějaké důvody. Byl jste k takovému jednání přísně vychováván.

- Myslím, že zde byste nenašel odpovědi, poněvadž jsem měl příležitost často slyšet dosti hrubá slova, ale nikdy jsem ani jedno

z nich neopakoval, čemuž se maminka dodnes diví. Jiné děti, když často slyší nějaké nepěkné slovo, obyčejně je přejmou do svého slovníku a užívají je aspoň tajně, ale nikdy nepomáhal jsem si nadávkami nebo něčím podobným. Snad to bylo tím, že jsem si umínil ještě dříve, než jsem šel do školy, že budu žítí bezpohlavně a vymítím ze svých myšlenek všechno, co s tím souvisí.

- Jak jste mohl v tak útlém věku pojmout takové předsevzetí?

- Byl jsem od starších kamarádů poučen, v čem spočívá pohlavní život. Není divu, že se mi něco takového zdálo být naprosto nesmyslným, a proto jsem snadno nabyl přesvědčení, že takové počínání je něco moc špatného. Myslím, že též nemálo k tomuto mému rozhodnutí přispěla ta okolnost, že matka má byla vdova a zůstala jí proto, abych nedostal otce, který by mne třeba neměl tak rád jako ona. Nikdy jsem však o tom s ní nemluvil. Víte už, že rovněž asi ve čtyřech nebo pěti letech jsem si předsevzal, že nebudu kouřit a pít alkohol, protože tyto nedostatky se mi nelíbily na lidech. Z toho už také soudím, že můj život nemůže sloužit za všeobecný příklad.

- Byl bych velmi nerad, kdybyste se přeceňoval. Byl jste obyčejné dítě, ale měl jste vadnou ruku. Proto jste byl vyřazen z běžných her svých druhů a musel jste se předčasně utíkat do sebe. Avšak hind by soudil trochu jinak. Věřil by, že jste měl tyto sklony (samskaras) z předcházejících vtělení. Proto jste byl schopen tak brzy učinit tak závažná rozhodnutí a zachovávat je dokonce

v dospělosti. Tyto věci však musí být napsány, poněvadž mnoho lidí přichází na svět s dobrými sklony, avšak nikdo je v nich nepodporuje a nevyvinuje. Vy jste byl držen stranou obvyklého nízkého prostředí dětských představ a her svou chorobou, ale každý nemá vadnou ruku. Ostatním dětem musíme pomoci, když víme, že jsou schopny tak velkých věcí.

- Jsem přesvědčen, že děti jsou schopny více dobrého než velcí lidé. Těžce jsem nesl ve svém útlém mládí, že jsem byl tak hluboce podceňován od ostatních, protože jsem dítě. Viděl jsem všechny nedokonalosti dospělých lidí, viděl jsem jak jeden kleje, druhý se opíjí, jiný lže a podobně. Viděl jsem to tím snáze, že tyto vlastnosti mně neotupovaly. Toto čisté vidění má každé dítě, jsem o tom přesvědčen. A proto by mělo být šetřeno, měla by se před ním zachovávat nejen náležitá opatrnost, ale mělo by se před ním opravdu čistě a velce žít. Do duše jeho by se pak dostalo símě, které by

v pozdějším věku muselo nést nejlepší ovoce. Pořád se mluví o silných dojmech z mládí, které mnohdy určují celý způsob jednání dorůstajícího tvora, ale nikdo se nesnaží, aby tyto silné dojmy byly toho nejvyššího mravního, estetického i náboženského řádu.

- Málem byste se rozohnil příteli. Shrňme vaše poznatky z mládí. Připravoval jste se vydatně ve svých myšlenkách už z útlého mládí na budoucí cestu k Bohu. Byl to přirozený vývoj.

- Přece se mi však vstup na mystickou cestu jevil jako násilné vytržení z nevěreckosti, duševní malátnosti, lhostejnosti, neustálenosti a roztěkanosti do soustředění k jednomu cíli, tím byl Bůh. Jednou jsem na stole své učitelky hudby objevil právě Bhagavad-gitu v překladu Weinfurtrově. Z nadpisu jsem pochopil, že pojednává o Bohu, ale nechápal jsem, jak mohou světští lidé číst něco o Bohu. Podobnou četbu jsem v té době považoval za nejotravnější, jaká vůbec může být. Protože jsem si však nedovedl představit, že by světští lidé mohli něco takového číst, aniž by tam přece jen nebylo něco napínavého, šel jsem do musea, kde jsem našel jednu tenounkou knížečku od zmíněného autora, kde jsem si při prvním otevření nahmátl větu, v níž bylo řečeno, že člověk může v tomto životě dosáhnout spojení s Bohem. Tato jediná věta

způsobila, že jsem od té chvíle neměl jiného životního cíle, než se spojit s Bohem. Rázem jsem uvěřil v Boha, rázem mně bylo jasné, že se lze spojit s Bohem a že je to pravý životní cíl. Už jsem dále

v té knížečce nešel. Točila se mně z toho poznání hlava a s ní celý svět. Zcela jinak jsem hodnotil všechny věci a veškerou svou dosavadní činnost i jednání jiných lidí. Jen jsem se potřeboval dovědět, jak začít a co dělat. K tomu mi již dopomohl manžel mé učitelky hudby, který mně půjčoval jednu duchovní knihu za druhou. Jelikož jsem katolík, považoval jsem za svou duchovní povinnost vykonati generální zpověď, abych přistoupil ke cvičení úplně čist, ačkoliv jsem se už nemohl dočkat chvíle, kdy budu moci začít

s duchovními cvičeními, které mě povedou k Bohu, přece jen jsem si umínil, že nezačnu dříve než na velký pátek, který byl za několik dní. Před tím jsem šel ještě na exercicie. Toto třídní mlčení vyplavilo ze mně všechn rmut a náležitě podepřelo mé rozhodnutí.

- Nemohu popřít, že to byl velký převrat ve vašem zevním životě, avšak, jak jste sám dovozoval, vnitřně jste se již dlouho připravoval. Pro váš vnitřní život, a ten je podstatný, nešlo už ani o změnu, dá se říci, že jste v té chvíli dostudoval jednu školu, dostal závěrečné vysvědčení a vstoupil do vyšší školy. Nebo, že jste cestu k Bohu, kterou jste před tím konal bez svého vědomí, nastoupil nyní vědomě.

- Tím ovšem tvrdíte, že všichni lidé vlastně jsou na cestě k Bohu, jenže většina z nich nevědomě.

- A ještě více. Ti, kdo jdou vědomě, měli by vynakládati méně úsilí na to, aby také celé jejich okolí šlo stejně vědomě. Vždyť málokdo je schopen jít vědomě. Cíl, jemuž mystikové říkají Bůh, je jim tak vzdálený a tak mlhavý, že je nikdy nemůže zaujmout. Nepomůže vysvětlování a domlouvání, protože ten, kdo se nedopracoval vlastním vývojem k zaujetí pro Boha, nemůže trvale po něm toužiti. Držíme-li jej při takovém snažení uměle, můžeme se nadát, že jakmile jej spustíme, vrátí se ke svým, jemu bližším tužbám. Jeden bude podnikat, druhý se bude starat o rodinu, jiný se bude zase učit, a každý bude dělat něco, co zdánlivě nijak nesouvisí s cestou k Bohu. Připraven je ten, kdo se chopí přímé cesty k Bohu jako jediné své tužby, před níž všechno rázem ustoupí do pozadí. A ještě ani o tom nemůžeme vždycky říci, že si uchová stejnou chuť až do konce.

- Chcete tedy říci, že účelnější než vyučovati veřejně mystice je, snažiti se, aby naše okolí rychleji se připravilo na přímou cestu. Jak si počínati?

- Vystopovali jsme právě ve vašem životě přípravu na přímou, tj. mystickou cestu k Bohu. Vidíte, že jste se nevědomky připravoval na duchovní dráhu již od útlého mládí. Proto jste potom tak rychle zakotvil. Chcete-li tedy někomu pomoci v jeho nevědomé přípravce na duchovní cestu, snažte se pochopit jeho počínání z hlediska člověka, který už má tuto přípravku za sebou. Staňte se učitelem na této přípravce. Vezměte si příklad z Krista. Ani on nepovažoval za plýtvání silami, když bude u většiny lidí pouze upravovat cestu k přímé stezce. Proto si vybral jen nepatrný počet přímých učedníků, kteří byli připraveni na poznání Boha, kdežto ostatním ukazoval jen, jak mají jednat v zevním světě. Urovnával jejich mravní řád, a to tak důkladně, že většina lidí čtoucích evangelium, nevidí v něm nic jiného než řadu mravních příkazů. Dosud jste to měl lidem za zlé. Ve skutečnosti jste stál proti Kristu, stavěl jste se proti duchu jeho učení.

- Velmi mě překvapuje tento výrok. V čem jsem se vlastně proviňoval? Snad tím, že jsem se snažil, aby více lidí pochopilo vnitřní význam Kristových evangelí?

- Ne. Jenom jste nepochopil, že Kristus dobře věděl, jak to dopadne s pochopením jeho evangelí a celého jeho učení. Věděl, že většina jeho lidí si z něho bude umět vzít jen mravní stránku, která arci je jen malou součástí jeho učení. Proto radil, aby nikdo neházel perle sviním. Zde je celý důvod neúspěchu, nebo tzv. neúspěchů vašich úvodů. Zapomínáte, že někdo je zaobalen do svého malého já, do svého osobního sobectví tak, že se podobá hlemýždi, který nemůže opustiti svou budku. Nestará se o nic jiného než o to, co by mohlo přinést nějaký prospěch tomuto jeho malému já, jeho oddělené bytosti. Jak chcete, aby jeho duch na jednou procházel celým vesmírem, překonal dokonce hranice stvořeného a spojil se

s Absolutnem? Všiml jste si však, že Kristus přišel pro tyto lidi, i k těm měl co říci. Proto léčil jejich hmotné stránky a nakonec jim i odpouštěl jejich hříchy. I apoštolové jednou při bouři na jezeře byli jati strachem, že se utopí, a prosili Ježíše, aby je zachránil. Kristus tedy zachraňoval především pouhou lidskou stránku, aby nepropadla chaosu, zmatku a zoufalství. Věděl přece dobře, že vyšší duchovní cesta se nemůže stát majetkem těch, kdo ještě nepřekonali ani nejpustší a nejbezohlednější formu sobeckosti. Vždyť takoví lidé přímo dokazují celým svým myšlením a

jednáním, že nevěří

v existenci nic jiného než ve svou a všeho, co jim náleží a z čeho mají prospěch.

- Na druhé straně tolikrát jsme spolu mluvili o tom, že se nelze dokonale očistit, dokud nepoznáme Boha, a že očista jde ruku

v ruce s duchovním poznáním. Kdyby tito lidé konali duchovní cvičení, očistili by se zvnitřka tedy rychleji, poněvadž by povolali k dílu milost Boží.

- Je pravda, že nikdo se nemůže stát mravně dokonalým bez pomoci Boží a že duchovní cvičení vydatně pomáhají k očistě, ale první fázi očisty musí každý provést bez pomoci duchovní cesty. Všechno má svůj čas. Víte dobře, že kdybyste dal malému dítěti po narození hned stravu, kterou jedí dospělí lidé, v bláhovém domnění, že tato strava je vydatnější, že byste jej zabil. Dítě ani v počátku nepotřebuje ve svém vývoji tytéž látky a v tomtéž poměru jako dospělý člověk.

- Říkáte tedy, že člověk duchovně nevypělý má být kojen mravními příkazy, které bude beztak zachovávat jen tehdy, když budou sloužit jeho osobnímu prospěchu, a bude po nich bezohledně šlapat, když se mu nebudou hodit, nebo když jej budou stát nějaké oběti.

- Úplně nevypělý člověk nemůže být kojen ani mravními příkazy, to jste správně poznal. I ty jsou příliš silné pro něho. Posmívá se jim a říká o nich, že takové zásady jsou pro slabochy.

- Vždyť má pravdu!

- Uvažte, že říkají-li dva totéž, nemyslí totéž, Kristus, Buddha, Krišna, Mohamed a jiní duchovní učitelé dobře věděli, že mravnostní příkazy by nemusely vůbec existovat, kdyby nebylo slabochů. Ale ani jeden z nich se neopovážil jimi pohrdat, protože cítili spojitost mezi sebou a i tím nejhorším zločincem. Poznávali i v nejhorším zločinci svého bližního. A tak se stalo, že lotr na kříži, který po celý život nepáchal nic jiného než zlo, v poslední chvílce se obrátil a našel milost u Pána. Proč myslíte, že se tak stalo?...Umírali přece všichni tři vedle sebe. Dva z nich smrt spojila, třetího nikoliv.

- Zajisté se jeden díval na druhého, a ten jeden lotr poznal velikost Kristovu v jeho umírání.

- Ano. Ti nejnižší nemohou být vyučováni jiným způsobem, než příkladným životem druhých. Na kříži bylo řečeno, že polovina i těch nejhorších a zcela sobeckých lidí by se dala obrátit

duchovní silou příkladného života. Stačí vedle nich žít. Vidíte, jakou zodpovědnost neseme i za nepatrné činy, protože malicherní lidé právě z maličkostí si dělají posudek o celém člověku, a buď jej přijmou nebo zavrhnou třeba podle nepatrných známek slabosti. Neumí přece pohlížet na celek. Celistvý pohled na věci a lidi jim bude ještě dlouho scházet. Tak, a nyní můžeme svou debatu shrnout. Pro tyto lidi nemůže být v úvodu ani slova, které by je poučilo. Potřebují vidět živý příklad. Těm také nikdy nepředkládáme své úvody do mystiky. Mluvím-li o živém příkladu, mám na mysli též onu duchovní sílu, která vyzařuje ze člověka, který má duchovní poznání. Výše stojící lidé, kteří jsou ochotni konati dobro také pro jiné lidi než pro sebe, nebo je dokonce konají aniž by očekávali nějakou vděčnost nebo odplatu, musí být především doplňováni

v této své činnosti. Nesmí z ní být zrazováni proto, že se vám zdá, že to není nejvyšší způsob nebo vědomý způsob cesty k Bohu. Tito lidé mohou být poučeni o vyšším a přímém způsobu poznávání Boha a jeho smyslu, avšak nesmí být nuceni nebo přemlouváni ke konání nějakých duchovních cvičení. Nesmíme si od nich slibovat nic víc, než obdiv pro naši cestu. Jsou třeba schopni vše vyslechnout, navštěvovat duchovní přednášky a dokonce podporovat vaši duchovní činnost, avšak nejsou schopni trvale zakotviti v nějakém přímém směřování k Bohu jak svým myšlením, tak svým jednáním. Mají ještě před očima jen konkrétní cíle. Nejsou schopni pojmout cíle abstraktní. Poznávají proto velikost Boha

z jeho konkrétních projevů, tj. z jeho tvorstva a přírody. Obdivují se jeho dokonalosti, a tak jsou čas od času přece jen odnášeni od hmoty a od výhradného působení v ní. Není vyloučeno, že jednoho dne je tento proud odnese až k Bohu. Konečně třetí, poměrně nejvýše stojící druh lidí, není nikterak spokojen s dosavadním způsobem života a hledá z něho východisko ne proto, aby se zbavil jeho tíže, ale aby uspokojil svou dosud nedefinovatelnou touhu po vyšším poznání. Jen pro tyto dva druhy lidí můžeme psát.

- Ale, jak lze psát zároveň pro dva druhy lidí. Nevím si rady s těmi druhými. Psal jsem vždycky pro tu nejřidší kastu přímo hledajících, ačkoliv jsem si uvědomoval, že většina jich se rekrutuje z řad druhé skupiny.

- Zároveň pro oba druhy lidí nepište. Pokuste se napřed o to, by ti druzí vašim ponaučením prohloubili smysl své činnosti, a to teprve pak se pokuste, aby někteří z nich přešli na přímou stezku. Neopisujte však duchovní cvičení. Tato část cesty je právě tím,

čemu vy říkáte individuální její součást. Některá ta všeobecná cvičení si mohou přečíst leckde. Důležitější však je, aby se dovedli poučiti o individuálním cvičení, které odpovídá jejich osobnosti a sklonům. Toto poučení musí přijíti z nich samých, nikoliv od vás. Stačí jim ukázati, jak si mají takové poučení zprostředkovat. Mohlo by sice vyjít také od vás, ale musel byste dokonale znát jejich individualitu. Vzpomeňte jak jste se vy dostal ke svému individuálnímu cvičení.

- To byl zase zcela individuální způsob, který nikdo nemůže napodobiti. Přečetl jsem si na rychlo Weinfurterův Ohnivý keř, a začal jsem dělat cvičení, o němž jsem se domníval, že je doporučuje Weinfurter. Teprve později mi jeden mystický žák v Plzni dokázal přímo z Ohnivého keře, že dělám cvičení, které Weinfurter neuvádí a nedoporučuje.

- Hind by řekl, že jste navázal na své zkušenosti, na svá duchovní cvičení v minulém vtělení. A že v té chvíli vzpomínka byla silnější než právě přečtená cvičení, takže jste se domníval, že jste si je přečetl.

- Tato událost mi vždycky připomene Platonův výrok: Věděti, jest vzpomínati si.

- Mně není rozhodné, že vy jste našel svůj způsob duchovních cvičení ve Weinfurterovi, jiný jej nalezne ve spánku nebo ve styku s jiným člověkem nebo snad i ve vidění. Zkrátka, každý kdo touží po Bohu, vzpomene si nějakým způsobem, a bude mu pomoheno, aby si vzpomněl třeba nějakým združováním představ, co má dělat. vy musíte jen podněcovat lidi, aby lépe sebe poznávali a chtěli si vzpomenout, co mají dělat.

- To vlastně znamená, že se musím snažit, aby začli toužit po Bohu, že je důležité pro člověka i pro celé lidstvo, aby se neuplatňoval jen v zevním světě, nýbrž, aby soustředil své síly na sílu duchovní, k vědomé nesmrtelnosti.

- Ano. Ještě však bude dobré, když se trochu připravíte pro další schůzku. Říkáte, že máte kolem sebe řadu lidí z té naší druhé škatulky. Přemýšlejte, která část jejich činnosti je dobrá a nezištná. Za kterou stránku by mohli být přivedeni k Bohu.

- Budu se tedy snažit porozumět jejich nevědomé cestě k Bohu a přednesu vám příště své názory o tom, co by se s nimi dalo dělat.

Brzy potom jsme se rozloučili. Spěchal jsem domů, abych zaznamenal celou debatu. Nejvíce však mně tanul na mysli případ mého strýce v Praze, jehož život byl opravdovou výzvou k přemýšlení.

28. září 1947

Druhá schůzka

Přemýšlel jsem mnoho o tom, proč se chápou mystické cesty lidé, kteří zdaleka třebas nejsou tak mravně vyspělí, jako ti, kdo odmítají vstoupit. Pan Pátek mi sice řekl, že vstupem na mystickou cestu nesmíme rozumět začátek nějakých speciálních koncentračních nebo jiných duchovních cvičení, ale přesto musíme mystickou cestou mínit vědomé vkročení na cestu k Bohu. Vědomé postavení prvního cíle - spojení s Bohem a vědomé zasvěcení celého života Bohu. K tomu se odhodlá málokdo. Přece však mnozí z těch kdo se k tomu odhodlávají, nezdají se mi býti tak mravně vyspělí jako jiní, kteří jsou mravně vyspělejší, ale podobný úkol nechtějí vzít na sebe. Proč tito nejpřípravenější lidé nevstupují? Z této otázky se rozpředla dnešní debata.

- Vy nepoznáte, odpověděl mi s úsměvem pan Pátek, kdo je mravně připravenější.

- To sice nepoznám, ale zato znám řadu lidí, kteří vytrvale konají všelijaká duchovní cvičení a přitom se třebas nesnesou ani se svými nejbližšími v rodině nebo mají jiné kazy, které bychom mohli klasifikovat jako nenávisť, chlípnost a jiné. Znam však jiné, kteří těchto velkých kazů nemají, ale nechtějí jít vědomě k Bohu. Kterí

z těchto dvou druhů lidí jsou výše?

- Takhle bychom se opravdu nedomluvili. Máte na mysli asi nějaké konkrétní případy. Jmenujte je.

- Znáte pana Homolu z našeho města. Je to čilý podnikatel. Tak čilý, že musí mít pořád něco na práci. Celý den ho vidíte, jak buď něco vozí, nebo něco opravuje nebo konečně přemýšlí ve volných chvílích o všelijakých změnách ve svém podniku. Zdá se mi posedlý nejrůznorodější činností. Ode mne už toho tolik slyšel, o mystice, že už všechno ví, co by měl dělat. Nemohu si stěžovat, že by nepřijímal všechno, co se mu podává, i když vím, že je velmi kritický, a dovede přebírat. Ale není stvořen k takové sedavé práci, jako je duchovní cvičení. A i když by toho nebylo, jak vy říkáte, na cestě k Bohu nevyhnutelně zapotřebí, aspoň v určité fási vývoje,

on nedovede ani podržet ten absolutní cíl - Boha, ani týden neustále na mysli. Tím menší je naděje, že by mu tento cíl mohl být vodítkem v celém životě. A přece je to člověk poctivější a ryzejší než já a celá řada jiných mystických žáků. Sám ho znáte, takže mi musíte dát za pravdu.

- Je-li on lepší než vy, pak váš život mu neposkytuje takový příklad, jaký by ho mohl strhnout. Chcete-li z něho mít mystika, musíte být daleko lepší než on. Nepochybuji, že potom na něho zapůsobíte.

- Vždyť však na mě a na četné jiné lidi nebylo zapůsobeno osobně, a přece jsme se dali na mystickou cestu a vytrvali jsme na ni po pouhém přečtení několika knížek.

- Když jste však rozebíral své duševní rozpoložení ve chvíli, kdy jste se nadchl mystickou cestou, správně jste řekl, že vás v té době nic nebavilo a nic zvlášť nezajímalo. Takovýto stav pan Homola nezažívá, proto není schopen nastoupiti na mystickou cestu, třebaš byl správně dále než vy.

- Chcete říci, že vstupují na mystickou cestu buď lidé nespokojení nebo zklamaní životem, neschopní uplatnit se v tomto světě...

- Nakonec si budete myslet, že náboženský život se hodí pro méněcenné lidi. Přesto však je pravda, že na cestu k Bohu vstupují lidé nespokojení se svým poznáním, se svým dosavadním životem. To jsou ti praví. Pokud si člověk hová v pohodlí a bezstarostnosti, obyčejně mu nenapadne, že by se měl starat o věčný život. To je přirozené. Nemám na mysli lidi prudce zklamané, např. láskou, když mluvím o těch, kdo obvykle vstupují na cestu. Lidé náhle vytržení ze svého pohodlí a nedomyšlivosti života, který přece není vypočítán na tisíc let, a přece se tak lehkomyšlně žije, tito lidé, postižení nějakou katastrofou, úmrtím, nevěrou apod., jsou sice také dobrým polem pro mystickou setbu, avšak v Kristově poli o semeni, zapadlém do půdy, platí pro ně ten případ semene zapadlého na skálu. Vzklíčí, ale obvykle pro nedostatek další vláhy zajde. Jen to semeno vzroste do duchovní rostliny, které má trvalou vláhu a hlubokou půdu. Nechci generalisovat a odsuzovat ty, kdož se dostali na cestu k Bohu nějakým prudkým nárazem. Ale ti se udrží, jejichž předcházející život byl již onou hlubokou, plodnou půdou. U jiných vytvořil takový náraz jen na čas podmínky pro duchovní vzrůst, poněvadž člověk bývá takovým nárazem vytržen ze svého dosavadního způsobu života. Jakmile se ale takový znovu zorganizuje zapomenutí,

myslím prostředky zapomenutí, zapadne zase do starých kolejí. Kdežto opravdu připravení připravují nové koleje, novou cestu již před vstupem na ni. Proto první část projdou velmi hladce. V životě každého posvěceného mystického žáka můžeme pozorovat onen faustovský nepokoj, onu ustavičnou snahu po zlepšení a po dosahování.

- Ale tohle bychom mohli říci i o panu Homolovi.

- Vidím, že mne tak lehce nepustíte dál. Budu tedy muset jít na pomoc k indickým naukám.

- Tam se vždycky uchylujete, když nestačíte s křesťanstvím. Proč?

- Křesťanství není filosoficky příliš vyspělé. Nejslavnější filosof křesťanský, sv. Tomáš Akvinský, šel si pro svou moudrost k Aristotelovi a k Platonovi. Nekřivděte však přitom Kristovi. Je v něm vše, jenže velmi stručně, jako by namátkově. Vráťím se k němu teprve tehdy až na cestě z Indie, abych vám ukázal, že za pomoci indických nauk lze potom porozumět, nebo lze si snáze všimnouti i těch malých zmínek v evangeliích, která jsou jinak úplně ztracena pro běžného čtenáře.

Nuže, Hindové dělí lidi podle duchovního vývoje na tři druhy: tamastické, radžastické a satvické, i když dobře vědí, že ani tito satvičtí lidé nejsou ještě na nejvyšším stupni žebříčku vývoje. Jak víte, pak je ještě oblast nad gunami.

To nemusíte vysvětlovat. Stručně: V tamasu žijí lidé, kteří nemají žádné mravní ani duchovní ambice a jsou ve vleku jiných nebo vykonavatelů zla a nevědomosti. V oblasti radžasu žijí lidé, puzeň kupředu činností. Satvičtí lidé jsou vysoce mravní a vyrovnaní.

- Ano, pan Homola patří mezi lidi posedlé radžasem, onou hnací silou, která člověku nedopřeje klidu ani času aby se věnoval třeba nějakým duchovním cvičením.

- Totéž je případ mého strýce, který do smrti nejdelší nebude mít chvíli času.

- Takových lidí je více. Zkrátka mají tisíce výmluv. Ale pravda je, že zatím dělají raději všechno, čím se mohou uplatnit zevně, a dovedou si toto počínání tak odůvodnit, že jimi nehnete. Jsou-li mravně vysoce vyspělí, můžete s nimi počítati až v okamžiku smrti. Vidím, že se tváříte smutně. Jak chcete cestu sil, nesených ven, svést nazpět do nitra aniž by postižení nepovažovali takovýto zvrát za zmaření života. Což nevidíte celou řadu pensistů, kteří umírají zanedlouho po pensionování, protože

ztracený střed života v činnosti směřující navenek neumějí nahradit vnitřním životem, protože se buď nedovedou uplatňovati ve vnitřním duševním životě, nebo omylem považují takovou činnost za sobeckou nebo méněcennou.

- S vaší odpovědí nejsem však stále z mnohých důvodů spokojen. Je tu pořád tentýž rozpor. Lidé zřejmě nesatvičtí, nejvyšší radžastičtí a s velkými skvrnami tamastickými vstupují na mystickou cestu. Lidé radžastičtí s nádechem satvickým na ni nevstupují, protože ji považují z jakýchkoliv důvodů za nevhodnou. Proč? A ještě jedna otázka mně tane na mysli. Takový sv. Ignác z Loyoly (a chci jím zastoupit všechny obdobné příklady) byl obyčejným bojovníkem, zajisté úplně světským člověkem. Jeho život nebyl přípravou na duchovní cestu. Přece však zranění na noze a pobyt v nečinnosti jej najednou přeměňují v duchovního člověka. A konečně nezapomeňte se vrátit ke Kristu.

- Trochu mnoho najednou. Ale napřed ke Kristovi. Také Kristus výše stavil touhu po poznání než činnost směřující na venek. Jeho klasifikace se shoduje s indickou. Vzorem radžastické bytosti je přece pečlivá Marta, která je kárána Ježíšem za to, že se jen stará o domácnost, ale neposlouchá jeho duchovním výkladům jako Marie, která si zvolila, podle jeho slov cestu lepší.

- O tomhle už pojednal i Karel Čapek. Možná, že pod vlivem té četby se mi ono napomenutí Ježíšovo nezdá být dosti návodné.

- Myslíte, že se hodí jen pro ty, kdo chtějí opustit život a odebrat se do kláštera nebo na poušť.

- Ne, ale světským lidem nemůžeme míti za zlé, budou-li dávat přednost Martě před Marií, budou-li dokonce Marii považovat za nepraktickou a budou-li říkat, že kdyby takoví byli všichni, že bychom neměli co jíst.

- Křesťané ještě opravdu nedospěli k poznání, co to je činnost, která nepoutá. Dětinským způsobem napodobují Krista. Totiž ani ne jeho jako prostý zevní význam jeho slov. Pokud opravdu touží, utíkají od svých rodin do pouště a do klášterů. Zde jsme u téže otázky, kterou jsme již v první schůzce odsunuli na dobu pozdější. Učiňme to již tentokráte.

- Řekněme tedy aspoň, že lze zůstat činný, aniž bychom svým srdcem náleželi své práci. Čili při své práci můžeme náležeti Bohu.

- Než takovouhle nedokonalost, to raději přidáme více. Víte, co říkáte? Služme světu a Bohu, nebo Bohu a světu! A přece Kristus řekl, že dvěma pánům nelze sloužiti. Už teď musí být jasno, že

činnost duchovního člověka, ať se týká čehokoliv, ať směřuje navenek nebo do nitra, musí sloužiti jedině Bohu. Jedině tak si člověk může zachovati před svým zrakem ustavičně svůj cíl. Pravím-li svůj, mohl bych sváděti k sobectví, třebaš duchovnímu. Duchovní člověk ví, že jeho cíl je cílem všech lidí, všeho stvoření, celého vesmíru. Nesleduje tedy nějaký sobecký svůj cíl, nýbrž cíl celého lidstva. A protože je svázán s celým tvorstvem i se Stvořitelem, neboť tvoří tajemnou jednotu s veškerenstvem - jemnou po té stránce, že nám není známa - stává se samovolně vojákem

v předvoji, který bojuje za všechny, jež jdou za ním, a také přijímá z první ruky všechny rány, které by jinak byly uštědřeny zadnějším vojům.

- S takovými předsevzetími málokdo vstupuje na mystickou cestu.

- Pak ovšem koná jen jakousi přípravku. Těžší už bude vysvětlování vstupu sv. Ignáce z Loyoly a jemu podobných na duchovní cestu.

- Vy víte dobře, že bych se nespokojil, kdybyste mi řekl, že tu působila milost Boží.

- Vy byste se však nespokojil ani s tím, kdybych řekl, že předcházející život jeho byl třebaš vysoce duchovní, a proto musela také v dalším jeho životě nastati chvilka, vhodná pro uvolnění nastřádaných duchovních sil a pro nový vstup na přímou cestu.

- To jste uhádl, protože potřebuji argumenty pro ostatní, nikoliv pro sebe. Ty už znám.

- Pak už mi nezbyvá nic jiného, než abych se odvolal na příhodu, která se popisuje v evangeliu při obrácení Maří Magdaleny. Byla velkou hříšnicí, velkou dlužnicí, a proto mohla Boha milovati více než my menší dlužníci, jimž může býti jen málo odpuštěno, a proto jsme málo vděční. Vděčnost je také jedna skvělá vlastnost, již jsou někteří lidé schopni ve větší míře než jiní. A za tuto jedinou dobrou vlastnost se může vrátit nazpět k Bohu. Svätý Ignác měl při své nemoci jistě možnost poznati marnost svého počínání, zbytečnost ustavičných bojů. Zřekl se dobrovolně této své části já, která chtěla dobývat v zevním světě slávu, a učinil to tak opravdově, že na dně své bytosti objevil duchovní radost, jejíž síla byla velká, že předčila všechno, co pěkného dosud zažil. Nemohl nepoznati, že tento dar vnitřně se radovati je od Boha. Byl mu za to vděčen, že mu dal ochutnati nebe, rozhodl se, že mu bude sloužiti. Nepochybně byl velmi dobrým a houževnatým bojovníkem, a tyto vlastnosti přenesl potom do boje za

nesmrtelnost. Jeho předností tedy bylo, že objevil základní dobrou stránku své osobnosti a dovedl ji vhodně obrátiti ke službě Bohu.

- Nezáleží tedy potom na tom, zda je tamastický či radžastický atd.?

- Má-li někdo nějakou vedoucí vyhraněnou dobrou vlastnost a slouží jí pouze z nevědomosti zlu a nikoliv dobru, víte přece, že jako nevědomý nebude pro takové počínání souzen. Za příklad nám zde může sloužit sv. Pavel, který před svým obrácením z náboženské horlivosti pronásledoval křesťany. Tato dřívější nevědomost nestála v cestě jeho obrácení. Z toho vidíte, že zevním posuzováním činů se nikdy nedovíte o jejich opravdové kvalitě, a ani o tom, zda je někdo satvický či radžastický. Toto rozdělení má cenu teoretickou, ale poslouží zase jen duchovně poznalému člověku. Žádné schéma nemůže nahradit schopnost rozlišovací, kterou má v plné míře jen člověk, který se vědomě spojil s Bohem.

- Nedovedu tedy správně hodnotit lidi. Mám zkušenosti teoretické, nezažité v praxi, a proto neumím správně rozlišovati, kdo je radžastický, a kdo je satvický.

- Není všeobecných zevních známek podle nichž byste mohl

s určitostí říci, jak duchovně vyspělého člověka máte před sebou, a zda se hodí či nehodí na mystickou cestu. U někoho je přípravou na přímou cestu něco zcela jiného, než bylo u vás. Nebojím se říci, že u někoho některé velké špatnosti mohou býti přípravou pro duchovní život, ačkoliv přiznávám, že to jsou výjimečné případy. Pohlížet zevními očima znamená nerozeznávat, co v kom je připraveno. S tím se smiřte.

- Tak vlastně nemám vodítka, jimž bych se měl řídit při hledání a výběru nových mystických žáků.

- Proč si vůbec berete tento úkol na sebe?

- Zdarma jsem vzal, zadarmo dávám. Jsem-li o něčem přesvědčen, že je to dobré a potřebné nejen pro mne, ale i pro jiné, mohu jednat tak sobecky, abych si to nechal jenom pro sebe?

- A jste opravdu přesvědčen, že dávat z toho, co máme nejlepší, je vždy méně sobecké než si to ponechat pro sebe a hospodařiti s tím? Vidím, že jste zmaten mou nečekanou otázkou. Ale hned si zase budeme rozuměti. Dělají-li dva totéž, není to totéž. Budete-li dávat z toho co je vaše, ocitnete se jednou na dně svých možností, které jsou přece omezené jako celá vaše osobnost zevní. Budete-li dávat z toho co je Božího, budete dávat

z nekonečně velkého pokladu, z nevyčerpatelného reservoáru, jehož pramen milosti nikdy nevyschne. Chtěl jsem vám dáti jen jednu radu. Počkejte, až v sobě uskutečníte ten stav, že fakticky nic nebude vaše a všechno bude boží, až nebudete mít svůj názor, svou vůli, svou povinnost, svou vlast, svou rodinu a svou duchovní cestu a konečně své duchovní poznání. Pak bezpečně povedeme kdekoho. Ovšem jen toho, kdo bude připraven. Nebudete mrhati duchovními poklady tam, kde nemohou nésti užitek a kde budou jen zneuctěny.

- Myslíte tedy, že se proviňuji, když poučuji o duchovní cestě?

- Neproviňujete se, pokud jste tázán, ale nesmíte si ani chvíli myslet, že ta vaše apoštolská činnost je tak nutná a tolik nepostradatelná.

- Vzpomínám si, jak Vivekananda se snažil přiměti Ramakrišnu, aby toho neb onoho obrátil na víru nebo zasvětil, a jak Ramakrišna nestačil opakovaně vysvětlovat jeho špatně umístěný soucit.

- Ano soucit musí později odpadnout. Zdá se nám, že duchovně založení lidé mají nesmírně vyvinutý soucit s trpícími a utlačovanými, neboť pomáhají na všech stranách. Ale jejich láska k bližnímu pramení z úplně jiného zdroje než ze soucitu. Pramení z lásky k Bohu, a tato láska zase z poznání Boha! Soucit může jen slabě nahradit lásku k Bohu a poznání Boha. Tak např. vy máte dobré známé nebo blízké příbuzné, jimž byste přál, aby se duchovně vyšinuli. Vzpomeňte si při tom na slova Kristova: Kdo je mým bratrem? Jsou jimi všichni.

- Nemusíte však každému pomáhati tím že ho budete přemlouvati pro mystickou cestu. Zvláště když víte, jak málo lidí je schopno ji nastoupit, a opět jak málo z těch je schopno v ní pokračovat. Mnoho můžete na každém člověku poznat pouhou psychologickou vlohou a zkušeností. Těchto schopností máte určitou míru. Nuže nezhazujte je. Hleďte se především u každého přesvědčiti o tom, co je středem jeho snažení a myšlení. U někoho najdete třeba jen jeden takový střed, u někoho několik zájmů a několik středisek a cílů, opět u jiného najdete jen rozháranost.

U koho naleznete nerozbornou touhu po poznání, tam ji můžeme ukojit. U ostatních musíte jednat opatrněji, abyste více neuškodil než prospěl. Jistě se nedopustíte toho, abyste někomu hleděl zošklivět jeho dosavadní zájmy nebo ukazoval nadřazenost našich nad jeho. Nechte mu všechno nedotknuto čemu se klaní, čili jak

on říká, co ho zajímá a táhne, co dává ráz jeho myšlení a životu. Bude-li se stýkati s vaším myšlenkovým světem a je-li prost předsudků, buď pozná, že jdete lepší cestou, a pak sám odumře pro horší způsob jednání a pro své dosavadní zájmy, nebo zůstane při svém starém způsobu myšlení a chtění. Vždycky však poučí i vás o četných osobních přednostech, které vy máte a po nichž byste marně dosahoval postupným zlepšováním. Tak se stanete i vy jeho žákem a obdivovatelem jeho předností a snáze si získáte jeho přízeň a dobrou vůli. Vytvoříte společnou základnu, s níž on bude moci stoupati

s vaší pomocí dál. V dalším bude záležet na tom, jaký je myšlenkový obsah poučovaného. Především musíte zjistit jeho postoj k náboženství. Není rozhodné, zda věří či nevěří v Boha, jako spíše, zda mu záleží na tom, aby si prohloubil svou víru nebo zachoval svou nevíru.

- Zkrátka, aby nebyl vlažný, nýbrž buď horký nebo studený. Myslím že je přece snažší práce s těmi, kdo věří.

- Nejsem o tom tak přesvědčen. Pohleďte jen na svůj případ. Sám tvrdíte, že jste byl vlastně nevěřícím člověkem, a přece jste se rázem obrátil na víru. Ta víra, která na jedné straně není podložena skutky, která nezavazuje k lepšímu životu, která se ukáže nedostačující za každé těžší životní situace, ta má ztěž větší hodnotu než naprostá nevíra. Má naopak velmi stinné stránky.

- Promiňte, že vás přerušuji. Ale chci vám přece jen dáti v této věci za pravdu. Řeším právě jeden takový případ, a mohli bychom na něm hned prakticky vyřešit, jak si mám počínati, neboť jsem byl požádán o radu. Jde o mou známou v P., která zjistila speciálním rozbořem krve, že každé dítě jí zemře a zůstane-li na živu, nebude normální. Tato vdaná žena měla už třetí dítě, nyní čeká čtvrté. Lékaři jí dávají jakousi naději, ale ona jim nevěří, protože se už dostatečně poučila z jejich lékařských knih, že jsou na její závadu v krvi krátcí. Chce však míti dítě; říká, že se modlí dnem i nocí, by se narodilo živé a zdravé. Stejně však už prosila třikrát a nikdy se nestal zázrak, aby dítě zůstalo na živu. Všechny její děti umřely za několik dní po narození. Co jí mám poradit?

- To znamená, že vlastně chcete na mně, buď abych našel lék proti její touze po mateřství, které je lidsky normální a oprávněné, nebo našel prostředek, jímž by se zázračně změnilo složení její krve.

- Chci na vás toto druhé. Vykládala mi např., jak při posledním narození, kdy její dítě zápasilo se smrtí, vydržela se modlit

celou noc. Dítě však přes to umřelo. Činí teď Bohu asi tyto výčitky: "Proč Kristus řekl, že začkoliv jej budeme prositi v jeho jménu, stane se." "Proč tvrdil, abychom prosili a bude nám dáno?" atd. Podobných výroků čteme v Bibli více.

- Se stejnými potížemi se patrně už setkávali apoštolové, neboť se ptali Krista, jak se mají modlit. Patrně nebyli ve svých dosavadních modlitbách vyslyšáni.

- Čili má se naučit modlit.

- Naučit se modlit je pro začátek nejdůležitější ze všeho, protože v modlitbě se po prvé formuluje postoj člověka k Bohu, v ní se po prvé utváří individuální ráz cesty jednotlivcovy. Kristus přece řekl, aby se každý modlil v jeho jménu. Už tomu není správně rozuměno. Pak nám však dokázal svou modlitbou v zahradě Getsemanské, že modlitba vždycky nemůže být vyslyšena.

- Tam se modlil: "Otče, odejmi ode mne tento kalich, ale ne má, nýbrž tvá vůle se staň. A stala se vůle Otcova, zemřel na kříži, jeho kalich hořkosti nebyl od něho odňat.

- Zde asi nebudu umět vysvětlit, proč se vůle Boha Otce rozcházela s vůlí Syna.

- Musíte umět vysvětlit všechno, jinak nemůžete poradit. Zajiště nemohlo jít o rozkol mezi Bohem Otcem a Synem. Avšak tento vzájemný protiklad se vysvětlí samočinně, jakmile si ujasníme účel modlitby a její možnosti.

- Obávám se však, že nic z toho nepochopí ten, kdo nerozumí poslání Kristovu.

- Spoléhám se, že toto vysvětlení podáte napřed sám.

- Pro jistotu vám je přednesu, abych je mohl napsat i s případnými vašimi poznámkami.

Úkol Kristův byl mnohostranný, ale obyčejně se nerozumí těmto jeho stránkám:

1. Řekl, že nepřišel léčit zdravé, nýbrž nemocné. Nemocnými nepochybně nerozuměl pouze tělesně nemocné, nýbrž lidi zabředlé

v hříších, abychom mluvili křesťanskou terminologií. Nepovažoval vyléčení těla za něco vedlejšího a zbytečného, a proto v mnoha případech vyléčil nevyléčitelně choré, slepé i hluché, dokonce oživil i mrtvé. Tyto všechny zázraky však konal jen osobně. Bylo tedy jisté, že tento jeho osobní vliv po jeho smrti anebo odchodu ze světa patrně odpadne, nebudou-li tu následovníci, kteří by měli

stejný vliv. A my vidíme, že vliv jeho přímých následovníků byl sice v tomto směru značný, ale jak postupně nastupovali na jejich místa další a další, slábl, až téměř úplně zanikl.

2. Řekl, že si přeje, aby jeho následovníci znali Boha stejně dobře a dokonale jako on. Dá se tedy předpokládat, že uzdravování z neduhů a hříchů tvořilo jen prostředky k tomuto cíli, neboť jakéhokoli uzdravení nemohlo být přece samoúčelné. Vidíme tedy, že konečným cílem Kristovým bylo přivést lidstvo k poznání Boha. Pozorujeme-li z tohoto hlediska celé jeho učení, je naděje, že mu porozumíme a najdeme i skrytý význam jeho slov, o němž řekl, že mohou rozumět jen ti, kdo mají uši připraveny ke slyšení.

Při tomto chápání Krista musí mít modlitba jiný účel, než si vymodlit celou řadu osobních potřeb, sloužících jen našemu pomíjejícímu já, není-liž pravda?

- Při tomto pojetí Krista má pak modlitba především ten úkol, aby zbavila člověka pocitu oddělenosti od Boha, neboť tato ať skutečná nebo zdánlivá oddělenost od Boha způsobuje, že se nutně středem všeho našeho myšlení stáváme sami, tj. člověk v jeho zevní schránce. To nese sebou vědomé nebo nevědomé sobectví, začínající sobectvím čistě osobním, a jdouc přes sobectví rodinné, rodové, rasové, náboženské až k národnímu.

- Chceme říci, že dokud nerozeznáváme svou skutečnou jednotu s Bohem, musíme se považovat za oddělenou bytost, trvající a prosperující jedině tím, co si sama udělá nebo co pro ni udělají jiné takové oddělené bytosti, s nimiž se za tím účelem sdružuje buď v rodiny, nebo ve vyšší společenské jednotky ať zájmové, stavovské nebo národní a politické.

- Ano, člověk obyčejně nedomýšlí svou existenci a nepomýšlí ani na to, že první člověk se nemohl zrodit sám ze sebe a že dokonce prapříčina všeho existujícího je v Bohu. Nehledě k tomu, jak potom řeší např. zásah Boží do nynějšího každodenního života.

K tomu se dopravuje jen málokdo, poněvadž zde se nevystačí s rozumem a přemýšlením. Důkazy o tomto ustavičném zasahování Božím do našeho denního života si každý musí opatřit osobní zkušeností.

- Tuto zkušenost může tedy přinést již modlitba, jejímž úkolem je navázat vědomě na existenci Boží a na život Boží ve veškerenstvu.

- Nepovažuji však vůbec za modlitbu vyslovování jakýchkoliv přání, která mají za úkol jen a jen hmotný prospěch a blaho.

- To už vyplývá samo sebou z toho, co bylo řečeno.

- Ale ne pro každého. Přál-li si Kristus, aby nás modlitba sbližovala s Bohem, a to nikoliv jen fiktivně, ale skutečně, tj. aby byla opravdovým přínosem k našemu duchovnímu životu, pak nikdy nemůže být jejím středem jakékoliv přání světské, nýbrž vždycky přání duchovní, tedy přání nesené touhou po spojení s Bohem.

- Takhle přísně jsem dosud nemyslel, ale přiznávám, že máte pravdu. Pak se ale bude zdát modlitba něčím pro tzv. praktický život naprosto nepoužitelným. A co potom ono "Začkoliv mě prosíte ve jménu mém, dám vám?"

- Tato námitka by se mohla vyslovit jen tehdy, kdyby byl Kristus neřekl "ve jménu mém". Poučoval přece své učedníky o tom, jak mají myslet a jednat. Mohl předpokládat, že někdo z jeho učedníků bude prosit za něco sobeckého v jeho jménu, tj. ve jménu, které jim bylo tak svaté, že by ho byli nikdy neposkvrnili nějakým osobním prospěchářstvím.

- Mohl však totéž předpokládat o nás? Všimněme si, prosím, při té příležitosti mého případu. Prvních devět let své přímé cesty

k Bohu jsem se nikdy neopovážil, abych prosil Boha o nějaký osobní prospěch, třebaš to bylo jen zdraví apod., a nikoliv např. získání nějakého prospěchu peněžního, úspěchu v povolání, ve škole apod., protože jsem měl toho všeho tuze zapotřebí. Když jsem se však dostal do koncentračního tábora a hrozilo, že zahynu, shledal jsem, že tato má nesobecká velkomyslnost byla jen pózou, nebo jen obelhávání sama sebe, poněvadž když nastalo akutní nebezpečí smrti, začal jsem se modlit o svůj život, a shledal jsem, že mi na něm záleží více než na čemkoliv jiném. Bude mně namítnuto, a to právem, proč bychom se tedy neměli modlit za to, na čem nám záleží, tedy upřímně, než za něco, na čem nám tolik nezáleží, jako třebaš na tom spojení s Bohem?

- Východisko z takové neřešitelné situace nám právě ukázal Ježíš v Getsemanské zahradě, když se modlil, aby Bůh odejmul od něho jeho kalich. Připojil však, že se nemá státi vůle Ježíšova, nýbrž vůle Boží.

- Tím tedy řekl, rozumím-li vám dobře, že i v největší nouzi má člověk ponechávat Bohu na vůli, zda se má stát, co si lidsky přeje či nikoliv.

- Řekl tím ještě více. Nelze se vůbec jinak modlit a nelze se domnívat, že jiný způsob modlení dojde vyslyšení.

- Asi proto, že jiný způsob modlení by nevyhovoval všem možným sobeckým přáním člověkovým, ale nevyhovoval by základnímu požadavku, kladenému na modlitbu, aby totiž přibližovala člověka k Bohu.

- Přičemž slovu "sobecký" musíme rozuměti jako synonymu opisu "vedoucí k neztenčenému pocitu oddělenosti."

- Musím připsat nějakou řádku o rozkolu mezi Kristem a Bohem Otcem, který objevuje povrchní čtenář při četbě Ježíšovy modlitby v Getsemanské zahradě.

- Stačí říci, že Kristus, v těle Ježíšově, ukazoval z lásky k lidem cestu k Bohu na praktických příkladech a ve všech podstatných jejích situacích. Žil proto, a jen proto, lidský život. Musel tedy jednat jako člověk. Tím je vysvětlen celý ten zdánlivý rozpor. Kdyby byl jednal stále jako Bůh, nikdo by ho nemohl následovati, a nikomu by nepomohlo, kdyby se ocitl v takové situaci, jako Ježíš před svou smrtí na kříži, tj. kdyby měl umřít pro svět a ožít pro život věčný. Takto můžeme následovati Ježíše Krista.

- Nyní snad bylo by prospěšné, kdybyste vysvětlil význam otčenáše, této klíčové modlitby, kterou doporučil Kristus.

- Jen tak se vypořádáme s modlitbou a jejím obsahem. Tato modlitba začíná "Otče náš, jenž jsi na nebesích."

Kristus zde doporučuje, abychom stanovili svůj poměr k Bohu jako ke svému pravému, věčnému otci. Kdo se takto modlí, je Kristem vybízen, aby se zamyslel, jestli se k Bohu přibližuje jako ke svému otci a jestli chce tento poměr učiniti opravdový nebo jestli chce hned na počátku modlitby lhát. A tak na počátku této vznešené modlitby je celá řada takových závažných slibů a přání, které si může přát jen opravdový křesťan, kdežto člověk, který není nábožensky založený a myslí na to, co říká, je-li poctivý, musí

s touto modlitbou přestat. Kdo se modlí tak, že neví, co říká, ten se nemodlí, nýbrž opakuje naučenou říkanku. Nemůže se potom divit, že není vyslyšen. Řeknu-li "Otče náš", stanovím svůj postoj vůči Bohu, převádím tento poměr z neznámé abstrakce do formy všeobecně známé a přístupné. Teprve je-li tento můj poměr syna nebo dcery k otci pro mne skutečností a samozřejmostí, mohu přikročit k další části Otčenáše.

- A víte, že vás ještě dál nepustím? Nemůžeme přece tak zcela dobře srovnávat poměr ke hmotnému otci, kterého vidíme

před sebou, a naším poměrem k Otci v nebesích, kterého nevidíme. Zde by tedy musili s Otčenášem přestat všichni lidé.

- My však dobře víme, že tato nebesa nejsou nějak místně vzdálená a nemůžeme za nikoho, kdo hledá Boha někde v dálce na nebi a dívá se přitom vzhůru. Kdo ví, že nebem se rozumí stav Boží, který odpovídá dokonalému míru, vědomí a blaženosti, jemuž Hindové říkají sat-čit-ananda, že tento stav můžeme zažívat v sobě, přestane Boha považovat za tak vzdáleného jako dříve. Ovšem osobně mu tím se Bůh nepřiblíží.

- Zdá se spíše, že se u toho, komu Kristus radí modlitbu Otčenáš, už předpokládá vyhraněný poměr k Bohu jako k Otci.

- Tehdy totiž bylo všem lidem zcela nepopíratelným faktem, že Bůh je naším Otcem, i když z tohoto všeobecně známého poměru nevyvozovali důsledky, stejně jako to nečiníme my, kteří už ani nevěříme, že máme Boha - Otce - Stvořitele. Kristus však dával tuto modlitbu apoštolům, kteří snad přece jen měli vyhraněnější poměr k Bohu.

- Předpokládal-li Kristus u svých učedníků tento upřímný poměr k Bohu jako k Otci, musíme jej chtít i my po sobě, když se modlíme Otčenáš. Je přece velmi důležité, budeme-li všechno ostatní pronášet ke svému Otci, nebo jen k někomu neznámému, na němž nám záleží jen proto, že od něho něco chceme.

- Ovšem, vždyť taková sobecká modlitba by byla pouhou oslavou našeho prospěchářství a našich přání všeho druhu a nikoliv Boha. Bude ovšem další otázkou, jak dospět k takovému opravdovému vřelému pocitu a postoji vůči Bohu.

- Další otázkou, patrně neméně důležitou bude, zda budou všichni lidé schopni zaujmout tentýž postoj a tentýž poměr k Bohu. Indové dávají např. každému na vybranou, aby si utvořil poměr k Bohu podle svého osobního založení. Jedni se obracejí k němu jako k Matce, nebo poměr dítěte k Matce se jim více zamlouvá a zdá se jim citovější. Opět jiní se k němu obracejí jako ke svému bratru, nebo příteli, duchovnímu učiteli atd.

- Tyto možnosti v křesťanství zastupuje víra ve svaté. Poměr mnohých katolíků k Panně Marii je stejně vřelý jako ke Kristu, ne-li vřelejší. Západnímu způsobu myšlení odpovídá spíše, aby se základní poměr k Bohu, jako k Otci, postupně podle okolností v různých fázích vývoje měnil. V nejnižší fázi vývoje třeba člověk může Boha považovat za spravedlivého soudce. Zpočátku tento starozákonní poměr k Bohu je začátečníku na duchovní cestě

velmi prospěšný, protože většina lidí není schopna bez donucení jednat správně a bezhříšně, později by však takový poměr zatarasil cestu

k lásce k Bohu, bez které by se nemohlo dále postupovat. Musí tedy Bůh nám přestat být pouhým spravedlivým soudcem, a musí nám začít být též dobrotivým rádcem, milosrdným dobrodincem a štědrým dárcem. Také však i z tohoto poměru k Bohu vyrosteme, a budeme spíše potřebovat se Bohu odevzdat, cele mu patřit a milovat jej nade vše. Musí tedy minulý poměr zastoupit nový poměr milujícího k milovanému. A konečně v poslední vývojové fázi musí nastat spojení obou, naprostá jednota, přechod z dualismu do monismu. Vidíte, že postoj k Bohu jako k Otci je někde veprostřed této vývojové řady. Hodí se pro největší počet opravdu hledajících. Kristus zde oslovuje Boha Otce též ze svého stanoviska Boha Syna. Také my všichni, ať už náš osobní poměr k Bohu je jakkoliv zabarven, můžeme Boha považovat za svého tvůrce, a tedy i Otce. Proto nemůže vadit, když při oslovení Otce náš nevyslovujeme přesně svůj osobní poměr k Bohu. Důležitější je, abychom pochopili, že Otčenáš se nemůžeme dříve správně modlit, dokud k němu nemáme žádný poměr.

- Měl jsem zatím dosti látky k přemýšlení. Přerušili jsme rozhovor, ačkoliv jsme ještě ani zdaleka nevyčerpali látku. Mohl by se přihodit zázrak, že kdyby se např. někdo správně modlil, že by mohl změnit složení své krve?

12. října 1947

Utrpení

Čekáte snad nyní něco jiného, než setkání s onou paní, která mi dala otázku, již jsme posledně vlastně nezodpověděli. Jak byste jí zodpověděli vy, kdybyste ještě sami nedošli k řešení? Má být tato kapitola pouhým ústupem a má vám přinést vytáčky všeho druhu? Budu se snažit, aby byla něčím trochu jiným.

- Ptala jsem se vás jasně, řekne třeba ona dáma, proč já mám trpět tím, že nemám mít nikdy zdravé dítě, proč zrovna já musím mít takový osud, když třebas jiné by byly raději, kdyby neměly děti a mají jich tolik zrovna, že je nemohou ani uživit. Čím jsem se provinila? Snad v nějakém předcházejícím vtělení, o němž nemám ani potuchy? To je pěkná útěcha.

- Jakýkoliv konkrétní případ utrpení, které se zdá nezaviněno, je vašeho druhu. Mnoho lidí trpí a neví, čím se provinili. Právem nechcete, abych si pomohl nějakým výmyslem z vašeho

předcházejícího vtělení. Znal jsem dokonce jednoho muže v P., který byl přesvědčen, že zná své nepovedené předešlé vtělení, za které tak strašně trpěl, ale jeho utrpení bylo tak velké, že tato znalost o oprávněnosti jeho utrpení mu vůbec neprospěla. Chvillemi spílal Bohu a ustavičně se těšil na smrt, od níž si sliboval vysvobození.

- Myslíte tedy, že je správné, že neznáme předešlé vtělení? Jak si potom vysvětlíte mé utrpení a strasti těch, kdož nevědí, proč trpí. Vždyť je tady nebezpečí, že odpadne od víry v Boha.

- To se stává často. Obávám se, že nebudete přístupná výkladu, který vám míním podat. Jaká myslíte, že je víra v Boha, když si ji ponecháte jen tehdy, je-li vám dobře, a zahodíte ji tehdy, když vás zklame.

- Domníváte se, že se mám držet něčeho, co mně neposkytuje v nejtěžších chvílích vysvětlení, když už mi to nedovede podat pomocnou ruku? Chcete ode mne příliš mnoho. Nemůžete mít nikomu za zlé, kdo se nachází v mém stavu, odpadne-li od víry.

- Jste-li tak upřímná, dovolu, abych byl upřímný i já. Takových případů, ovšem obdobných vašeho, znám mnoho. A ve všech se ptám právem: "Věřili ti lidé vůbec někdy?" Hned vám dám odpověď: "Dosud nikdy jste opravdu nevěřila. Důkazy vám podám."

- Počkejte ještě jeden dotaz. Chcete říci, že takové utrpení nemůže potkat člověka, který opravdu věří.

- Zajisté, že může. Může ho potkat ještě daleko větší než vás. Vezměte si příklad Jobův, kterého potkala ztráta majetku, všeho - drahých i zdraví a přece neodpadl od víry v Boha. Silou své neochvějné víry zvítězil nad utrpením a tím se povznesl do stavu, kde už jej nemohlo potkat utrpení. Buďme si vědomi, že utrpení nemůže potkat nikoho jiného než toho, kdo jím může být povznesen.

- A co když je jím sražen, jako já.

- Nebyl sražen, nýbrž pouze se odhalil jeho pravý stav, který by byl zůstal skryt jak jemu, tak i jeho okolí. Jinak by si klidně hověl ve své sobeckosti a oddělenosti až do smrti, a ani by nepřišel na to, že žije planý život. Otevře-li se někdy zmazaný chlívěk a pustí se dovnitř trochu mrazíku, není přitom zvířátko, které je uvnitř zrovna moc příjemně. Přece však, má-li se vykydat hnůj ven, nelze činiti jinak. Jistě milé přirovnání, že?

- Jsem už od vás zvyklá na všechno. Vynechte však své všechny krásné obrazy a řekněte mi raději, co mám dělat.

- Změnit způsob svého myšlení. Řekl jsem, že máme být utrpením povzneseni. A to se může ještě ve vašem případě stát. Je zcela na vás, jestli se smíříte s tímto přínosem do vašeho života.

- Co myslíte tím povznesením? Co si pod tím mám myslet? Mám-li po něčem takovém toužit, musím vědět, co to je.

- Tím povznesením míním postupně rozlišování vědomí. A tímto zase především smazávání úzkých hranic myšlení, které je charakterizováno slovy "já", "moje" atd.

- Tedy ztráta individuality. Úplné její rozmazání a rozplynutí. Pak ovšem by zmizelo jak utrpení, tak i veškerá radost. Rozplynula bych se někde v nirváně, čili dospěla bych k dokonalému zničení sebe.

- Zatím totiž nevíte, že otevřete-li hranice svého jáství proudu universálního vědomí, budete moci sama vyplout na tento oceán Božství. Nyní se podobáte lodi, která je zavřena v přístavu a jejíž posádka neví, že existuje široké moře s dalekými přístavy a světy. Tvrdíte mi, že kdybyste vyplula na moře, že byste se byla ztratila. Takové mínění může mít jen ten, kdo ještě nevyplul. Kdo se však dal jednou na cestu, pozná, že ztrácí svůj starý přístav z dohledu, jemuž říkal já a můj, nic více neztrácí. Víte, co to znamená ztratiti sebe ze svého zorného pole? To znamená vidět, v čem nám toto naše omezené já stínilo, co nám zabraňovalo vidět, jak nám zabraňovalo nesobecky nechápat, jak nám znemožňovalo poznat opravdovou svobodu. Samozřejmě, můžete mi namítnout, že všechny tyto argumenty jsou založeny na osobních zkušenostech, a že jsou tedy pro vás nesměrodatné. Nezbývá nic jiného než abyste se nebála si je také opatřit.

- Tím se zbavím utrpení?

- Pohleděte na svůj způsob myšlení: Zbavím se utrpení? Jak opačně vypadá smysl křesťanství: Hledejte království nebeské a vše ostatní vám bude přidáno. Nemyslíte spíše, že vaše otázka je vůbec špatně kladena? Že není naděje zbaviti se utrpení, dokud nenajdete království Boží. Což řekl snad Kristus: Zbavte se utrpení a království Boží vám bude přidáno? Kdybyste hledala království, pochopitelně pochopila byste aspoň, proč trpíte.

- Dověděla bych se asi, čím jsem se provinila v minulém vtělení. To by byla pěkná útěcha.

- Ne. Dověděla byste se asi toto: Každé utrpení vzniká odděleností od Boha, přestože se nám zdá, že má všelijaké osobní a individuální příčiny. Promiňte, použiji-li těch svých obávaných obrazů. Vypůjčím si je tentokrát od Krista. Je to s námi asi tak jako s tím marnotratným synem, který se zatoulal z otcovského domu daleko do světa, kde jej potom potkaly všelijaké ty svízele. Dlouho se ptal, proč trpí právě tím a oním, než pochopil, že základní příčinou jeho utrpení je, že odešel z otcovského domu a promarnil své jmění. Vy jste ještě v tom stadiu, kdy se ptáte, proč vás potkalo právě toto a toto. Pochopte však, že jste se odvrátila od Boha, a vyvodte z tohoto poznání důsledky, čili vraťte se k němu.

- Nemám-li tedy právo ptát se proč právě já trpím tím a tím, mohu se aspoň zeptat, proč netrpí tímtež co já jiní či jiné, jež jsou stejně nepoznalí a odloučení od Boha jako já?

- Dovolíte mi opět, abych se vrátil k dřívějšímu obrazu o marnotratném synu. Někteří jsou v tom stadiu, že ještě mají něco z peněz z pokladu otce a mohou klidně na něho nemyslet. Daří se jim v jejich oddělenosti od Boha zdánlivě dobře, dokud nepromarní všechny otcovy peníze. A buďte si jista, že ten den jednou přijde jako přišel u vás. Kdo z nich je potom na tom lépe, zda vy, která se již obracíte ze svého snu oddělenosti, ovšem pochopitelně s pocity zklamání, nebo ti druzí, jichž je většina, jak se vám zdá, a kteří ještě tyjí z dědictví, nic nedělajíce pro jeho udržení.

- Nakonec chcete, abych nad svým stavem plesala.

- Toho nemůžete být schopna a k tomu byste nebyla ještě ani oprávněna, protože jste se nevrátila ke svému otci, ale vaše nespokojenost se sebou je dobrým znamením, nad nímž se nemusíte trápit. Váš stav, přestože není záviděníhodný, není bez východiska.

- Bylo by však správné hledati království Boží proto, abych se zbavila utrpení? Pak bych přece nehledala království Boží. Jeho hledání by mi bylo pouhou záminkou. Ve skutečnosti bych se snažila dostat ze svého těžkého stavu.

- Řekl jsem vám sice, že Kristus prohlásil - hledejte napřed království Boží, a vše ostatní vám bude přidáno, přesto věděl, že málokdo bude schopen je hledat z těch nejčistších pohnutek. Zřejmě považoval i světskou činnost všeho druhu za dobrou průpravu pro hledání Božího království. Každý má svého Boha, i když mu říká třeba peníze, nebo zdar podniku, nebo vy mateřství. Těmto svým bohům se lidé klaní mnohdy s větší vytrvalostí, a podle pravidla, že žádný učený s nebe nespádl, cvičí si tímto způsobem své

schopnosti duševní, soustředěnost ducha, citovost, užívání rozumu atd., takže nakonec jsou dobře vybaveni pro přijetí vyššího poznání. Četla jste Romain Rollandovu knihu: Činný a mystický život dnešní Indie, a víte jaké podivuhodné mínění pronesl indický náboženský myslitel Vivekananda o evropském materialismu. Pravit, že materialistická kultura je skvělou přípravkou pro přijetí duchovních pravd, poněvadž si všímá rozumu a vyspělosti těla. Budou-li tyto dvě složky člověka zdravé, je naděje, že celý člověk bude moci snáze přijmout duchovní pravdy a uskutečnit je v sobě. Indický člověk s podlomeným zdravím a s malou vzdělaností nemůže asimilovat do větší míry duchovní pravdy, přestože je má na dosah ruky.

- Z toho bych mohla vyvodit, že nejen Evropa jako celek, ale dokonce i já jsem připravována svým osudem a svým způsobem života na duchovní dráhu.

- Co se týče vás, jsem o tom přesvědčen. Chtěl jsem vám však říci, že v každé vývojové fázi, i když o tom vůbec nevíme, hledáme království Boží, a někdy bez svého vědomí v tomto hledání postoupíme už tak daleko, že stačí už, aby přišel slabý náraz zvenčí a duchovní pramen se vyřine ven. Rád se utíkám k příkladu převrácení Maří Magdaleny, oné veliké hříšnice. Kristus o ní řekl, že na jedné straně byla hodně dlužná, a proto byla schopna býti vděčna svému věřiteli - Bohu - když ji odpustil, na druhé straně byla jistým způsobem připravena, poněvadž hodně milovala světsky, a uměla-li milovati světsky, byla naděje, že bude milovat i duchovně.

- To byste potom schvaloval všechny neřesti, začínaje prostitucí, již se Maří Magdalena zabývala před svým obrácením, a konče vražděním a jinou zlotřilostí, již se vyznačuje dnešní věk hromadného pobíjení ve válkách?

- Nikoliv. Ale uvažte, že Maří Magdalena, tak i většina dnešních lidí činí špatně z nevědomosti. Před Bohem nevědomost hříchu nečiní. Když např. voják vraždí ve válce, činí tak jen pro svou vlast, kterou miluje. Z duchovního hlediska je to zvrhlá láska, stejně zvrhlá jako byla ona Maří Magdaleny, protože pravá láska nečiní špatně. Ale tato pravá láska je už láska osvícená Bohem. Rozhodné však u zmíněných lidí, zvrhle milujících je, že milují, že jsou schopni lásky, že jsou v ní už vyzkoušeni, vycvičeni a ustáleni, že jsou schopni pro ni přinést nejvyšší oběti. Proto byla schopna Maří Magdalena po svém obrácení milovat i Boha. Proto i lidé v Evropě, až se jim otevrou oči, nebo až se jim zhroutí opět jejich světské hodnoty, budou schopni milovat Boha stejně silně,

jako milovali třebaš vlast, politickou stranu, ideologii, rodinu, měšec atd.

- Dáváte mi stále více nadějí. Říkáte tedy, že mám buňky k tomu, abych hledala království Boží.

- Zajisté větší než ten, kdo není schopen tak velké připoutanosti, jako vy. Zním dva manžele. Oba dnes jdou mystickou cestou. Jeden z nich už mnoho let, ona kloudně od nedávna. On měl vždycky nějakého koníčka, avšak jeho záliba ho nikdy dlouho nedržela. Měl proto své manželce za zlé, že ona má záliby, nebo špatné sklony, které jsou proti jeho menším připoutanostem značně velké, na první pohled viditelné a zdánlivě nepřekonatelné. Také já jsem přemýšlel, jak ji zbavit těchto několika koníčků, ale koní. Ořou totiž

s ní dosud. Ale nic kloudného jsem nevymyslel. V poslední době však nastává převrat. Podařilo se jí několikrát se stejným záplem,

s jakým např. sleduje některé osobní vášně, vrhnouti se do náruče Boží. Není divu, že částečnou realizací duchovního života byla jatá, takže nyní více patří duchovnímu životu než on. Sedí sice ještě klidně, aspoň zdánlivě klidně na dvou židlích, světské i duchovní, ale rozhodnutí musí už padnout, o tom není pochyby. Kdežto u něho se věci mají jinak. Neuměl být stálý ve svých sklonech, v klanění se těm zlatým telátkům, a ukazuje, že se nedovede s trvalou vervou věnovati ani pravému Bohu.

- Kdo tedy nemá velké vášně nebo záliby, ten není schopen jíti vytrvale k Bohu?

- Samozřejmě, že ani to není pravda. Musí však voliti jinou než nejjednodušší cestu, tj. než cestu oddanosti. Např. ten dotyčný, o němž byla řeč, musí vyhledávati příležitost četbou, rozmluvami a stykem s duchovními lidmi, aby se stále dobrovolně zapaloval, musí hodně umět změnit cvičení, aby mu nezevšednělo, zkrátka musí ustavičnou změnou prostředků dopracovati se stálosti a vytrvalosti. Pak musí umět zapřáhnout jinou svou duševní mohutnost především. Není-li jí cit, může to být rozum, vůle apod.,

- Přesto mi však při vašem výkladu nešlo do jakého podivného světla se tu dostává mravnost. Špatnější a vášnivější člověk má určitou přednost před člověkem chladnějším a mravnějším. Jak to si vysvětlíte.

- Dobře, že jste se mně zeptala. Byl bych vás svedl k chybnému myšlení. Všimla jste si, že např. katolíci daleko méně svatých měli v severních krajinách než na jihu, snad také pro to, že

tyto kraje byli blíže Římu, tam se snáze dostala pověst o svatosti toho kterého života. Avšak severané jsou také méně vášniví, méně horkokrevní, a méně fanatičtí. Způsobuje to nejen rasa, ale též počasí. Mohla byste stejné srovnání činit mezi Evropou a horkým Orientem, a řekla byste, že konec konců k hledání Boha vydatně přispívá počasí nebo že se náboženství lépe daří v horkých krajích. A přece bychom usuzovali mylně, že fanatičnost, vášnivost, horkokrevnost a spustlost podporují náboženství. Postihla jste pouze zákon, že akce budí reakci. Všimněte si však, že nejstarší a nejvznešenější náboženská tradice Véd vznikla na severu, a jsouc potom při stěhování indických národů na jih přenesena do horkého podnebí, stala se tím zároveň úpadkovou. Nepopírám, že všichni duchovní učitelé nevyjímajíc Krista, který tolik místa ve svých řečech věnoval mravnosti, viděli v mravnosti pouhý základ duchovního života. Chtěli z budování mravního řádu ustáliti a normalisovati společenské vztahy mezi lidmi tak, aby se lidé nepřeli o svá nejzákladnější životní práva a mohli se potom věnovati duchovnímu životu v pravém slova smyslu. Proto můžeme klidně říci, že mravnost není ničím jiným než normou, stojící ještě vedle skutečně duchovního života. Mravně může žít člověk zcela neduchovní. Duchovním životem pak myslím vnikání za hmotnou skutečnost, za hmotný rozsah smyslu do věčného života mimo čas a prostor. Proto v určitých případech, jako tomu bylo u Maří Magdaleny a jiných rychle se obrátivších se lidí, mravní stránka se po zažití duchovní zkušenosti samočinně upravuje bez jakéhokoliv mravního úsilí jedince. To však jsou výjimečné případy. Kdyby nebyl všeobecně vybudován mravní řád, nemohli by existovat ani vyšší duchovní hodnoty, pro něž mravnost znamená tolik jako úrodná a připravená země pro rostlinu.

- Prosím zastavme se. Přirovnáváte duchovní život k rostlině, kdežto mravní život jen k úrodné půdě z níž tato rostlina roste. Opravdu tak nízko stojí mravní život vedle duchovního života?

- Ano, ale tím zároveň tvrdím, že duchovní život by nebyl trvale možný bez mravnosti, jako by trvale nemohla žít rostlina bez prsti. Mimo to, Kristus i ostatní duchovní učitelé přesto, že nepřišli hlásat mravnost nýbrž právě duchovní život, museli většinu svého učení věnovat mravnosti, jelikož dobře věděli, že převážná většina lidí nebude schopna porozuměti ničemu jinému než právě jejich mravním poučkám, ale že tato většina lidí bude usnadňovat těm pár lidem, kteří dokáží žít duchovním životem a tvoří jakýsi most mezi mravní anarchií a duchovní čistotou, vznikající nikoliv z poslušnosti nebo z bázně, nýbrž z poznání. Po tomto

mostě přecházel jak Kristus, tak i všichni jeho následovníci se svými duchovními pravdami k uchu prostého člověka, který hledal.

- Tvrdíte tedy vlastně, že církve se vůbec nedotýkají podstaty Kristova učení, když ve chrámech hřmí jen o mravnosti. Měli by tedy mluvit o duchovním životě, ne?

- Spíše bych řekl, že církve jsou takové, jací jsou jejich příslušníci, a nemohou být jiné. Církve táhnou sebou masu vlažných lidí a stojí i o tuto masu, protože v zevním světě má váhu počet. Kdo vyučuje, ví jakým břemenem jsou pro třídu slabí žáci nebo lajdáci. Stejně je tomu v církevní společnosti. O duchovním životě se může mluvit jen tam, kde jsou lidé ochotni poslouchat, a taková prostředí, sestávající z menšího počtu lidí se vytvořila v církvi katolické už

v jedenáctém století po Kristu zcela oficiálně. Jsou to mnišské řády a dnes k nim přistupují tzv. třetí řády, exercicie atd. To všechno jsou vynálezy velmi staré a my na nich nemůžeme nic měnit.

- Církev hledí na každé utrpení trochu jinak než vy, říká, že koho Bůh miluje, toho křížkem navštěvuje. To je také učení, určené jen pro dav?

- Je to učení po určité stránce správné. Můžete mít např. za to, chcete-li Boha pojímat osobně (a církve tak činí), že Bůh chce, abyste pro dítě, kterému byste věnovala veškerou svou lásku, nezapomínala na něho. Víme však, že Bůh není takový sobec. Jenže sobečtí lidé nejsou schopni ani jiného člověka ani Boha chápat jinak než jako jim podobného. Všimla jste si, že sobeckému člověku nedokážete, že vy třebas něco děláte z čistších pohnutek než on, protože on u každého předpokládá stejnou špatnost jako u sebe. Dostane-li se takový člověk na duchovní cestu, všechno, na co na ní přijde strhne do nejnižší sféry sobectví, a proto si zatarasí cestu vzhůru. Samozřejmě, že takový člověk nenajde ani zářný příklad kolem sebe, protože na tom, kdo je lepší než on tak dlouho hledá chyby, až je najde. Jakmile je najde, chopí se jich a nevidí pro ně přednosti. Tím se zbaví povinnosti zařídit se podle nich. Proto je dobře, že pro tyto lidi zůstává Bůh trestajícím soudcem, který projevuje bitím a sesíláním utrpení svou lásku.

- A jak může Bůh trpět při své lásce, aby se lidé na něho takto dívali?

- Dal-li nám svobodnou vůli, můžeme si s ní dělat, co chceme. Kdyby se Bůh neprojevoval těm, kdo ho považují za soudce tím, že trestá jejich poklesky, přestali by tito lidé v něho věřit. Bůh

ponechává člověka tak dlouho v jeho pojetí Boha, dokud nepřeroste svým vývojem toto pojetí. To je velmi spravedlivé a správné, protože to umožňuje všem lidem obracet se k Bohu podle svých schopností. Nebudete-li např. věřit, že vás Bůh trestá, budete sice dále trpět, ale budete hledat, jak už jsem naznačil pro utrpení jiné, lepší vysvětlení, méně násilné, méně starozákonní. Jedno takové, promiňte, obrazné vysvětlení, mám na mysli.

- Víte dobře, že jakmile jsem vám řekla, že nechci slyšet další obrazy, že jste jimi schválně začal hýřit. Proto vám dovoluji, abyste jich klidně používal dál.

- Budte bez starosti, skončím brzy. Podle jednoho indického obrazu je osud přirovnáván k točícímu se kolu. doplním toto přirovnání k vašemu účelu. V našem zevním vědomí je jen to, co se do něho od chvíle narození dostalo ze smyslového vnímání. To platí o člověku, nežijícím duchovním životem. Takový člověk nejen sbírá všechny své poznatky ze zevního světa, ale také do něho zase jimi míří. Jen tam se jimi chce uplatnit, a je dokonce velmi nešťasten, když tak nemůže učiniti.

- Nikdy jsem se se svými vědomostmi netlačila.

- Tak a teď jste se prozradila, že mi nerozumíte. Chcete-li mít dítě, chcete se přece také uplatnit svými schopnostmi, či možnostmi v zevním světě. Každý jde na to uplatnění svým způsobem. Jeden chce získat náklonnost druhého, druhý chce podnikat, třetí vědecky vynikat a vy chcete mít zdravé dítě.

- Jen tedy pokračujte.

- Když se vrátíme k tomu kolu, které se točí, Bůh nám může představovat jeho nehnutou osu, kdežto naše smysly, vůle, rozum a cit, zkrátka všechno, co tíhne na zevnějšek, může nám představovat odstředivou sílu, vzniklou právě tím, že se kolo točí. Touto silou jsme hnáni do zevního světa a vlivem této síly nejsme schopni se obrátit a dostat se do středu toho kola, k Bohu.

- A kdo tím kolem točí?

- Naše mysl a naše vůle. Přinutíme-li svou vůlí mysl, aby se zastavila a nemířila navenek, zastaví se kolo. Chci tím vysvětlit, že všechno utrpení vzniká tím, že tíhneme navenek a hledáme uplatnění výhradně v zevním životě, kde potom narážíme na všechny zevní překážky.

- Je samozřejmé, že kdybych podle vaší terminologie nic nepodnikala v zevním světě, tj. kdybych za živa hnala sedíc nebo ležíc, že bych vskutku nenarazila na překážky, čili nepoznala utrpení. Ale jaký by to byl život? Může tak vypadat ideální

duchovní život? Snad v klášteře by se dalo něco takového dělat, kdyby se tak někdo o mne staral, živil mě, šatil a bavil. To je ten pravý indický ideál: Sednout si pod palmu, a snít o věčnosti a třeba přitom zemřít hlady. Jen když si zameditujeme o věčnosti, co?

- Sedět uprostřed kola v mém obraze a sedět pod palmou s prázdným žaludkem je trochu rozdílné. Obrňte se ještě chvíli trpělivostí. Kdo sedí v tom kole uprostřed, ten poznal Boha, našel pevný bod, z něhož přece může vztáhnouti bezpečně ruku na kteroukoliv stranu bez nebezpečí, že bude vymrštěn. To je smysl toho: Hledejte nejprve království Boží a vše ostatní vám bude přidáno. Dosáhnout napřed tohoto středu jistoty, jak o něm píše Komenský, není tak hloupé, jak se vám zdá. Kdo má v sobě probuzený život duchovní, má o koho se opřít v každé životní situaci. Je to tak hloupé? Není už potom rozhodné, co podniká v zevním světě. Nic jej nemůže ohrozit, nic nemůže zmařit jeho jednotu s Bohem.

- Promiňte tedy, vy jste pouze pro opačný postup, než jaký volí většina lidí. Zajímá se o Pána Boha, až když jim už teče pořádně do bot. Jste proto napřed nalézt Boha a pak si dělat všechno ostatní. Je však otázka, zda-li ten, kdo nalezne Boha, bude chtít vůbec podnikat něco v zevním světě a neodejde-li do kláštera.

- Bud'te bez starostí. Mnoho lidí nevstupuje na duchovní cestu ze strachu, že ztratí zájem o zevní svět, který je tolik přitahuje. Avšak kdo našel Boha, nemusí již chodit do kláštera. Do ústraní se přece uchyluje jen ten, kdo hledá, vynalézá apod., protože potřebuje klid. Kdo klid našel, ten již nemusí prchat před hlukem. Jen tak si vysvětlíte, proč např. Kristus nezůstal na poušti, kam se zprvu uchýlil, proč Buddha po svém osvícení odešel kázat lidem, proč stejně učinil Ramakrišna a všichni svatí v Evropě i v Orientu.

- Víte, nemějte mi to za zlé, ale na svatost si ještě netroufám.

- Netroufáte si proto, že nevíte, co to je. Svatost není nic jiného než úplný a věčný život, žitý vědomě. Zatímco vy žijete tak z desíti procent, a podle Krista jste vůbec mrtva, svatý žije mnohokrát více, protože více věcem rozumí, protože rozšířil svoje vědomí až k univerzálnímu vědomí Božímu. Když tohleto vím, nesmíte ode mne chtít abych vám radil, jak se především konkrétně zařídit v té či oné záležitosti, když vím, že začnete-li žít

duchovním životem, rozuzlíte sama všechny své záležitosti světské i duchovní. Víte dobře, že jsem vám již jednou v minulosti radil v určité stejně ožehavé záležitosti, nakolik mé rady byly platny, když nedovedly odvrátit vaše hledání nebo cit ze zevních stezek do nitra. Mám se dopouštět stejné chyby? Jste přímo zatížena jako tolik jiných lidí, takovým dlouhodobým lpěním na něčem, co si vezmete do hlavy. Když jste se v minulosti viděla nucena opustit svůj první ideál, nezdálo se vám, že ztrácíte všechno? A že nebudete moci žít bez uskutečnění svého předsevzetí? Jakmile jste přestala po tom určitém toužit, hned se ukázalo, že jste to mohla mít. Čekám jen, zdali se tentokráte dáte poučit či nikoliv.

- Zdali pochopím, že smím mít všechno, po čem přímo nepřičetně netoužím.

- Ano, kdo hledá především království Boží dokáže jakýkoliv zázrak. Kdo hledá zázrak je na zcestí, protože nehledá Boha.

28. října 1947

Přijď království Tvé

Ani vám nemusím líčit, jak skončila moje minulá schůzka či setkání. Její dozvuky však musel konec konců odnést pan Pátek, kterého jsem co nejdříve znovu navštívil. Popsal jsem mu celý ráz rozmluvy s paní z P. a prozradil jsem mu nepokrytě, že celá rozmluva vlastně ustrnula na mrtvém bodě, protože jsem nemohl zaručit, zda v dohledné době pokročí u zmíněné paní duchovní život tak, aby jí zaručil i takové zázraky, jaké ona si přeje.

- Řekla mi: Co je mi platné hledat království Boží, když je třeba naleznu někdy v sedmdesáti letech a pak už nebudu beztak mítí děti. Co byste na to řekl?

- Odpověď jsem vám dal už dříve a vy jste začal svůj výklad podobně. Má-li někdo jiného Boha, jemuž se klaní, než věčného, ať už je to rodina, vlast, peníze, či cokoliv jiného, ponechte mu napříště tento ideál neporušen, nesnižujte jej vedle vašeho Boha. Každý má právo na své menší Bohy, pokud o ně stojí, a věřte, že když tyto lidi přemluvíte, aby se snažili o vyšší pojetí života a oni k tomu nejsou ještě připraveni, že jím znemožňujete jakýkoliv organický pokrok, přesazujete je do půdy, na kterou nejsou zvyklí a v níž ztratí všechny své síly. Máte-li však tu schopnost, hleďte urychlit vývoj a spád událostí, aby jasně poznali, co je správné a co nikoliv.

- Toho se týkala další její otázka: zdali se smí modlit o to, aby ji Bůh vedl, aniž by se vydávala v nebezpečí, že si zase přeje osobní prospěch.

- Modlí-li se někdo o vedení Boží, může a nemusí se modlit za svůj osobní prospěch. Vedení Boží vždycky bude mít za následek, byť nepřímý, že bude potlačen osobní prospěch a nastane prospěch duchovní. Ovšem ta paní si nedovedla představit, že by byl duchovní prospěch čistě neosobní, třebas by to byl její duchovní úspěch. Neví totiž, co je podstatou takového duchovního úspěchu, ani neví co je podstatou vedení Božího. Ostatně nemusí to ani vědět, přeje-li si upřímně, aby jí Bůh vedl. Stačí, bude-li si upřímně přát, aby byla vedena Bohem. Není třeba vědět mnoho věcí, aby se mohlo jít k Bohu. Kdyby tato cesta byla závislá na předchozích vědomostech, byla by uzavřená pro lidi neučené a prosté. Proto vám radím, abyste nekupil tolik závažných úvah, jednu na druhé, nýbrž abyste spíše podněcoval k touze po Bohu. Někdo je schopen přímé touhy po Bohu, ale těch je velmi málo. Jiný touží aspoň po tom, aby jej Bůh vedl. I těch je málo, protože netouží déle než pokud se jim něco nedaří. A tak můžeme říci, že pravý vstup do duchovního života se vyznačuje právě tou trvalou touhou po Bohu která sice může mít svůj zdroj v nespokojenosti s tímto světem, ale která je vždycky projevem milosti Boží, pokud trvá i tehdy, kdy už člověk nemusí být nespokojen se svými zevními poměry. Proto lidé nestálí by vlastně měli být Bohu vděční, že je udržuje při sobě nezday v zevním světě. Udržují-li je tyto nezday v tom, že se obracejí o pomoc na Boha, nevstoupili sice do onoho nadpřirozeného stavu milosti, ale jsou pro něj připravováni, protože by jinak tyto nezday znamenaly právě odklon od víry.

- Zde ale znovu narazím se slovem milost Boží. Většinu lidí připadá při vyslovení slova milost podobnost se slovem protekce. Milost je přece něco nevypočitatelného, a protože se vylévá nečekaně, nemůže se na ni nic stavět.

- Totiž s tou nevypočitatelností milosti Boží je to asi takto. Všichni lidé a dokonce všechny bytosti jsou rovnoměrně obdařovány milostí Boží, protože veškerá existence je odvozená od Boha a též ustavičně na něm závislá. On je ustavičným tmelem i myšlenek. Bez jeho bdělosti a smíme-li tak říci, bez jeho ustavičné horečné činnosti jak udržovatelské, tak tvůrčí všechno by se rozpadlo a přestalo existovat. Avšak forma milosti musí býti pro každého jiná. Jiná musí být pro kámen, jiná pro rostlinu, opět jiná pro zvíře a pro člověka. Jeden nerost se sice liší od druhého, neboť má jiné chemické složení. Každý z nich je svým způsobem

jedinečný ve svém složení. Tímto složením, které je velmi málo proměnné, je dána celá forma a náplň milosti Boží pro kámen a nerost všeho druhu. I tam dovoluje tato milost určitý pomalý vývoj, který je únosný pro nerosty. Všechny se jaksi zušlechťují, ale tento vývoj je tak pomalý, že teprve teď naše věda tuší, že tomu tak vůbec je. U rostliny se už milost Boží projevuje dalekosáhlejšími životními možnostmi. A tak čím dále tím více vstupuje do popředí individualita, až u člověka milost Boží dovoluje už téměř úplnou svobodu, do značné míry

v jednání a ve větší míře ještě v myšlení. Tohle všechno lidé obyčejně nepovažují vůbec za milost. Nejsou si vědomi, že se nacházejí na vrcholu všeho stvořeného. Ale v této poslední fázi vývoje stvořeného nastává velké třídění, protože si počíná ne každý s danými možnostmi stejně, a tak se jeden ocitá pozadu, jiný kráčí mílovými kroky až na okraj stvořeného do Absolutna. Tím už není vinen Bůh ani jeho milost, nýbrž dobrovolný individuální vývoj. A tak do toho, kdo je blízek zvířecímu životu, nemůže se vlít milost Boží vyšší formy než jaká se dostává zvířatům. Jinak by přece Bůh páchal na svých tvorech násilí, převracel by jejich vývoj na ruby, ničil by svou láskou nadějně existence. Dovedete si např. představit, jak by trpěl kámen, kdyby byl nadán lidským nebo jen zvířecím a nemohl by se podle něho uplatnit. Proto se milost Boží vlévá všude tam, kde jí může být použito a v té formě, v jaké jí může být použito. To je ten výběr milosti. Jakmile např. člověk doroste do určité výše svého pokroku, dostává se mu mravních zásad, které je schopen uplatnit. Jakmile mu mravní řád nestačí, začne se do něho vlévat duchovní život, a to vždycky v té míře, jakou snese.

- Tedy jediná potíž je v tom, že my neumíme rozeznat, jak je kdo vysoko a proto nevíme jakého druhu milosti Boží je hoden, nebo lépe řečeno, jakou milost Boží je schopen v sobě udržet.

- To jste řekl správně. Můžeme si představit, že lidé jsou různě hustá síta. Nejméně vyspělí jsou takovým nejhrubším sítem s největšími otvory, takže jemnější druhy milostí Boží jím projdou, aniž by se v něm zachytily. Duchovně nejvyspělejší mají síto tak jemné, že téměř všechna milost Boží se u nich zastavuje.

- To zase znamená, že si můžeme představit, jako by všechny milosti ustavičně tryskaly z Boha a organicky se zachycovaly tam, kde nacházejí živnou půdu. Jak si ale potom vysvětliti, že se každému nedostává toho cosi přeje. Tenhle systém by přece předpokládal, že požitkáři by se dostávalo v hojné míře požitků, lakomci peněz a podobně. A ono se třeba

mnohému z nich nedostává právě to, co si tolik přeje, zatím co jiného, po čem vůbec netouží, má dostatek.

- Vysvětlení je snadné. Člověk má svobodnou vůli, a proto si může přát něco jiného než potřebuje. Může dokonce toužit celou svou bytostí po něčem, čeho buď není hoden, nebo co mu už při jeho vyspělosti nepatří a co by mu zatarasovalo cestu výše. Dostává se mu však vždycky toho, co mu náleží.

- Takový názor by mohl vésti k tomu, že by člověk složil ruce v klín, a čekal by, až se mu dostane, čeho je hoden, a mohlo by se stát, že by přitom zemřel hladem nebo nudou.

- Na štěstí však se mu dostává také oné hnací síly radžas, a to je také milost Boží, která ho pudí k činnosti, takže se něco podobného nestane. Je tu naopak nebezpečí, že této hnací síly zneužije v činech, které nenáleží k jeho vyspělosti, nebo v touze, která nemíří kupředu.

- Pak by se však mohlo stát, že by někdo toužil po Bohu, ale nebyl by této touhy hoden ještě, přestože tato touha míří kupředu.

- Je tomu tak, poněvadž jste svědkem sám na sobě, že třeba toužíte po Bohu, a přece se s ním nespojujete. Nemíříte tedy ve skutečnosti výše než čeho jste schopni a hoden? Tady bychom si museli však zodpovědět, jak toužíte po Bohu a zda je vůbec někdo schopný sám ze sebe učinit pokrok bez přispění božího. Jestli vaše touha po Bohu je stálá, pak jste hoden milosti poznání Boha a jste také hoden prosit jej o ostatní milost.

- Proto asi Kristus chtěl, aby denní postoj duševní jeho učedníků byl: Přijď království Tvé. To je ono vyjádření ustavičné touhy po Bohu.

- Kristus správně předpokládal, že lidé nebudou vědět, jak mají milovat Boha, nebo jak dospějí k tomu, aby byli vůbec schopni ho milovat. Proto vložil do úst modlitbu: Přijď království Tvé. Tím je krásně vyjádřen základní postoj lásky k Bohu. Kdo si vůbec nedovede představit, jak má začít milovat Boha, ten najde v tomto přání návrh, že si má napřed přát, aby přišlo království Boží. To je přece jasně vyjádřená touha po Bohu všem snadno přístupná.

- Pokud však pojem království Božího není pro člověka příliš mlhavý nebo stejně mlhavý jako pojem Bůh.

- Pojem království Božího je v Bibli spíše hodně široký než mlhavý. Kdybyste však chtěl tento pojem objasnit, musel byste sepsat celou knihu. Stačí říci, že Kristus ve svých přirovnáních někdy mluví o království Božím samém, jindy o tom, jak se do

něho dostati, jindy o tom, co není, takže je objasňuje ze všech stran.

- Dovolte abych si srovnal s vaším názorem aspoň v největší stručnosti význam hlavních výroků o něm. V podobenství o kookoli

v pšenici mluví se vlastně o tom, že království Boží vrůstá ve stvoření od počátku existence světa. Přirovnává se k dobru, které vrůstá vedle zla a zlo je ponecháno až do sklizně, až do skonání věku, aby se neuškodilo dobru. Podle tohoto podobenství je tedy království Boží dobrem (Mat XII, 24-30).

- Škoda, že jsem vám před chvílí vykládal o ustavičném působení Božím ve stvoření. V tom přirovnání se přece nelíčí nic statického. Tam se líčí vzrůst, a jak vy si myslíte, vzrůst dobra a zla vedle sebe. Čili řekl byste, že čím větší dobro, tím větší je zlo. Po určité stránce máte pravdu, ale jen po určité. Přečtete-li si např. starého církevního učitele Origenesa (lépe Origena), který mimochodem ještě v rámci katolické církve věřil v převtělování, dočtete se u něho, že těmto věcem rozuměl hlouběji než my. Praví, že hříchy jsou tam, kde je mnohost a že základem veškerého zla je mnohost. Vzrůstem obilí se zde líčí právě toto rozmnožování, toto postupné zindividualisování tvorstva, které v člověku dospělo ke svému vrcholu. Takové zindividualisování tvorstva musí s sebou opravdu přinést zvýšenou míru zla, nebo utrpení, protože lidé zindividualisovaní jsou největšími sobci, cítíce se oddělenými bytostmi, které nemají nic společného s ostatními. Proto sobectví jedněch naráží na sobectví druhých, a tyto střety se projevují buď osobními neshodami, konkurencí, shonem po lepší existenci bez ohledu na druhé a třebaš na jejich úkor, a konečně všeobecnými sociálními třenicemi a válkami, vedenými ve znamení nějaké takové sobecké ideologie buď národní nebo hospodářské či dokonce náboženské, neboť i náboženství se může stát majetkem třebaš velmi drahým. Také Indové se po téhle stránce s vámi shodují, neboť říkají, že v tomto Kali juga, tj. věk, který prožíváme, lze poměrně velmi snadno najít cestu k Bohu, poněvadž se tím má paralisovat právě tento zlý vliv sobectví.

- No vidíte, přece se rozhovoříme o tomto tématu. Vždyť by bylo škoda, kdybyste mne ponechal v nevědomosti. Řekl jste tedy, že v přirovnání o kookoli v pšenici se definuje království Boží jako stále působící milost Boží ve všem stvoření tak, jak jste již o tom mluvil před chvílí. Přejdu s vaším dovolením na podobenství o hořčičném zrně (Mat. XIII, 31-32) a o kvasu (Mat XIII, 33). Tato dvě podobenství kladu vedle sebe, protože se mi zdají být obdobná. Zde se vlastně přirovnává království Boží k podstatě

Boží, která je skryta ve všem, především také v člověku, a přesto se stvořeného zdá býti daleko více, než tohoto nestvořeného a věčného, co je skryto, je síla tohoto zárodku božího tak silná, že je-li správně pěstován, přemůže hmotu, tedy nevědomost.

- Chtěl bych vám opět připomenout jenom, jak Kristus zdůrazňuje onu vývojovou stránku tohoto království Božího, o němž mluví. Protože pak mluví, že zrno vzroste ve velký strom, do jehož korun budou usedati ptáci, aby našli tam stín, zdůrazňuje zároveň onu sociální stránku tohoto vzrůstu. Ten kdo vyroste napřed, nebo

v kom vyroste toto království dříve, ten musí poskytovat jiným stín, ochranu. Je tedy podle tohoto podobenství království Boží také jeho ochranou nad vším stvořeným, ale hlavně nad dušemi, nad oněmi ptáky v tom podobenství. Tu by si měl nepozorný čtenář uvědomit, jak Kristus vlastně mluví o ustavičné činnosti Boží ve stvoření.

- V dalším podobenství o dělnících, najatých na vinici (Mat XX, 1-20) Kristus praví, že každý má právo vejít do království Božího, ať přichází kdykoliv. Mojžíš např. přišel k poznání duchovnímu dříve než např. sv. Jan z Kříže, ale oba dostanou stejnou odměnu. Nebo ještě jinak: Někdo je připraven svým vývojem tak, že bez velké námahy získá vstup k Bohu, jiný musí perně pracovat, protože ještě nemá potřebnou průpravu.

- Zkrátka v celém Novém zákoně nacházíme nesčetné poučky o tom, jak hleděti na cestu k Bohu. Nelze je vyčerpáti ani zdaleka podobenstvími o království Božím. Musíme se smířiti s tím, že buď vydáte zvláštní spis o významu Bible, nebo budete pokračovat

v tom, co jste začal. Vraťme se spolu k Bibli vždycky, když toho bude zapotřebí a nerušme tak svého vzájemného doplňování. Známe-li oba smysl Bible, můžeme rovnou zamířiti k pojmu království Božího. Jde vám přece o to, abyste dovedl říci, za co to vlastně se modlí ten, kdo říká: Přijď království tvé. Musíme především uměti vysvětliti, že k individualisaci lidské bytosti, čili k vývoji světa až k člověku, až k oddělenému, svébytnému vědomí nedošlo proto, aby se člověk stal korunou tvorstva a dost, nýbrž, aby se zase v tomto stvoření našel článek, a tím je člověk pomocí něhož by se celé stvoření opět stáhlo do Boha, jak z něho jednou vyšlo. Jeho individualisace, která se zatím projevuje hlavně ve všech možných i nemožných druzích sobectví, založených na pocitu oddělenosti, je prostředkem k poznání Boha, a to prostředkem naprosto nepostradatelným. Proč? Inu, cesta tvorstva, je cestou kyvadla. Individualisace jeho je krajní poloha, tedy nej-

výstřednější poloha kyvadla, jemuž my říkáme stvoření. Teprve v této poloze se kyvadlo zase vrací zpět.

- Já však obyčejně za takovéto podobenství dostávám. Stačilo by tedy snad říci, že jen ten může pochopit plně cestu k Bohu, v němž došly všechny citové i rozumové složky největšího rozvoje, takže mu nečiní potíže pochopiti i království Boží.

- Takováto přímá řeč však vždycky platí jen o některém individuu. Můžeme však říci, že lidstvo dnes dospívá do takového stadia, v němž poznáváním přírody a jejích zákonů snáze se přiblíží k Bohu než kterýkoliv před tím. Toto rozšířené chápání přírodních zákonů však nemusí bezprostředně přinést zvýšené chápání duchovna, nýbrž třeba jen zvýšené vzájemné mordování

v revolucích a válkách. Většina lidí totiž přichází k poznání přírody teprve z druhé ruky, papouškováním po jiných. Těch skutečně učených je velmi málo. Ostatní nepronášejí svůj vlastní úsudek, ani nestačí na to, by si jej utvořili nebo aby pochopili třeba jen nějakou technickou nebo vědeckou poučku v celém jejím dosahu. Stejně tak je tomu v náboženství. Proto i pro prosté lidi musí být připravena cesta. Chcete-li však míti vysvětlení bez přirovnání, pak stačí říci, že individualisace s sebou přinesla faktické oddělení vědomí jednoho od druhého. Toto oddělování postupovalo pomalu. Před tisíci léty byli si např. lidé a zvířata bližší, vzájemně si lépe rozuměli. Tehdy si rozuměli dokonce lidé z tohoto hmotného světa velmi lehce s lidmi nebo s bytostmi, žijícími v jiné, třeba jemnější formě, jako třeba v oblasti astrální, elementární nebo dokonce rajske.

- Nepovažujete tedy za pouhou bajku, že se lidé ve starověku stýkali se svými Bohy, kteří žili na úrovni, podle dnešní terminologie křesťanské, rajske.

- Proč by mělo být všechno, co se dělo dřív pouhou bajkou a všechno co se dnes děje skutečností. Není však divu, že my dnes starověk a vyprávění o Bozích musíme považovati za bajky, poněvadž se nám už dávno zavřela brána, vstupující do této oblasti, kde se mohly podobné zkušenosti získávat.

- A považujete za chybné, když se díváme dnes na řeckou mythologii jako na zkazky.

- Nikoliv. Takové zkušenosti nám mohou dnes prospěti už jenom svými věčnými symboly. Bohové řečtí jsou již dávno mrtví, totiž odešli z ráje, vtělili se opět někde na zemi jako prostí lidé. Přece ti, kdo se ocitli v ráji, nejsou ještě na konci vývoje, podléhají

ještě času, jak je pěkně řečeno v řecké mythologii. I dnes žijí v ráji zase jiní bohové, jenže my se dnes už o nich nedovídáme svými smysly, a proto se jim nemůžeme klaněti. Individualisované vědomí, které je naprosto odděleno nejen od jemnější hmoty, ale i od vědomí jiných lidí, až na vlivy telepatické a vzájemné zevní poučování, toto zevní naše vědomí na druhé straně nás skvěle chrání před rozplýváním, neboť není prostupováno cizími prvky. To má za následek, že jsme se např. v moderní době dovedli soustředit na tak veliké technické dílo, že můžeme předpokládat, že na této zemi ještě nikdy před tím takové nevzniklo. To však neznamená, že nemůže mít za následek později, že se snáze soustředíme na Boha a tak snáze dobudeme království nebeského. Když Kristus řekl: Přijď království Tvé, pronesl prorocká slova. Tento věk bude mít předpoklady pro tento příchod. Nesmíme však předpokládati, že ten převrat bude náhlý. Dorůstají však do něho jednotlivé duše, a tento převrat se pak děje v nich. Proto mohl Kristus varovati své učedníky slovy: "království Boží nepřijde s patrností, ani neřeknou: Tady jest nebo tamhle jest. Neboť království Boží jest ve vás". (Luk XVII, 20)

- Jen malinký dotaz k těm dnešním bohům v ráji. To jsou lidé, kteří dosáhli určitý vývojový stupeň, ale nedostali se až na konec duchovní dráhy, takže podle názorů Indů se musí třebas po několika tisíciletích, až si odslouží dobro, které učinili na světě, zase vrátiti na svět.

- Ano, je to duševní stav těchto duší.

- Můžeme tedy předpokládat, že starověcí lidé, ať už žili v Řecku nebo v Babylonii, Indii a jiných zemích, kde všude měli podobné mythologie a stejné zkušenosti s bohy v ráji, že tito lidé mohli vystoupit do duševního stavu, který my nazýváme ráj, již za tohoto života, protože nelze věřit, že by se mohli ve hmotném vědomí stýkat s bohy, kteří mají vědomí rajske.

- Můžeme pouze míti za to, že jejich vědomí nebylo tolik soustředěno na úkoly světské, bylo více rozptýleno, mohlo se tedy daleko snáze vysunout, jak do astrálního zření, tak do zření ráje, avšak znovu se zase vracelo do normálního vědomí, jak je známe dnes. Jistě tedy např. spiritismus mohl přirozenějším způsobem než dnes provádět každý člověk. Do astrální úrovně byl tehdy pouhý skok. Dnes tam vede dlouhá cesta mediálního transu. Dalo by se z toho ovšem vyvodit více zajímavostí, dokonce četná poučení, jako třebas toto: Jsme tlačeni a nuceni žítí stále v užším rámci, abychom tím více z něho toužili ven a nalézali cesty. Nebo jiné:

Vnikání do astrálu nebo dokonce do rajských stavů samo o sobě neznamena žádný pokrok, nýbrž často velké zdržení.

- To by si měli uvědomit zvláště mnozí mystičtí žáci, toužící po všelijakých stavech. Přijď království Tvé, je tedy také přirozeným výrazem duše tísněné nepohodou a svým vlastním vězením, které si upravila během tisíciletého vývoje. Mohlo by se opsat slovy: "Osvobod' nás z našeho vězení, o němž ani nevíme, že jím je."

- Ano, jsme ve vězení nevědomosti. Je to vězení strašné, protože boj proti nevědomosti se zdá být na první pohled načisto ztracený. Víte jistě už ze svých rozprav s lidmi, že se domluvíte s každým, kdo má všech pět pohromadě a nemá předsudků, ale nedomluvíte se s nevědomcem, který nechce opustiti krunýř své nevědomosti a brání se právě touto svou nevědomostí. Proto, modlíme-li se "přijď království Tvé", modlíme se zároveň o osvícení našich temnot paprsky poznání. A tu není náhodou, že k tomuto přání se pojí hned další: "Bud' vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi."

- Kristus chtěl asi zdůrazniti, že hledání království Božího není nic jiného než hledání vůle Boží.

- A hledání vůle Boží není nic jiného než touha po spojení s Bohem. Kdo si přeje, aby přišlo království Boží a aby se stala všude vůle Boží, ví, že si nemůže něco podobného přát, nebude-li stále dokonaleji poznávat toto království Boží a tuto vůli Boží. Začátek celého Otčenáše musíme považovat za základ učení Kristova. Napřed si máme přát spojení s vědomím Božím, čili řečeno s opačného hlediska, rozšířené vědomí až k vědomí universálnímu.

- Myslím, že soudný čtenář Nového zákona nemůže nepostřehnout, že Kristus si opravdu přál, aby jeho učedníci a potom všichni lidé poznávali Boha. Stačí si přečíst XVII. kapitolu sv. Jana. Avšak mnozí si nebudou umět představit, co je to to spojení s Bohem. Nebudou moci toužit po tomto spojení, protože jim bude pojem stejně mlhavý jako pojem království Božího. Ale nejenom to, budou si právem říkat, že se nemůže něco tak nedokonalého jako je naše světské já s něčím tak dokonalým jako je Bůh vůbec spojit.

- Kdo chtějí správně pochopit, jak rozuměti spojení s Bohem, nesmí se bát stále a stále se vzdělávat o této věci z různých stran. Porozuměl jsem např. království nebeskému a co se jím myslí

nejlépe ze spisu Lao-Tse: Tao-tek-king, ale jiným stačí jen Bible. Těm, kdo jsou osvícenější než já. Komu nestačí, ať sáhnou k jiným náboženstvím. V Tao-tek-kingu jsem se dověděl např. ono království Boží je jednak sama cesta k Bohu, jednak Bůh sám. Řeknu-li cesta k Bohu, myslím všechny její podmínky a předpoklady, řeknu-li Bůh, myslím její cíl a dospění k němu. Tak rozuměl království Božímu též Kristus. Řekl jasně, že se nemůžeme ve své nedokonalosti spojit

s Bohem ani jej nemůžeme ve svých hříších poznati. Avšak slovy: "Zapři sama sebe" řekl, že zbavíme-li se sama sebe, můžeme poznati Boha a spojit se s ním, protože tento sebezápór neměl mít jiného významu, jak mnohokrát potvrdil. Chcete-li tedy začít s výkladem o hledání a nalezení království Božího správně, musíte ujistit každého, že opravdu nic úplně nesourodého se nemůže spojit, a tedy také naše hříšná, konečná schránka se nemůže spojit

s nekonečnou podstatou Boží. Tento stav však není vůbec zoufalý, protože naštěstí máme též nesmrtelnou duši, v níž se toto spojení a poznání může dokonat.

- Mohl byste pokračovati, že nemohou být nesmrtelnosti dvě od sebe oddělené, jedna nesmrtelnost Boží, druhá nesmrtelnost lidské duše. Touto stránkou jsme už dnes s Bohem totožní. Je to, jako bychom se touto vlastností drželi Boha za ruku.

- Mohl byste dále říci, že takových styčných bodů s Bohem, nebo teď už tak můžeme říci - s královstvím Božím, máme více. Tak např. naše vědomí je odvozeno od universálního vědomí Božího. Též naše city a naše jiné duševní vlastnosti mají svůj původ v Bohu. Záleží jen na tom, kterou tuto spojku si vybereme, nebo kterou z nich učiníme středem svého snažení.

- Podle toho rozeznávají Indové cestu poznání - džana jogu, cestu lásky k Bohu - bhakti jogu, cestu dobrých skutků, konaných bez připoutanosti - karma jogu, cestu odříkání spojenou s koncentrací - radža jogu atd.

- Modlíme se "Přijď království Boží", měli bychom také pomyslet, kterou individuální mohutností duše se budeme ubírat k Bohu, co bude naší cestou.

- My, křesťané ovšem nebudeme váhat. Kristus řekl, že on je cesta. Nuže můžeme se jen snažit poznávat Krista, jeho poučky a jeho život a význam, a vybereme si vždycky to, co se pro nás hodí.

- Ve sv. Matouši praví Kristus: "A otcem nenazývejte sobě nikoho, neboť jeden jest Otec váš, jenž jest v nebesích. Ani sobě nenazývejte se vůdci, neboť jeden jest vůdce váš, Kristus. Kdo z vás je největší buď vaším služebníkem. Kdo však se povýší bude ponížěn, a kdo se poníží bude povýšen." (XXIII, 9-12)
Přáním: Přijď království Tvé, vyjadřujeme tedy především touhu po zpodobnění s Kristem.

23. listopadu 1947

Postup ke spojení

Abyste věděli, jak tyto mé kapitoly vznikají, musím vám říci, že mne chytl jeden ze čtenářů, jemuž dávám každou novou kapitolu, jakmile vyjde na světlo Boží. Rozvinul se mezi námi asi tento rozhovor:

- Možná, že je to má chyba, zdá-li se mi vaše poslední kapitola přes všechno vaše snažení příliš abstraktní. Co je to spojení s Bohem je pro mne stále nepochopitelné, poněvadž si nedovedu představit, jak vzniká, jak k němu člověk dospěje, a dokonce ani nevím, jak bych po něm mohl začít toužit.

- Beru všechnu vinu na sebe, mohl jsem jej potěšit. Tuhletu chybu, kterou jsem udělal já, dělají všichni, kdo se dostanou na cestu k Bohu, jinak než povlovným, sledovatelným způsobem. Jak jsem již napsal, začal jsem jednoho dne z čista jasna toužit po spojení s Bohem, a tím byl pro mne problém touhy po spojení s Bohem vyřešen. Také jsem se mnoho neptal a nestaral o to, jakým způsobem budu postupovat. Byl jsem téměř přesvědčen, že se vždycky najdou ty nejvhodnější prostředky, jimiž se dostanu kupředu, poněvadž jsem si byl jist, že jsem veden Bohem, a že si Bůh přeje daleko více ono spojení než já.

- Vy jste však přípravu, kterou nyní provádím já, prodělal už v útlém mládí, jak o tom píšete. Tato příprava musí však u dospělého člověka vypadat jinak, než u dítěte, o tom není pochyb. Ale jak má vypadat?

- Člověk se naučí toužiti po Bohu různými způsoby, nelze stanovit předpis jak. Jeden k němu dochází utrpením, jiný přemýšlením, opět jiný převážně svým stále se zjemňujícím citem. Ale můžeme s určitostí říci, že nikdo po něm nezatouží, kdo si tu svou přípravku neprodělal. Do té touhy se musí dorůst. Království Boží se musí k člověku nějakým způsobem přiblížit, aby mu nebylo mlhavým pojmem. Někdy stačí pouhý styk s lidmi, jimž už

není vzdáleno. I prostředí může mít mohutný vliv. Třeba pobyt v horách může způsobit uvolnění pout hmoty, i když ne u každého, nýbrž jen u těch, kteří jsou do určité míry připraveni. Můžeme říci, že nepřipraven je ten, kdo nemá vášnivou touhu po pravdě a spravedlnosti všude a ve všem.

- Připraveni jsou tedy všichni, kdo hledají právo a spravedlnost nejen pro sebe, ale pro všechny třebas jinde než na poli čistě duchovním, třebas v politice, v práci atd.?

- Nejen, že jsou připraveni, oni se tímto způsobem propracovávají ke království Božímu, ke spojení s Bohem, třebas vůbec v Boha nevěřili. Získávají určitou mravní úroveň, zocelují se ve svých dobrých vlastnostech. Tak poctivý student získává poctivým studiem schopnost přenášeti tuto vlastnost - poctivou snahu vytrvalosti na jiné pole. Matka obětavou péčí o dítě ztrácí ze svého středu zájmu sebe a zjemňuje se ve svém sobectví, svou osobitost. Stejně se sbírají předpoklady pro duchovní cestu při každé jiné činnosti, která od nás vyžaduje sebezápor. A tak se všichni lidé pomalu blíží k naplnění Kristových slov. "Zapři sama sebe". Ve vhodném okamžiku pak přistupuje druhá část jeho vybidnutí: "...a následuj mne." Do té se tedy dorůstá těmi drobnými sebezápor, jak je přináší život a povolání.

- Taková cesta je však velmi pomalá. Jak ji lze zrychlit?

- Cesta jakousi celkem neuvědomělou mravní vyspělostí nebo vědomým mravním úsilím je věru pomalá. Podle názoru Indů může trvat mnoho vtělení, než dospěje tak daleko, aby se proměnila

v přímou touhu po Bohu a v přímou cestu k Němu. Někdy ji lze urychlit všelijakými duchovními cvičeními, které všechny mají společnou koncentraci celého vědomí na Boha. Vždycky však taková koncentrace nemá správného výsledku. Duchovní cvičení totiž nepovznášejí svou technickou stránkou, které se může zmocnit kdekdo, nýbrž svou volní náplní.

- Vždyť jste řekl, že člověk zapřahá na cestě k Bohu především rozum nebo cit nebo činnost. Cesta vůle je nějaká zvláštní cesta vedle cesty rozumu, citu a činnosti?

- Nikoliv, ale vůle musí být podchycena na každé ze zmíněných cest. Proto Kristus dává se modlit svým učedníkům: "přijď království Tvé, buď vůle Tvá, posvět se jméno Tvé." To všechno jsou přece projevy vůle. Vůle se na jedné straně musí podrobovat, na druhé straně napínat a vést člověka k jedinému cíli, který si zvolil. Není-li této dvojí stránky vůle, zmalátní a zastaví

se žák právě tam, kam až jeho vůle sahala. Jinými slovy, dojde jen tam, kam si přál dojít.

- To jsme zase u té touhy po Bohu, které se všeobecně nedostává a podle níž se měří pokrok na duchovní cestě.

- Nezoufejte, přáteli. Situace není tak beznadějná. Budete schopni vždycky vůli napnout za tím cílem, který vám bude pochopitelný. Do vyšších cílů dorůstáme a ruku v ruce s tímto vzrůstem jde vůle. Vezměme si nejprostšího křesťánka ve středověku, který se bál pekla, a proto se modlil a dělal třeba dobrotu. Tento druh křesťanů je dnes na vymření, a nepomůže nejlépe míněné hřmění z kazatelen. Ale i tento člověk může být doveden svou bází k tomu, že se dá na opravdové pokání, na skutky milosrdenství, a konečně objeví lepší stránku svého já a bude se divit, že mohl být takovým sobcem a myslit jen na sebe.

- Avšak nejběžnější dnešní typ vypadá trochu jinak. Člověk se přece nebojí pekla a také nic nepodniká, aby se do něho nedostal, ale zároveň nevěří v Boha. Může takový člověk nastoupit přímou cestu k Bohu a jak jej povede jeho vůle.

- Může. Je to cesta sebeanalýzy, které nebyl nevzdělaný člověk schopen. Dnešní nevěrec má po ruce vzdělání, a to jej může vysvobodit z pout hmoty, ovšem chce-li. A tak nejsme na tom o nic hůře, než bývali lidé věřící, ale také nejsme na tom lépe. Zastavme se však u těch, kteří chtějí zakotvit na duchovní cestě, ne u těch, kdo vůbec o ní neví a žijí ze dne na den až k hrobu.

- Říkáte opatrně "kdo chce zakotvit na duchovní cestě" a nikoliv "kdo touží po Bohu".

- Jsou přece dva tyto druhy mystických žáků. Jedni početnější si dobře spočetli, že duchovní cesta je lepší než hmotný život bez věčného cíle, že člověka pojišťuje na věčnost. Podobají se tak trochu tomu vymírajícímu středověkému křesťánkovi, bojícímu se, aby nepřišel do pekla. Jenže jejich pohnutky bývají složitější, někdy tak složité, že sami o nich nemohou říci nic, co by je mohlo jednoduše klasifikovat třeba jako bázlivé, nebo romantické anebo náboženské. Předstírají si třeba, že touží po Bohu, a zatím tomu tak není.

- Kdo si může být jist takovým čistým náboženským citem nebo vůlí? Byl jste si jím jist, když jste nastupoval cestu?

- Abych řekl pravdu, když jsem nastupoval cestu, neměl jsem ani kdy, vážit si své city. A z toho dnes soudím, že jsem opravdu toužil po Bohu. Touží-li někdo po čemkoliv a žene se za tím, nemůžete na něm chtít, by chladně pitval stav své mysli a

příčiny své touhy. K tomu se dostane mnohem později. Také já jsem se k tomu dostal, když jsem ochabl.

- Proč jste ochabl?

- Víím, že bych vás zcela neuspokojil, kdybych vám třeba řekl, že změnou životní situace jsem měl tak málo času, že jsem nemohl ani čísti, ani dělati dlouhá duchovní cvičení. Ale právě příčiny jakéhokoliv zvlažnění na duchovní cestě nesmíme hledati v zevním světě, nýbrž jen a jen ve vnitřním světě člověkově a v dosahu jeho touhy po Bohu.

- Co rozumíte tím vnitřním světem člověkovým?

- Tím nemyslím jen nějakou vysokou duchovní úroveň, nýbrž všechno, co žije v lidském vědomí, stává se jeho součástí a ovlivňuje jeho myšlení a city. Např. všechno, co miluji anebo nenávidím, žije určitým způsobem ve mně. Říkám, že k těmto lidem nebo i věcem, které ve mně žijí, mám citový poměr. Celý tento afektivní (citový) obsah mého vědomí vydatně ovlivňuje můj postup na cestě k Bohu. Dříve, než jsem nastoupil cestu, nebyl jsem prázdnou tabulí, měl jsem své sympatie a antipatie, reagoval jsem na své okolí, a tím jsem si utvářel obsah svých zájmů, směr svého života. Když potom vstoupila do mého nitra náhle láska k Bohu, tento stav neodumřel ani nezmizel, byl jen zastřen tímto silnějším citem a touhou. Když však tato touha polevila, začal zase vystrkovat růžky a hlásit se o své právo na život. Proč ale tato touha polevila. Těch vnitřních příčin je mnoho, ale všeobecně lze uvésti toto: Buď se částečně splnila touha, nebo dlouhým nesplněním vůle polevila, nebo hledající narazil na tak velkou překážku, že zůstal stát a ztratil chuť. Protože však taková kolísání nacházíme na cestě každého člověka, může se všeobecně říci asi toto: Cit náboženský, i když je zpočátku velmi silný, není čistý. Je v něm vždycky přimícháno mnoho lidského. Poznáme to teprve tehdy, když překročíme třeba jeden stupínek na žebříčku duchovního vývoje. Díváme-li se potom zpět, a jsme-li soudní, uzříme, co se od našeho citu zmíněným postupem muselo odloupnout, a pak také vidíme, co z něho zůstalo, a jestli ještě vůbec něco zbývá. Např. u mě to byla silná přimíšenost mladistvého romantismu a čistě hmotná nespokojenost se stavem, v němž jsem se nacházel. Ale to jsem si uvědomil teprve později.

- Přiznáváte však, že i ten romantismus a nespokojenost s poměry vás povznesly, nebo že vám pomohly aspoň na tom prvním stupni.

- Vydatně. A to mohlo být vzpruhou každému mladému hledajícímu, který se těžko obejde bez romantického. Tyto vlastnosti pomohly všem, kdo šli se mnou a byli podobně založeni jako já. Ovšem u mnohých se ukázalo, že když vyčerpali tento romantický cit nebo nabyli spokojenosti s poměry, že už jim nezbývalo nic, co by je dále táhlo k Bohu. Zanechali tedy cesty v tomto bodě. Při vstupu na mystickou cestu všichni z nich přísahali, že jejich city a touha po Bohu jsou opravdové. A přestože vědomě nelhali, neměli pravdu. Neměli lásku k Bohu, netoužili po něm.

- Čím to vysvětlíte?

- Že se nikdo nezná tak, aby se mohl objektivně posouditi. Těžko je chtít po mravenci, aby ze svého přízemního stanoviska měl širší rozhled. Kdyby mu však narostla křídla anebo kdyby se aspoň vyšplhal na vyšší stvol trávy, viděl by dále. Tak je to i s námi. Teprve s překonáním určitého vývojového stupně vidíme jasně všechny své chyby překonané vývojové dráhy. A nejhorší je, že nevidíme jasně další jemnější chyby, které jsme si směli přinést na vyšší stupeň, a které nám teprve v budoucnosti budou vadit při překonávání jemnějších překážek.

- Nespokojenost s dosavadními pokroky není tedy špatnou známkou?

- Sama o sobě nikoliv, pokud mystický žák plní přitom své duchovní i světské povinnosti s vynaložením všech sil, třeba nedokonale.

- Někdy však může odradit takové patření na svou nedokonalost. Člověk si přece může říci, že větší dokonalosti není schopen a může přestat v další své snaze po vzestupu.

- Takové občasné zmalomyslnění nastává. Znají je dokonce i všichni umělci, když si občas říkají, že už nemohou vytvořit dokonalejší dílo, a přece nejsou spokojeni s tím, co stvořili. Nesmíte však zapomenout, že mystický žák se modlí k Bohu o milost a že tato milost není prázdnou frásí. Záleží však velmi na pružnosti člověka, jak dovede volit a přibírat nové prostředky a povyšovat je na hlavní hybné páky svého postupu. Počátek jeho vývoje byl třeba nesen poctivým úsilím mravním. Když poznal, že toto úsilí jej nedovede až na konec a že nemůže být nejvyšším prostředkem na cestě k Bohu, udělá si ze svého mravního založení pouhou vedlejší stránku a středem jeho vzestupu je třeba soustředění celého vědomí na Boha. Stejně tak, když doslouží romantismus a když postupně dosluhují stále jemnější druhy sobectví musí být něčím nahrazovány.

- A čím?

- Budete se divit, když řeknu, že hrubší sobectví bývá postupně nahrazováno jemnějším a jemnějším, ale vedle toho je tu přece jen čistá základní řeč bych nadpřirozená touha po Bohu, která je nesena tou faktickou vnitřní naší sounáležitostí s Bohem, kterou nemůže popřít a udusit ani největší bezvěrec. Ale tato čistá touha se uplatňuje zpočátku zcela neznatelně, teprve později vyniká a dostává se do vědomí sblížováním universálního vědomí s vnějším, dosud odděleným vědomím.

- Tvrdíte tedy, že sobectví, tedy špatnost, vede k Bohu? Řekl bych, že špatnosti odvádějí člověka od Boha, kdežto dobré vlastnosti jej k němu přivádějí. Jakou úlohu hrají dobré vlastnosti na cestě?

- Tvrdil-li jsem, že pomáhají-li také špatné stránky, jako je sobectví, chci tím říci, že se nesmí vynechávat sobecká stránka člověka, která je mocnější než všechny jeho dobré vlastnosti. Považuji totiž za sobectví i lidskou nevědomost, pocit oddělenosti jednoho od druhého a též od Boha. Můj pojem sobectví je tedy širší. Za to můj pojem dobrých vlastností je také jiný než mu dávají učitelé morálky. Ke všem známým zase přistupují pocity duchovní sounáležitosti jednoho s druhým a posléze s Bohem. Dobré vlastnosti hrají vždycky na cestě velmi důležitou roli, ať už v její prospěch nebo neprospěch. Prospěšné mohou být jedině tehdy, když nedělají z dotyčného jedince povýšence nad ostatní, byť jen v některé oblasti myšlení a konání. Proto je stejně beznadějný stav člověka, který se zálibně shlíží ve svých dobrých vlastnostech, zásluhách nebo v tom, co dobrého a výtečného vykonal, jako stav jiného člověka, který si ustavičně uvědomuje svou malost a říká si, že není hoden přijmouti něco vyššího a lepšího. Kladu-li důraz na to, že naše špatnosti nám mohou být ku prospěchu, mám na mysli právě tu okolnost, že nebývají nikdy využity pro dobré dílo a že se tak vyřazuje z duchovního života řada schopných jedinců. Mám-li špatné vlastnosti, musím přijít na svůj individuální způsob, jak je zapřáhnouti na cestě k Bohu. Také špatné vlastnosti mohou sloužit nebo panovat. Jsem-li např. povztekly, prchlivý a stále něčím podrážděný, není to zajisté dobrá vlastnost, ani když se opíše slovem neurasthenie. Uvážíme-li však, že za touto vlastností je síla, která v podstatě není ani dobrá ani zlá a z níž je tato vlastnost živa, záleží už potom jen na tom, zda umíte tuto sílu odvést k užitečnějším úkolům než k rozčilování. Budete-li jí takhle záměrně používat, nezbude vám síla pro rozčilování, nakonec vyjdete z praxe a začnete být zcela pokojným člověkem.

- Rozumím-li vám dobře, říkáte v podstatě toto: Za každým naším hnutím, chtěním, konáním a myšlením je síla, kterou třeba do všeho vložit, aby něco vůbec mohlo být konáno, na něco mohlo být myšleno a něco mohlo být procítěno. Tato síla u svého pramene jest úplně neutrální a záleží na člověku, zda jí dovede použít pro úkoly dobré nebo zlé.

- Tak nějak. Je to síla, která připlývá do člověka zevními cestami, jídlem, pitím a dýcháním, a je přeměňována lidským organismem na konkrétní formy sil, jež jsou použitelné v denním životě. Víím-li však, že v každém člověku koluje tatáž síla, která nás buď může povznést, je-li vedena správně nebo zmařit naši existenci, je-li vedena nesprávně, pak jednak nebudeme tak kvapně hodnotit jen podle toho, co kdo momentálně dělá, jednak nikoho napřed zavrňovat pro jeho špatnost. Nesmíme si však zároveň skrývat, že kdybychom tyto síly nevedli **uměle** jinými cestami, než kterými probíhají podle svého přirozeného řádu, nikdy bychom nevyšli ze stvořeného k Bohu. Dopadlo by to s námi tak jako s rostlinou nebo se zvířaty. Bezmocně bychom kvetli, rostli, odkvétali a konečně odumírali. Tak sice dopadají mnohé lidské životy, ale jde tu o znehodnocení lidského života na úroveň čistě přírodní, nechceme-li přímo říci zvířecí. Avšak umělé vedení sil dělá ze života lidského individua život lidský případně život v Bohu.

- Počítáte mezi takový vyšší způsob života např. život řemeslníkův, umělcův nebo vědcův.

- Jen v tom případě, nevykonávají-li svou práci jen z existenčních důvodů, a do jaké míry ji konají ze zaujatosti pro ni samu nebo pro dobro jiných.

- Tedy chlebíčkáři jsou čistě přírodní tvorové?

- Ano, pohnutky, které hýbají člověkem, nám nejlépe svědčí o jeho duchovní vyspělosti, nemáme-li vyšších měřítek po ruce. Výchova má přinést první, třebas nedobrovolné uvedení přírodních sil do vyšších služeb. Na výchovu potom samozřejmě musí navazovat sebevýchova, a ta se zase může ubírat různými směry a za různými účely. A tak vidíme, že od počátku omezováním svobodné vůle se člověk vypracovává ke svobodě stále dokonalejší. Tak je tomu až do konce vývoje, a proto mnozí lidé považují člověka za nesvobodného. To je ale povrchní hledisko.

- A dá se nějak poznat, jak kdo je vysoko na duchovní cestě nebo, aspoň zda se pro ni hodí, zda nezůstane za chvíli stát.

- Kromě toho, co jsem už uvedl, není měřítek jak pro schopnosti, tak pro skutečnou vyspělost jedince. Poznati duchovně zralého člověka je tak těžké, že ani apoštolové si nebyli jisti dokonalostí Kristovou, dokud na ně nebyl seslán Duch svatý. Nejsou řídké případy, že se třeba někdo poněkud duchovně vyšine nad ostatní nebo něco zažije, co ostatní neznají, nebo poněkud rozšíří své vědomí za hranice normálního stavu vědomí, a již se domnívá, že daleko předběhl všechny ostatní lidi nebo dokonce se prohlásí za proroka či za spasitele. Přitom třeba neběží o šarlatány, nýbrž o lidi poctivě přesvědčené, že je tomu tak. A takoví lidé vždycky najdou dosti těch, kteří je v tom budou utvrzovat, poněvadž ani oni nemají možnosti potříti jejich mínění, a naopak jsou unešeni zdánlivě vyspělostí těch, jimž se přicházejí pokloniti.

- Je tak trochu v povaze lidské, něco uctívati a něčemu se klaněti. Četl jsem však už v několika knížkách, a to velmi vážně pojednávajících o mystice, že jsou určité duchovní stupně vývoje a že se určitým způsobem projevují.

- Tato rozdělení pro útěchu mystických žáků existují, ale mají jednu společnou nevýhodu. Ať už se v nich celý vzestup duše dělí na tři nebo na sedm, či dokonce výjimečně na více stupňů, nikdy nemůžeme říci, že podle tohoto rozdělení poznáte třeba jen výši duchovního pokroku u jednoho jediného člověka, sebe nevyjímajíce. Obyčejně jsou duchovní stupně spojovány s určitými stavy, viděním nebo zážitky, a tu je právě ten kámen úrazu. Vývoj všech lidí je sice souběžný, ale nikdy ne stejný, nýbrž jen analogický, obdobný. Symboly, které si vybírá duch a jimiž se projevuje lidskému vědomí pokrok, jsou u každé osoby individuální, nikdy pro všechny lidi neplatí. Proto také stavy, které z nich vyplývají, jsou rozdílné, nebo lépe řečeno, jen obdobné.

- Zadržte, prosím vás, já tomu nerozumím.

- Jen řekněte, zadržím. Tak ještě jednou. Např. pro křesťany je symbolem jejich duchovní vyspělosti Kristus. Kdo sleduje tento vzor, musí nést na sobě známky tohoto postupu.

- Chcete říci, že např. každý křesťanský mystik musí nositi na svém těle při určitém vývojovém stupni stigmata, rány Kristovy, a že musí vůbec prodělávati celý vzestup, jak jej svým životem naznačil Kristus?

- Učení a život Kristův je jen takovým rámcem, do něhož je vetkávána individuálním způsobem cesta jednotlivcova. To znamená, že ani v křesťanství nemusí každý jednatlivec nositi rány Kristovy. Bude je míti jen ten, kdo vezme Kristova slova

"vezmi svůj kříž a následuj mě" doslova, a bude se domnívati, že kdyby nebyl skutečně ukřižován, že by nemohl zemřít pro tento svět a zrodit se ve světě duchovním.

- Tohle ale notně zavání sugescí. Nemůže si mystický žák vsugerovati stigmata a všechny ostatní projevy?

- Může, a přesto mohou nastati případy, kdy nejde o sugesci, kdy jde o zmnohonásobený návrat síly imaginace, kterou žák ze sebe vydal. Sugescí by se projevilo na těle žakově např. při těch stigmatách přesně to, co si představoval, byť všelijak zcelené a zkombinované ze všech představ, které měl. Jde-li však při tom o požehnání Boží, objevuje se u žáka daleko více než co si představoval. Představa žakova je tu zase pouhým rámcem, do kterého vkládá své dílo Bůh. Zkušenější mystik pozná na první pohled, zda jde o sugesci, nebo o dílo obrozeného ducha, o působení milosti Boží. Při působení milosti Boží vždycky k původní imaginaci, nebo chcete-li sugesci či autosugesci žakově, přistupuje něco podstatného, co nemohlo být a nebylo před tím vůbec nikdy obsaženo v mysli žakově. Toto něco je podstatnější a důležitější než samotný zevní projev, vyjádřený např. stigmatizací. Tak např. stigmatizace je projevem odpoutanosti a skutečného duchovního poznání a přiblížení k Bohu, třeba jen do určité míry. V každém případě však jakékoliv stavy, které jsou postřehnutelné buď jen smysly žakovými, nebo dokonce jeho okolím, nejsou ničím podstatným, poněvadž opravdový duchovní pokrok se nemůže projevovat chvilkovým zanícením nebo chvilkovým povznesením ducha nebo nějakým zevním úkazem, třeba sebe zázračnějším. Pravý duchovní pokrok se může projevit jen a jen trvalým duševním stavem, který neustupuje ani v nejtěžších chvílích života.

- V čem pozůstává takový trvalý stav?

- Duchovní vývoj se jeví napřed tím, že člověk klidněji všechno posuzuje, přestává být z pochopitelných důvodů malicherný, na to začne chápat hlubší, zákulisní smysl událostí a také symbolický smysl duchovních písem, začne poznávat, že mimo tuto skutečnost hmotnou existuje jiná skutečnost duchovní, od níž je hmotná existence odvozena. A tak to jde dál. Avšak už zde na počátku musíme rozlišovat případ od případu. Jsou např. lidé, kteří do posledka nechápu třeba symbolický smysl svatých písem a přece jsou možná dále než ti, kdo jej chápou. V duchovním poznávání jsou nejen meze, ale také směry a různé možnosti. Vždyť duchovní oblast, smíme-li vůbec přirovnat, je daleko širší než kterákoliv vědní oblast. Můžeme v ní nabýti

zkušenosti jen v tom směru, v jakém se jí ubíráme, a do té míry, do jaké jsme schopni a připraveni. To znamená, že osobní předsudky, s nimiž vstupujeme na duchovní cestu, mohou na dlouho určití ráz poznání, tj. jednostranně je omezit.

- Co rozumíme těmi osobními předsudky a jednostranným omezením?

- Osobními předsudky rozumím především víru v Boha, převzatou od jiných zevní výchovou a poučováním. Víru, která nevystihuje pravou podstatu Boží a duchovní pokrok vykresluje jen

v obrazech, které buď velmi nepřesně nebo vůbec špatně vystihují různé stavy duše a způsob poznávání Boha. Tak např. člověk věří, že peklo je místo, stejně tak nebe nebo ráj. Boha si představuje čistě lidsky, i když ne co do podoby, tak aspoň co do vlastností, atd. V celku by se mohlo říci, že taková náboženská víra lidí spíše je výrazem jejich duševní zaostalosti, jejich podrobenosti cizímu vědění náboženskému, které považují za vyšší než je jejich a posléze jejich neschopnosti samostatně myslet. Je-li někdo přesvědčen, že je pravda, čemu věří, může celá jeho cesta k Bohu nabýti podob této víry, pokud z ní nesleví. Tak např. budu-li věřit, že Bůh je mým spravedlivým soudcem, musím nésti všechny následky takové víry nejen ve zvýšeném utrpení, ale také v tom, že nemohu požívatí plně Božské lásky. Budu-li považovati Boha za souhrn všeho vědění, uzavřu si zase citový přístup k Bohu, atd. Tato omezení existují na cestě každého člověka, a někdy jsou tak jemná, že o nich ani člověk neví, a zase tak silná, že vtiskují osobitý ráz cestě každého jednotlivce.

- Tato skutečnost může budít dojem, že je člověk veden svými náboženskými představami o Bohu a nikoliv Bohem samým.

- Tento dojem je částečně správný. Vžití názory na Boha se nesmějí sesypat přes noc, protože by nemohly být přes noc stejně rychle nahrazeny lepšími a správnějšími. Duchovní poznání, nebe, chcete-li Bůh, činí na nich jen drobné opravy, a to jen tam, kde místo stržené v prach může býti nahrazeno ihned nebo už je nahrazeno novým lepším materiálem, při čemž není řečeno, že se staví definitivně a že se nebude několikrát za sebou bourat a znovu stavět, právě tak, jak to vidíme na díle Božím v přírodě. Tím je zaručena nenásilnost postupu, neustálá celistvost díla i nehotového, tj. i nedokonalého. Náhlý vpád duchovního poznání do starých názorů a předsudků, do staré individuality, vžití do hmotné skutečnosti, by znamenal zmaření celého duchovního díla, protože by zničil celou lidskou individualitu. Protože se však tak

neděje, je to důkaz, že účelem duchovního poznání není zmařit lidskou individualitu, nýbrž dát jí novou náplň. Jenom na počátku vývoje se zdá, že individualita bude zničena. Avšak samadhi a extase nejsou posledním slovem vývojovým.

- Není mi však jasno, co míníme touto novou náplní, a pak si myslím, že postupné zlepšování duchovního díla skýtá v sobě velká nebezpečí. Kdy se pozná, že opravy jsou u konce a že je dílo hotovo?

- Zmínil jsem se už o tom, že opravdu mnoho lidí nepozná, nebo přesněji častěji ještě nechce poznati, že jejich duchovní stav není nejvyšší a konečný. A nejsou to jenom lidi typu A. v Evropě nebo B. v Asii, kteří se vydávali za nové spasitele lidstva, nýbrž i vážní duchovní pracovníci, kteří nikdy nepomýšleli na sebepovýšování, avšak v určitých vývojových obdobích mylně považovali svůj stav za dokonalý a konečný, jako např. Ramakrišna! Protože však měli dobrou vůli hledat, přece nakonec tento svůj stav správně zhodnotili a mohli jít dál. Takovým poctivým pracovníkem je jistě také Brunton, který se vám tolik zamlouvá.

- Brunton však v posledních svých spisech uvádí jakési schema vzestupu duše k Bohu, kde mystiku neklade na nejvyšší místo. Jaké stanovisko zaujímáte k tomuto názoru.

- Je to jednak vylíčení jedné takové individuální cesty, kterou Brunton považuje za universálně platnou, jednak Bruntonovy pojmy mají jiný obsah než naše. Tak např. mystika je mu citovou cestou

k Bohu, tedy nikoliv např. tím, čím nám. Především ji nepovažuje za způsob, kterým se harmonicky využívaly všechny složky naší osobnosti. Byla-li by to jen citová cesta k Bohu, opravdu by se využívala jen jedna složka člověka, a to cit, a byla-li by cílem mystika extase, pak by vskutku mystika neznamenal konec vývoje. Avšak pro nás není mystik něčím podobným, takže např. tzv. nadmystická, ultramystická cvičení bychom u nás nepovažovali za něco nad mystickou cestou, nýbrž za něco zcela slučitelného s naším pojmem mystiky, který je daleko širší a zahrnuje v sobě harmonické využití všech složek člověkových k poznání Boha, tedy totéž, co požaduje Brunton v nadmystických fázích vývoje. Kdybyste měl možnost se domluvit s Bruntonem, zjistil byste, že vlastně objevil nad mystikou něco, co nad mystikou nestojí, nýbrž co se dá do ní zahrnout. Vždyť ani tzv. menší křesťanští světci nepovažovali extasi a citové vzepjetí duše k Bohu za nejvyšší stav, který může duše zažívat. Dokazoval to život novějších i starších křesťanských světců a mystiků, jako byl třeba sv. Jana z

Kříže, sv. Terezie z Avily, bl. Anny Taigi, sv. Jana z Villaneuy a mnohých jiných. Všichni zmínění v první fázi vývoje upadali do citových extasí, v nichž ztráceli pojem zevního světa, avšak v pozdějším vývoji tyto extase se stávaly řidší a řidší, až úplně ustaly. Stejně tak to bylo u nich s intuicí a s inspirací. Tyto chvilkové stavy mělčího nebo hlubšího osvícení a poučení z duchovna byly později vystřídány stálým stykem s duchovním světem, s Bohem. Stejně zkušenosti měli indiští světci, jako Vivekananda, který definoval na podkladě své zkušenosti duchovní dokonalejší stav poznání Boha jako ustavičné přetékání myslí do Boha ne tedy jako nějakou náhlou extasi, náhlé vytržení z této denní skutečnosti. Máte-li tohle na paměti, nebudete stavět Bruntona proti ostatním mystikům, a také ne výše nebo níže. Je zřejmo, že Brunton se domnívá, že začne-li někdo duchovní cestu citem, musí se včas postarat, aby se stal universálnějším. Proti tomu nikdo nic nemůže namítat. Zůstává jen námitka, která je velmi závažná, že Bruntonův recept není samospasitelný, a jeho řešení jediné možné a není vždycky to nejlepší pro většinu duší, třeba byly velmi pokročilé. Ale to už je chyba každé formulky, kterou se kdokoliv před tím pokusil najít na duchovní postup, a kterou kdokoli později nalezne. Vždycky se takovou formulí otevře cesta jen několika stejně naladěným duším, a ostatní je třeba varovati, aby nesoudně nepřijímaly, co se jim předkládá, nýbrž přetavily všechno svou individualitou. Proto se zdráhám vymyslet další nové schéma duchovního vzestupu. Není sice pravděpodobné, že bych mohl být někdy považován za duchovního mistra, a že by se na můj výklad mohl klást takový důraz jako na řádky Bruntonovy, přesto však, kdybych měl podat jakékoliv schéma vzestupu, hemžil by se výhradami, takže by vůbec nebyl návodný. Všeobecně lze o duchovní cestě říci tak málo, že každý je vždycky odkázán na osobní vedení od Boha nebo od lidí, kteří jsou duchovně vyspělejší a jsou podobně založeni. Tyto naše rozpravy proto nesmí nikoho nechávat na pochybách o tom, že podávají pouze všeobecné poučky, z nichž si každý musí umět nejen vybrat, co potřebuje, ale musí též umět použít těchto pouček na svůj individuální postup. Takovou schopnost má málo lidí.

- Odmítám už také z toho důvodu podat v rámci našich rozmluv celistvý přehled vzestupu duše, že vedle zmíněných spisů Bruntonových případně Weinfurterových máme v češtině popsánu celou cestu k Bohu. To ve spisech Hrad nitra od sv. Terezie z Avily, dále v životním díle sv. Jana z Kříže a konečně v Bhagavad-gitě. Drobnějších prací podobného druhu máme několik. Mezi nimi je nejdostupnější Kostova cesta k zasněžení od Eckarthusena nebo díla Miguela de Molinose: Duchovní vůdce, který odpoutává

duši. Přečtete-li si pozorně tato díla, není možné, abyste nezískal pojem o tom, co je to spojení s Bohem, a jak vypadá postup duše k Bohu. Všechna tato díla byla psána v různých časech, nezávisle na sobě, a proto jejich shodná a obdobná svědectví jsou tím zajímavější a přesvědčivější.

- A kterým spisem mám začít?

- To záleží na vašem založení. Doporučoval bych vám začít s Molinosem. Tohoto autora sice církve řadila ke quietistům a je nám jisto, že svým příliš trpným postojem se stal zdrojem nepochopení mnohým Francouzům, kteří potom upadali do trpných stavů, v nichž nemohli poznávat Boha, avšak v našem čínorodém století nám není nebezpečný. Naučí vás, že mystik vyhledává vůli Boží a jí se podrobuje. Budete-li chápat jeho knihu jako výklad Kristových slov: "Bud' vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi", pochopíte zároveň jeden

z hlavních znaků duchovního pokroku. Člověk se dál tím méně cítí odděleným tvorem od ostatních a přestává býti sobcem. Začíná chápat, a to nikoliv umělým od učitelů naučeným způsobem, že je jak v jeho zájmu, tak v zájmu celého stvoření, nedbatí drobného osobního prospěchu, nýbrž hledati prospěch pokud možno všeobecný. Individuální duchovní pokrok stává se tak požehnáním pro všechny lidi. Je velký rozdíl mezi pocitem sounáležitosti, který byl vštípen např. výchovou, tj. zevními vlivy, a mezi pocitem sounáležitosti se všemi lidmi, do kterého člověk dorostl vlastním vnitřním vývojem. Jako první je pouhým nánosem, který se setře vždycky, když sobecké zájmy se dostanou do popředí, tak druhý tvoří podstatu nové duchovní bytosti, jež se v člověku hlásí k životu. Proto byl vždycky tak velký rozdíl mezi nezištnou láskou Kristovou, všech jeho učedníků prvních křesťanů a svatých a láskou, které jsou schopni dnešní lidé. Stačí vzbudit nějaký pud nebo národní či sociální sobectví, a jsou ochotni vraždit a potírat lidi odlišného názoru, národnosti a náboženství nebo se ohradit vlastními prospěchy a pro ně zahodit všechny dobré vlastnosti. Jedině pocit skutečný neměnný stav duševního poznání, že jsme všichni jeden celek, může na trvalo odstraniti překážky dorozumění mezi lidmi a všemi ostatními tvory. Takovéto vědomí sounáležitosti všech se všemi a konečně i s Bohem může přinést jen vnitřní pokrok.

A máte zase jedno měřítko pro duchovní pokrok jednotlivce. Samozřejmě jsou to všechno měřítka zevní, patrná každému člověku. O ta vám asi jde, abyste se vyznal v sobě a lidech. Daleko důležitější jsou pokroky vnitřní, které nejsou tak patrné zvnějška. Pravím, že jsou důležitější, než bych podceňoval např.

význam lásky k bližnímu, ale protože vím, že láska k bližnímu a všechny zevní znaky duševně vyspělého člověka jsou pouhým důsledkem vnitřních změn.

- A o těch se opravdu nedá nic říci, co by bylo všeobecně platné?

- Vy mě zřejmě tak snadno nepustíte. Dávám vám tedy návrh. Zajdeme si spolu k panu Pátkovi. Věřím, že se nám společnými silami podaří dát nějaký takový universálně platný obraz cesty a jejich vnitřních pokroků dohromady.

- Souhlasím plně, ale nerad bych vás obíral o váš čas. Chci vědět opravdu jen to, co je rozhodné pro to, jak mám postupovati na cestě k Bohu, čemu se mám věnovati a co zanechati. Je přece mnoho lidí jimž nejdou koncentrační cvičení, a to třeba dlouhou dobu. Neměli by začít s něčím jiným, nebo se mají mučit s cvičeními, k nimž třeba ani nemají poměr?

- Dobře, tomu všemu musíme dát nějaký rámeček, a k tomu potřebujeme zkušenějšího člověka než jsem já. Tedy v neděli v 10.00 hodin dopoledne u pana Pátka.

10. prosince 1947

Smysl pohádky o Honzovi a zakleté princezně

V neděli dopoledne jsme navštívili pana Pátka oba. Představil jsem mladého muže Sasku, a hned jsme se pustili do hovoru. Především se řeč stočila na problém, zda jde nějak znázornit postup na cestě k Bohu, platný pro všechny. Pan Pátek byl toho mínění, že něco takového je možné.

- Cesta každého člověka má sice svůj vyhraněný charakter, odlišný od cesty jiných, avšak tyto rozdíly nejsou tak hluboké, jak se na první pohled zdá. Známe-li povahu mystického žáka, jeho sklony, a způsob myšlení jakož i které výchovné vlivy na něho působily, můžeme si při dostatečné zkušenosti duchovní učiniti dost jasný obrázek o tom, jak bude vypadati budoucí cesta takového člověka. Lidé, kteří nemají schopnost rozlišovat ostře povahu jednoho od druhého a příliš se zajímají jen o sebe, nebudou mít také úspěch ve vedení jiných a v rozpoznávání potřeb vlastní cesty.

- Mystika však přímo svádí k tomu, aby se člověk zajímal především o sebe. Vždyť nabádá k soustředění do nitra a k introverzi vůbec. Kdybych neměl zájem o sobe, nevstoupil bych přece nikdy na mystickou cestu, hájil se mladý muž.

- Nechci vás zrazovat, abyste zanechal mystickou cestu, pravil s úsměvem pan Pátek, ale kdybyste mluvil pravdu, bylo by lépe, kdybyste se zajímal o sebe jinak než konáním soustředovacích cvičení.

- Jsem přesvědčen, že mluvím pravdu.

- Ani já o tom nepochybuji, že jste o tom přesvědčen. Přesto však zůstává nezodpovězeno, zdali přece je nevědomě nelžete. Kdybyste se zajímal opravdu jen o sebe, nikdy byste nedokázal se přiblížit k Bohu a po kratším nebo delším ztracení času byste zanechal všech svých marných pokusů. Mohu vám dvojnásobným způsobem vysvětlit, kdo se hodí na mystickou cestu. Buď uvést hodně příkladů z historie mystiky a ze života žijících mystických žáků nebo vám podati celistvý obrázek, který by vám řekl čeho je třeba na počátku, čeho na jednotlivých vývojových stupních a čeho konečně k dobytí cíle. Pustíme se do pohádky o Honzovi, poněvadž

v ní je hotova kostra postupu, kdežto z jednotlivých životních příkladů bychom si teprve museli formovat syntézu. Tadyhle pan M. se jistě postará o všechny námítky, které lze vůbec podat, a doufám, že vy nezůstanete pozadu.

- Ale navrhoval bych, abychom hned potom nebo dokonce zároveň s vyprávěním přibrali příklady ze skutečného života.

- Myslím, že nám k tomu dnes nestačí čas, ale příště bychom mohli pokračovat. Napřed vám řeknu kostru pohádky. Honza jde do světa a dostane se do královského města, kde mají smutek, neboť se jim ztratila jediná královská dcera, kterou marně hledají. Král ohlásí velkou odměnu pro toho, kdo jeho dceru najde, ale úkol se nikomu nedaří. Také Honza se přihlásí, vezme si na cestu nějaké buchty a jde. Přejde až na konec království, kde začíná hustý les. Dlouho v něm bloudí, až za noci hladov a zmožen vyleze na vysoký strom, odkud uvidí světélko. Dá se tím směrem, a přijde buď do chaloupky stařečka nebo stařenky, kteří mu vysvětlí, co má dále dělat, dají mu třebas koně, který je zprvu nevzhledný a neschopný

k jízdě, ale po odborném ošetření se stane nejlepším koněm, jenž dokonce mluví lidskou řečí. Dostanou se z lesa, pomohou různým zvířatům v jejich těžkostech. Tak dojdou až pod vysokou skálu, na níž je hrad. Tam má být ona princezna. A teď buď je hlídána drakem, nebo zlým čarodějem. Zvolme tuto alternativu, protože nám skýtá více výkladových možností. Princezna je zavřena v jedné ze sedmi nebo třinácti komnat, ke které čaroděj nedá Hon-

zovi klíč, zatím co do zbývajících dvanácti nebo šesti komnat mu dovolí vstupovat. Za to dá čaroděj Honzovi několik těžkých úkolů, které Honza postupně zdolá za pomoci zvířat a svého koně. Zároveň však Honza tajně vnikne do poslední zamčené síně, kde uvidí třebaš ošklivou žábu. Krmí ji ze soucitu, žába roste a stává se pořád odpornější, až konečně její kůže praskne a vyskočí z ní princezna. Oba rychle ujíždějí na koni pryč, avšak čaroděj je pronásleduje a dohání. Bylo třeba zahodit nějaké drobnůstky, z nichž vyrostly velké překážky a dovolily nakonec dvěma mladým lidem dospěti až na hranice království, kde už přestávala čarodějova moc. Čaroděje pohlcuje země, kdežto kůň nechce dále pokračovat v jízdě. Prosí, aby mu Honza sťal hlavu. Když to Honza po dlouhém zdráhání učiní, buď vyletí k nebi holubice nebo z koně povstane krásný princ, který byl do koně zaklet. Oba mladí lidé dojedou šťastně ke králi a ujmou se po něm vlády.

Vysvětleme si jednotlivé symboly. Bylo by snad účelné, kdybyste vysvětlení podal vy, pane M., abyste mohl jedněmi ústy se tázat a namítat.

- Chápu se tohoto zjednodušení s radostí. Honza je obrazem člověka hledajícího Boha...

- Promiňte, ozval se pan Saska, ale tím jste obešel hned jeden ze základních problémů, kde se v Honzovi sebrala ta touha po Bohu. Z pohádky jsem slyšel, že Honza hledal princeznu. Je snad princezna symbolem Boha? Řekl bych spíše, že symbolem Boha je ten král, a toho Honza vůbec nehledá, poněvadž se neztratil. Je tedy otázka, jestli nám tato pohádka vůbec něco může říci o hledání Boha. My jsme ztratili Boha a ne princeznu.

- Pane M., usmál se útrpně pan Pátek, vidím, že jste přestřelil. Dovolte, abych vám přispěchal na pomoc. Přesto, že jste řekl pravdu, hleděl jste se příliš rychle zhostit svého úkolu. Honza opravdu zpočátku Boha nehledá, ale jde pouze do světa. To je důležitá okolnost. Víte přece dobře, že lidé ve vývojovém stupni, dnes obecném všelicos podnikají v zevním světě, jsou posedlí nespokojeností se svým stavem, derou se všelijak kupředu, touží po nových a nových poznacích atd. Taková všeobecná zvědavost a touha po ustavičné činnosti značí vývojový stupeň, po němž může přijít touha po Bohu. Kdo nemá tyto předběžné znaky, nehodí se na duchovní cestu. Kdo však v této pohádce touží po králi, tj. Bohu, to je princezna, zakletá v žábu a oddělená od krále. Nesmíme tedy Honzu považovat za celého člověka. Princezna je součástí Honzy, jeho duší, která odešla od Boha a zase se k němu chce vrátit.

- Hledá-li však Honza svou duši místo Boha, namítl znovu S., pak zde narážíme na protichůdný výrok Kristův: "Kdo hledá svou duši, ztratí ji, kdo ji ztratí, nalezne ji."

- Opakuji ještě jednou, abyste se nedal odvést zevní formou pohádky. V této pohádce je tomu stejně tak jako ve snu. Skutečnost pohádková se blíží skutečnosti snové. Lidská bytost se v obojím rozpolcuje do tolika složek, z kolika lze vysvětlit danou situaci. Kdyby nedošlo k tomuto rozpolčení lidské bytosti na několik složek, nebylo by vůbec možno vyčísti nějaké poučení ze snu nebo

z pohádek. Honza, jedoucí z vesnice do hlavního královského města, nám představuje jen jednu složku člověka, jeho zevní vědomí, blížící se základnímu problému života, k pochopení existence duše. Ve městě se potom Honza dovídá, že se princezna ztratila. Tady jde o ztracený kontakt duší, s její vědomě věčnou částí, toužící po Bohu, tj. po návratu ke králi. Pohádka totiž praví, že se ta princezna u toho čaroděje velice trápí a touží po návratu. Do zevního vědomí se touha může dostat teprve tehdy, až se dostane zevní vědomí do styku s vnitřní podstatou, tedy Honza s princeznou. Ale není tolik rozhodné, že svým zevním vědomím netoužíme po Bohu. Důležitější je, že tato touha je v nás zakleta, a to je v této pohádce krásně řečeno. Stačí se k ní propracovat a je vyhráno.

- Teď už je tedy jen otázkou, pravil zamyšleně S., jakými prostředky se lze dostat k touze po Bohu.

- To nám řekne též tato pohádka. Všimněte si, že mnozí se pokoušeli před Honzou najít princeznu, ale všichni bezúspěšně. V některých pohádkách je tato bezúspěšnost vylíčena podrobněji. Princeznu se snaží osvobodit třeba dva bratři. Jeden z nich pomýšlí jen na svůj prospěch na slib králův, na jeho odměnu, ale na princeznu mu nezáleží. Hledí si všelijak nekale zjednodušit úkol, dosáhnouti úspěchu lstí, lží apod. Kdežto Honza jde přímočaře, má dobré srdce, je prostý, pravdomluvný, soucitný, spravedlivý. Tyto základní dobré vlastnosti tvoří nadějnou základnu pro hledání touhy po Bohu. Honza při hledání princezny nedbá vůbec na sebe, tj. nehledá svou duši, nýbrž postupně ztrácí svou zevní duši, svou připoutanost k sobě, projevující se hlavně strachem o sebe a různými sklony. Doufám, že jsme na chvíli pana Sasku uklidnili, takže mohu předat slovo vám, pane asistente.

Ukázal na mne a já jsem se pustil do vysvětlování už daleko opatrněji.

- Touha po Bohu, jaké je schopen člověk, který ještě neobjevil princeznu, svou věčnou duchovní podstatu, je toho druhu, že člověku nebrání ještě v touze po zachování života a v běžných lidských touhách. Pamatuji se ještě, jak jsem kdysi se dvěma svými známými hovořil o svém vstupu na mystickou cestu. Vykládal jsem jim tehdy, jak jsem neměl pro nic jiného smysl než pro myšlení na Boha a jak mě urážely dokonce i jejich řeči, týkající se Boha, ale zamíchané bez ladu a skladu s ostatními zevními zájmy. Připadalo mi, jako by všichni ostatní viděli v cestě k Bohu ne střed svého snažení, nýbrž jen jakýsi přílepek k ostatní činnosti, která je mnohdy zajímavá více než cesta k Bohu. V mnohých pohádkách je o tom zmínka. Někteří dostali peníze od krále a začli je ztrácet, ale přitom zapoměli na svůj úkol a proč je vlastně dostali. Kdežto Honza věděl, že všechny prostředky, které má po ruce, mají sloužit

k nalezení princezny. A jak jsem tehdy káral své přátele z vlažnosti, upozornil mne jeden z nich, že jsem tehdy velmi rád hrál šachy, a že jsem u šachů dovedl strávit dlouhý čas. A sluší se říci, že ten můj dobrý známý toho o mně věděl dost málo, takže mně bohužel nemohl vytýkat další poklesky. Toto počáteční období se nevyznačuje pravou pokorou, třebas oplývalo pokorou umělou a chtěnou. Je třeba říci, čeho všeho se zpočátku nedostává, aby zbytečně nemalomyslně lidé jako je zde přítel Saska.

- Nezapomeňte, příteli, napomenul mě pan Pátek, že každému se nedostává jiného, ale celkem lze říci, že přílišné spoléhání na tzv. přirozené vlohy a nabyté vědomosti z knih a ze zevních zkušeností a na druhé straně na citovou vyspělost, jak tomu bylo u vás, je v této fázi běžným zjevem.

- Víte, že jste mi objasnil, co vlastně bylo ve mně tehdy uráženo, když jsem nevydržel poslouchati např. světské a domněle levnější, neprožité náboženské řeči? Byla urážena má citová ješitnost, má domněnka, že jsem citově čistší a vyspělejší než ostatní.

- Myslíte, že je to hlavní příčina, proč se mi nepovedla citová extase, po které jsem tolik toužil, neboť jsem ji považoval za konečné a nejvyšší možné spojení s Bohem?

- Příčin bylo více, chtěl jsem vám jen pomoci, abyste snáze pochopil Honzu a správně jej zhodnotil. V tomto rozboru je také obsažena odpověď, proč se všichni nebo mnozí příslušníci jednotlivých církví vzájemně pronásledují, proč náboženské boje byly, a dokonce dosti vážnou, překážkou dorozumění mezi národy a proč dokonce duchovní pracovníci, patřící k různým směrům

názorovým, jdoucí různou cestou a uznávající jen tu svou za pravou, nemohou se domluvit a podati pomocnou ruku. Všichni, kdo bojují jeden proti druhému, jsou na začátku svého náboženského a duchovního vývoje. Jejich boj proti ostatním směrům je vlastně sebeobranou. Brání náboženství, které se stalo jejich majetkem a jejich cestou. Je pravda, že náboženství není ničím, a že nemají právo ponižováním druhých povyšovati své mínění a víru, avšak je též pravda, že kdyby se neobrnili tímto primitivním způsobem proti ostatním vlivům, velmi by si znesnadnili postup, protože nejsou tak universální, aby dokázali přijmout vše, nejsou tak soudní, aby všechno směli zkusit a pak si vybrali to nejlepší a nejvhodnější. Jejich vývojový postup se dá znázornit živým příkladem jedné ctihodné, dobré, poctivé a laskavé ženy. Začala kdysi v mládí se spiritismem. Hvězda Spiritie pro ni zářila jen tak dlouho, dokud nepřestal její obdiv pro tento druh okultismu. Obdiv se ztratil, když zjistila, co spiritismus je, když mu porozuměla. Tak opustila spiritismus a začala se obdivovat Weinfurterovi nebo snad mystice, jak ji hlásal ve svých spisech. Jakmile však její okolí objevilo domněle zářnější hvězdu, a tou byl Brunton se svým sebezpytem původu indického, přidala se k tomuto učení, a je jeho nejoddanější zastánkyní. Vysvětlení je snadné. Jednak stoupala od nižšího

k vyššímu, jak si sama vysvětluje to opouštění jednoho a přistupování ke druhému, jednak její cesta nikdy nebyla založena na opravdovém pochopení toho, co dělala, nebo čemu věřila, nýbrž na obdivu něčeho, co nedovedla zcela pochopit. Domnívám se, že opustila spiritismus hlavně proto, že porozuměla, co spiritismus je, ne že by shledala jeho špatnou stránku. Dokud byla spiritistkou, nepřijímala jiného učení, než které se jí dostalo do rukou prostřednictvím seancí. Když odhodila spiritismus, jako něco překonaného a stala se bezmeznou obdivovatelkou Weinfurterova učení, nepřijímala po mnoho let nic jiného, než co řekl Weinfurter. A byl by mohl říci cokoli, všechno by jí bylo připadalo vznešené a dobré. Nebyla však fanatickou obdivovatelkou, byla též poctivou pracovnící. Konala všechna cvičení, která Weinfurter předpisoval, a přestože tato cvičení na ní vykonala svůj obrodný vliv, nepřinesla jí všechno, co si od nich slibovala. Totéž se dělo s ostatními jejími spolupracovníky. Proto se potom s takovým zápalem chopili nové hvězdy na duchovním poli, a tou byl Brunton. A zase jsme svědky téhož. Ti, co se dosud drží Weinfurtera, nepřijímají Bruntona, ti, co se drží Bruntona, považují "Weinfurterovce" za vývojově níže stojící. Všichni tito lidé soudí citem, osobním zaujetím, romantismem, nikoliv poznáním. Stávají se schopnými držeti se bezvýhradně rad svých uznávaných hlav, ale

vrhají svým jednáním podivné světlo na celé duchovní snažení. K tomu se však dostaneme ještě jednou na konci pohádky. Nezapomeňme na Honzu.

Ještě než se vrátím bych chtěl připomenout: Osud Weinfurterův a Bruntonův nám také poskytuje velké poučení. Myslím osud jejich v myslích jejich zastánců. Většina zastánců kteréhokoliv náboženského směru je neschopna pochopit učení svých mistrů. Tím větší je však obdiv těchto lidí vůči jejich duchovnímu učiteli. Marně napomínal Buddha své žáky a následovníky, aby se mu po smrti neklaněli, aby mu nestavěli sochy a nepovažovali ho za Boha. První, co jeho následovníci udělali bylo, že postavili jeho sochy a začli se před nimi modlití místo aby v životě praktikovali, co Buddha od nich požadoval. Jak po této stránce je snadné věnovati svůj volný čas nějakému neškodnému osobnímu kultu a přestatí se potýkat se svým já, se svým sobectvím a omezeností. Myslím, že Brunton, ani Weinfurter by neměli z tohoto početného druhu svých zastánců radost. Ale vracím se k Honzovi.

Řekl jsem na konec, že si žádal od krále na cestu jen buchty nebo chléb, tedy jen to nejnnutnější k zachování života, ale král mu přidal peníze. Zde se naráží na ten fakt, že mystický žák, i když si neřádá téměř nic pro sebe, tím více dostane od Boha, a nikdy není na tom tak zle, aby mu při jeho hledání království Božího nebylo přidáno aspoň to hlavní.

- Znovu opakuji, dodal pan Pátek, že tato připomínka o chlebu je také charakteristikou začátečníků, kteří sice často nechťejí od světa mnoho, ale přece jen si přejí světské věci, jak jste už vysvětlil zhodnocením vlastní situace.

- Považoval jsem tehdy téměř za hříšné, žádati např. na modlitbách od Boha něco světského, ale později jsem se přesvědčil, že i to byla póza. Proč neprosit, proč být neupřímný, když si přejí tak mnoho pro své osobní blaho. Když jsem si uvědomil tuto z velké části nevědomou nepoctivost, ocitl jsem se asi v místě, které se v pohádce o Honzovi nazývá hustým lesem, v němž člověk bloudí a pociťuje plnou tíži života.

- Ano, to je místo, kde většina duší teprve dozrává ke schopnosti účinně se soustřeďovati na Boha, tedy začítí vůbec s duchovními a mystickými cvičeními. Až sem se každý může obejítí bez nich, a kdo je poznává dříve, zase je zanedbává. Dále je to bod, v němž se po prvé objevuje intuice a inspirace ve vyšší míře.

- Vždyť jste však nazývali Honzu mystickým žákem od počátku, a teď, ozval se mladý Saska.

- Nejsme toho názoru, že je každý mystikem, kdo se soustřeďuje na Boha, a zase naopak že jím jsou někteří, kdo o tomto soustředění neví. Kdo začne hledat Boha, ať jakýmkoliv prostředky, a komu se toto hledání Boha stane středem života, ten je mystikem, protože ten musí od začátku takového počínání pociťovati spojování s Bohem, ať už takovému spojování říká jakkoliv. Už ta okolnost, že hledání Boha učinil středem svého snažení, je následkem částečného napojení na Boha. Možná, že nevíte, že spojení s Bohem probíhá postupně. Už pociťování lidské individuality se všemi duševními schopnostmi představuje značnou míru spojení s Bohem, protože vyšší duševní vlastnosti jako chápání abstraktních pojmů nebo láska k bližnímu se může projevit jen tam, kde člověk už hodně přiblížil k Bohu. Nezáleží na tom, zda o tom ví, nebo zda se o to vědomě přičiňoval. Postaral se o to především jeho věk, jeho dlouhý vývoj ve stvoření. Avšak mystické spojování s Bohem na rozdíl od tohoto nevědomého a nechtěného spojování je vědomé spojování, které se pěstuje záměrně za účelem jeho prohloubení a konečně dokonání. V pohádce je toto první záměrné soustředění vyjádřeno oním obrazem, kdy Honza vylézá na nejvyšší strom a odtamtud zahlédne světélko, jehož směrem se dá. Je to vlastně obrazné vylíčení jednoho soustředovacího systému do nitra. Avšak již před tím Honza záměrně hledal, jenže neměl před sebou nějaký jistý cíl, neměl a neznal svou individuální cestu, hodící se jen pro něho, nýbrž ubíral se zprvu s ostatními lidmi po silnici, čili volil obecně známé prostředky při hledání. Při nich však zabloudil v lese. Zemdlel ve světě, naléhavostí jeho a svých světských přání. Tento bod odpovídá oné chvíli v podobenství Kristově, kdy marnotratný syn se rozpomíná při stravě vepřů na domov otcův a touží se do něho vrátiti.

- Jakmile objevíte svou individuální cestu, po které se máte dát, začal jsem na pokyn pana Pátka, ale nedokončil jsem. Pan Saska měl důležitější otázku:

- Ještě mi není jasno, co je to ta individuální cesta.

- O tom se dá obecně velmi málo říci, zamyslel se pan Pátek. Touto individuální cestou rozumíme, jak jsem už řekl, především jasný pojem o tom, proč hledám Boha, kde ho budu hledat a jak ho budu hledat a posléze v užším slova smyslu je to osobní vedení, jehož se žáku dostává. O tom pohádka vypráví dále.

- Honza se dostává do chaloupky, v níž žije buď moudrý stařec nebo stařenka, kteří dají Honzovi rady o tom, co má dělat. Především mu řeknou, kde vlastně ta princezna je. Do té doby přece Honza vůbec nevěděl zdali se ubírá správným směrem. Šel jen tak nazdařbůh, veden svou velkou vírou, že princeznu musí najít. Nyní tato slepá víra začíná být podložena věděním. Už nemusí jen věřit, už také něco ví, je to hlavně vliv jeho duchovního vůdce, který mu dává různým způsobem pochopiti..

Nedomluvil jsem. Pan Pátek mne přerušil mírným pokynem ruky, abych přestal.

- Máte rozum? Pan Saska by si mohl myslet, že v této chvíli přijde někdo, kdo mu řekne: "Já jsem duchovní vůdce" a podá mu jasný obraz o celé jeho další cestě. Marně by potom čekal na takový zázrak a na konec by mohl nalétnouti prvnímu šarlatánovi, který by se vydával za něco takového. Takových případů není málo. Mluvíme-li povšechně, nesmíme mluvit ani o duchovním vůdci ani o vnitřním hlasu, nýbrž o hlubším pochopení doplněném intuicí a inspirací. A už i tady se otevírají dokořán dveře nespoutané lidské fantazie. Musíme zde podat nějakou definici, která by vysvětlila aspoň trochu tyto a všechny ostatní pojmy, související s cestou

k Bohu. Především si musíme nějak jednoduše představit spojení s Bohem. Představme si, a to je pojetí nejjednodušší, že Bůh je univerzální vědomí všeho, kdežto naše individuální vědomí je omezeno tím, co se do něho dostalo schopností vnímací, tedy především smysly, a co se potom rozvinulo rozumovou a citovou schopností. Spojování člověka s Bohem mimo jiné je též přibližování tohoto omezeného lidského vědomí (které si říká "já" ve svém pocitu oddělenosti od ostatních podobných oddělených vědomí)

k univerzálnímu vědomí Božímu. Směr postupu tohoto malého já, jak říkáme tomuto oddělenému osobnímu vědomí, směr k universálnímu vědomí je dán jeho snahou a touhou po poznání Boha. Naopak se zdá, jako by i vědomí universální se snažilo vyjíti tomuto oddělenému vědomí vstříc, a tomuto směru spojovacímu, pocházejícímu od Boha, říkáme milost boží. Ve skutečnosti lidské vědomí a ono universální vědomí Boží působí na sebe vzájemně jako dva magnety, a tedy čím jsou si blíže, tím působí mocněji. Nejméně zřetelnému působení universálního vědomí Božího říkáme všeobecně vývoj vesmíru, a v jeho rámci jednotlivé individuality, jak jsme si již dříve o ní říkali. Intuice a inspirace pocházející

z Božského pramene je už jakousi chvilkovou září onoho universálního vědomí, jakousi protuberací jeho mohutné síly

směrem do našeho zevního vědomí. Spojování musí jít dál. Později se tyto zásahy z universa stupňují, buď co do hloubky, pak mluvíme o extasi, nebo co do počtu, a pak mluvíme o časté inspiraci nebo vedení Božím. Ať už se vývoj ubírá tím nebo oním směrem, výsledkem jeho musí být, že se upravuje vstup zevního, odděleného vědomí do neodděleného a neomezeného vědomí Božího, takže nakonec zbude mezi oběma jen jakási slabá stěna, která už obé odděluje spíše formálně. Tato stěna se stává posléze průhlednou, prodyšnou a nebrání v ustavičném styku obou, takže při zachování individuality přetéká ustavičně universální vědomí Boží do vědomí lidského. Tomu se říká spojení s Bohem. Lépe řečeno, to je jedno z možných znázornění spojení s Bohem. Zatím o tom bude těžko něco dodat, proto pokračujme v pohádce.

- Kůň, který zprvu je nevzhledný, ale pak znamená pro Honzu osvobození z lesa a stane se nejpodivnějším koněm, jakého kdy Honza viděl, tento kůň je symbolem lidské mysli, která je-li vedena a není-li ponechána sama sobě, (jako dříve tento koník, o něhož se nikdo nestaral) zušlechťuje se a vytváří se z ní nástroj, jehož silou se dá dojetí až k samému hradu.

- Nezapomeňme na ta zvířata, jimž Honza na cestě pomáhá a která se mu odvděčují tím, že mu dávají své schopnosti. Buď, že se může v ně proměnit, nebo, že je může kdykoliv zavolat na pomoc. Tato zvířata jsou duchovní síly, které se postupně uvolňují v člověku hlavně vzestupem universální vesmírové síly, jejímuž individuálnímu aspektu v člověku říkají indiští joginové hadí síla. Oněm silám, které se probouzejí za pomoci Hadí síly říkají siddhis. Tyto siddhis dávají člověku možnost, aby jimi dělal zázraky. Honza je opravdu v pokušení, dělat jimi tyto zázraky a přestat s hledáním princezny. Ale koník přešlapuje netrpělivě a nutí jej, aby pokračoval v jízdě. Jako je první velkou překážkou na duchovní cestě svět, oddělenost, onen les v pohádce, tak druhou nemenší překážkou jsou tyto síly, a proto se u nich budeme muset trochu zastavit.

Projevují se dvojitým způsobem. Při našem evropském způsobu cesty, nespojené s posty, dechovými cvičeními, asanami (zvláštními posicemi těla) a bezpohlavním životem jak v myšlenkách, tak ve skutcích, projevují se hlavně světlem, osvícením, jak se mu říká obecně. Toto světlo může být tak mocné, že si žák může myslet, že jím bude spálen nebo oslepen, může v něm zanechat velký pocit blaženosti, a protože v Evropě nemáme měřítek, kde je konec cesty, může si dokonce člověk toto světlo vykládat jako poznání Boha, podle prostoduchého výkladu

slov sv. Jana na počátku jeho evangelia. Tyto síly mohou mnohonásobit určité duševní schopnosti, mohou uvolnit zcela nové síly duše, mohou zvýšit celkový stav vědomí, takže potom člověk velmi nerad opouští tyto schopnosti, jimiž se liší od ostatních lidí, a hledí jich použít ve světě, nebo se aspoň jimi pochlubit. Může si na nich založit třeba celou kariéru. Učiní-li tak, zastaví se ve vývoji. Tyto síly jsou tu jen proto, aby pomohly člověku ke spojení s Bohem a ne k tomu, aby jej učinili slavným před lidmi a duchovně vyspělým před nepoznalými.

V pohádkách se o tomto poklesku mluví velmi mnoho: Hrdina dostane třeba zázračnou hůl a místo aby jí zabil draka, zařídí si na její zázračnosti pohodlný život a je přitom ještě všemi obdivován a ctěn.

- Promiňte, že vás přerušuji, ozval jsem se. Znáám hodně mystických žáků, kteří cvičí řadu let, a to velmi poctivě, ale dosud nemají takových zázračných sil. Jak to vysvětlíme?

- Některá duchovní cvičení nevedou k takovým silám, nejsou-li provázena askezí nebo dechovými cvičeními.

- Kde potom takový Honza sebere zázračnou sílu, bez níž nemůže porazit draka?

- Tuto zázračnou sílu opravdu musí každý mít, aby porazil draka, ale nemůže jí mít vědomě nebo nevědomě, může ji mít a nosit přímo v sobě nebo jí může čerpat z vnějška. Všimněme si např. Eliáše, který měl schopnosti tuto sílu přivolati z vnějška. Jí zapálit hranici politou vodou. Jí dal pohltnout vojsko, které za ním bylo posláno. Je pravděpodobno, že Eliáš měl jen schopnost tuto sílu vést, avšak v sobě neměl třeba větší její zásobu. Kdežto indiští fakiři a joginové střežují tuto sílu v sobě a používají ji buď k duchovnímu vývoji nebo nějak na venek. Evropský a starožidovský způsob duchovních cvičení nevedl nikdy k nastřádání velkého množství této síly v těle, protože v těchto náboženstvích se podceňovalo ponoření do sebe nebo nebylo s ním dosti zkušeností. Židé i křesťané byli a jsou spíše zařízení přijímatí sílu z vnějšku, shůry, a podle toho se také modlí do nebe a vůbec mimo sebe. Když v nich vývoj přesto dojde tak daleko, že pociťují všelijaké mimořádné schopnosti v sobě, hledí pokorou a sebetřpytněním je zaplašit ze svého vědomí, aby se nestali pyšnými a Bohu nevěrnými. Někdy však takovéto snahy vedou právě k opačným výsledkům, jak tomu bylo u četných evropských světců, kteří potom zápasili s těmito silami a nazývali je ďáblem a pokušením.

- Ale proč se u mnohých lidí neprojeví tyto síly, přestože znají soustředění do nitra a soustavně je provádějí?

- Všiml jste si hinduistických joginů, do jakých sedají posic, jak se učí všelijak zadržovat dech. To všechno dělají proto, aby jejich tělo dobře vedlo tyto síly a aby zase ony pomáhaly tlačit tam, kde je toho zapotřebí. Tyto všechny zkušenosti nám nejen chybí, ale indické manýry duchovně technické jsou dokonce u nás nenapodobitelné, protože u nás nemůžeme zachovávat ani takovou stravu ani takové osamocení, jaké mají Indové. Můžeme tedy říci, že je výjimkou, vyvinou-li se sidhis u některého z nás v Evropě do značnější míry a nejsou-li velkou přítěží. Sidhis vznikají v těle, ve větším měřítku jen přímým otevřením lotosů (čakras). Aby takové přímé otevření procházením nehmotného dechu vzhůru páteří došlo, je k tomu třeba nejenom askese, ale též zvláštního soustředění, které se koná jen za tím účelem. My však neprovádíme ani jedno cvičení za tím účelem a nikomu nemůžeme radit, aby je prováděl nechce-li ztroskotat nebo dokonce zemřít. Stoupá-li přesto nehmotný dech i u nás protisměrně, vzhůru od konce páteře, nejde vysoko ústředním kanálkem sušumnou, nýbrž jen postranními kanálky idou a pingalou. To má sice také za následek otevření některých vyšších lotosů. Tyto však nejsou ani zdaleka nabity tak velkou silou. Jejich otevření poslouží nejvýš k pochopení všelijakých duchovních pravd a skutečností, avšak nikoliv k děláni zázraků, k přímému uvědomování této síly a k poražení draka. K tomuto ostatnímu musí potom pomoci síla shůry, vesmírová síla mimo nás. Tedy naše nepřímé otevření lotosů, a to jen vždycky některých, ne jednoho po druhém může mít tak slabé následky, že nemusí být někdy ani příliš patrné zevním smyslům. Přesto ale i nám tato zvířata vydatně pomáhají.

- Pane Pátku, promluvil po delším mlčení Saska, zajímalo by mě, co míníte rozšířeným nebo zvýšeným vědomím, jak jste se o něm zmínili. Nevím, zda mám např. styk s astrálem ve spiritistických seancích považovat také za rozšíření vědomí či nikoliv.

- Styk ve spiritistických seancích s astrálem zprostředkovává medium, tak byste mohl snadno tuto schopnost media považovat za jakýsi druh rozšíření vědomí.

- Uznáváte-li význam snů, musíte též uznávat jejich symboliku, že?

- Symbolika snů má význam, pokud člověk sám má k ní klíč. Nemá-li k ním sám klíč, je vidět, že vlastně nemá rozšířené vědomí.

- A teď se přihlásím zase o slovo já, vmísil jsem se do řeči.

Zde bych mohl uvést jeden takový příklad, který však částečně odporuje vašemu mínění, pane Pátku. Měl jsem jednoho přítele, jemuž se celá léta zdály symbolické sny, kterým však nerozuměl on, nýbrž já. Mně se však sny zdály velmi málokdy, avšak sny přítelovy často objasnily i mé problémy. Podle vás neměl můj přítel rozšířené vědomí, ačkoliv si pamatoval sen, mající duchovní význam, ale nerozuměl mu.

- To jsme si opravdu špatně rozuměli. Váš přítel byl veden duchovně svými sny. Nerozuměl jim proto, že by měl neměl rozšířené vědomí, ale že je měl třeba rozšířené jiným směrem, a to tím, že mohl být vědomě veden. Patrně by se byl za čas domníval, že si něco vsugeroval. Když však nerozuměl výkladu svých snů, mohl být jimi veden, aniž by zapochyboval. Byl to asi člověk velmi nedůvěřivý a schopný spíše citového zážitku než rozumového pochopení. Důvěřivější člověk si však tato poučení může opatřit snáze. Může se seznámit s nějakou soustavou symboliky, a podle ní se mu budou potom zdát sny. Těžko však je potom říci, co si vsugeroval a co bylo vedením. Není symboliky universálně platné, jak se domnívají někteří mystičtí žáci. Např. alchymisté měli svou rázovitou symboliku, opět jinou měli středověcí mystikové dochovaní křesťanstvím, nebo yoginové, lámové atd. přesto však např. křesťanský mystik pochopí vnitřní smysl snu čínského mystika, jako např. Josef pochopil význam snu egyptského faraona.

- Vyšlo-li mu duchovno tak dalece vstříc, jako např. mně při výkladu přítelových snů, jemuž se zdálo to, co jsem ovládal, pak měl snadnou úlohu, ušklíbl jsem se. Avšak, pan Pátek nebyl se mnou nebo mou výpovědí spokojen.

- Vzpomeňte si, napomenul mě, že vaše úloha byla málokdy tak lehká, za jakou nám ji vydáváte. Buď jste měl na svého přítele takový vliv a tak často jste se s ním stýkal, že jste ho naučil svému způsobu myšlení a vaší symbolice - a pak se divím, že sám nepřišel také na výklad - nebo...

- Zde bych mohl sám doplnit vaše tvrzení. Máte pravdu, výklad nebyl snadný. Pamatuji si, že sen byl někdy tak dlouhý a tak složitý, že jsem už nevěděl ani jak začínal, když mi jej přítel dovykládal. Musel jsem si ho dát vykládat znovu, někdy dvakrát i třikrát. Ale třeba uprostřed druhého opakování najednou jsem našel klíč nejenom k tomu, co mi řekl, ale i k tomu, nač při svém vyprávění zapomněl, takže jsem k jeho úžasu mohl říci, co mi opomněl dodat. Najednou jsem našel klíč k celému snu, a jsem si

jist, že kdyby mně byl ani celý sen neřekl, že bych byl věděl jeho nedopověděný konec i s jeho významem.

- Zkrátka, byl jste poučován při vědomí o věcech, které jste nemohl rozumově pochopiti. Byl jste poučován najednou a v okamžiku jste obsáhl třebaš tak širokou partii vědění, že byste ji rozumově mohl zvládnouti třebaš mnohahodinovým studiem. To jsou charakteristické znaky druhého stupně rozšířeného vědomí. Člověk není odkázán už jen na sen, nýbrž je poučován při vědomí.

- Kdo je ten, kdo poučuje ve snu nebo při vědomí, otázal se pan Saska. Mluvili jste o tom, že je to duchovno. Ale to je příliš široký pojem, kterému nerozumím.

- Mystičtí žáci mají ve zvyku se domnívati, že jsou to nějakí duchovní mistři, kteří sestupují do našeho snu a poskytují nám poučení. Není však třeba si tuto pomoc personifikovat. Máme v sobě všichni bez rozdílu universální inteligenci, ničím neomezenou. Indové jí říkají Atman. Avšak dovedeme z tohoto pramene vytěžit velmi málo. Normální lidské vědomí je pouze odvozeno od vědomí Atmanu, ale přímo se s ním nestýká, protože by jinak pozbylo svůj dojem oddělenosti. Také styk s vyšším vědomím ve snu nebo inspirací, jak jsme mluvili o těchto dalších dvou stupních, nevede

k nevědomí neoddělenosti. Teprve vyšší stupně rozšířeného vědomí vedou k uvědomování jednoty. Vývoj potom jde k extazi, vytržení nebo samadhi, v nichž zase jsou stupně hloubky a dokonalosti spojení. Přesto však v jakémkoliv stupni nejde o spojení nejdokonalejší, a to z toho důvodu, že se toto spojení ruší po kratší nebo delší době. Jinak řečeno: mystik vychází z extase zase do zevního odděleného vědomí. Ví už sice, že vnitřně je neoddělen od Boha (Atmanu), ale není mu to nic platné, musí se vrátiti do svého odděleného a odvozeného vědomí z toho důvodu, že je na něm ještě příliš závislý, nemůže ještě samostatně existovati v Bohu. To je ještě velká nedokonalost, která může být zrušená leda smrtí, když člověk z extase přechází rovnou do smrti. Na štěstí je možný další vzestup. Člověk, který zažil extasi a vrátil se z ní do normálního vědomí, je stále ještě člověkem chybujícím, protože se svým sestupem stává opět odděleným svým zevním vědomím, tedy omezeným smysly a rozumem. Zbyla mu jen vzpomínka, která je arci tak silná, že nemůže snad nikdy zapomenout na chvíle spojení. Tato vzpomínka je prvkem, který jej vysoko povznáší nad ostatní smrtelníky, kteří ještě nevědí nic o neodděleném a neomezeném vědomí, nýbrž jen věří na Boha. Takový člověk má také snazší přístup k inspiraci a všemu nižšímu vedení. Má schopnost rozlišovat skutečnost od neskutečnosti.

Jeho řád hodnot je neměnný, proto dělá dojem povahové stálosti a je vyhledáván jako pomocník a záštita slabšími. Člověk, který zažil spojení s universálním vědomím v extasi, ať už jakkoliv hluboké, podobá se vetřelci, který se násilím dostal někam, kam ještě svým přirozeným vývojem nepatří. Jen proto musel zase ven.

- A jak se tam mohl vůbec dostat, zeptal jsem se drze.

- Povznesl některou svou duševní mohutnost z omezené a oddělené na absolutní a neomezenou, a po této vlastnosti se svezl do universa, neboli do oblasti, kde je zřídlo těchto vlastností v absolutním stavu. Tak se mu jednou stránkou podařilo vejít do celku a dokázal si, že jednotlivosti nejsou odděleny od celku ve své nejhlubší podstatě. Abych dal nějaký nejběžnější příklad. Vzepjal se svou láskou tak vysoko, že se tato láska přestala upínat na nějaký konkrétní předmět a přece byla tak silná, že se po ní se svým vědomím svezl až k základům této vlastnosti, která je v absolutním vědomí jednou složkou. Provedl nejen důkaz, že naše vlastnosti mohou existovat nejen, když se upínají k něčemu konkrétnímu, nýbrž i když se nepřipínají k ničemu konkrétnímu, když netekou určitou stružkou k určitému předmětu. Láska existuje, i když nemilujeme. Existuje schopnost milovati, právě jako existuje schopnost počítati, když jsme se jednou naučili počítat, přestože se nám neplete do vědomí, když ji nepotřebujeme. Je však v nás obsažena. Mystik dovede všech svých schopností užít abstraktně. Milovati Boha přece znamená milovati zcela abstraktně a tak povyšovati lásku na něco, co nás odnáší od oddělenosti. Můžeme tak na křídlech kterékoliv vlastnosti, dovedeme-li ji vésti z jejích konkrétních stružek k různým předmětům, dostat se k poznání nekonečna. To je vysvětlení faktu, že je tolik cest k Bohu a pro každého se hodí jiná. Každý člověk totiž dovede jen některou ze svých vlastností povznést do takové dokonalosti, řekněme podle svých zkušeností a tréninku, podle své specialisace. Dáváme-li např. přednost cestě rozumu před cestou lásky nebo před cestou činnosti (nebo naopak). Můžeme mít pro svůj osobní případ pravdu, ale nemusíme mít pravdu ani pro jednoho dalšího ze sta mystických žáků.

- Dovolil bych si ještě jednu otázku, řekl jsem už skromněji. Nazýváte-li tento stupeň extase jakýmsi násilím, mohl by jít postup také nenásilně, nemohl by se obejít bez extase. Jestli jsem dobře rozuměl vašim výkladům, podobá se vsunutí takového odděleného vědomí do universálního a celistvého plavbě člověka v moři. Člověk, i když si v moři zaplave, musí zase na břeh, kdežto ryba je ve vodě stále a neutopí se. Teď jen nevím, jak se může člověk státi rybou nebo ryba člověkem.

- Chcete-li oceán přirovnat ve své nesmírnosti k universálnímu vědomí a rybu k mysli, spojené ustavičně s tímto vědomím, ale přesto oddělené svou rybí individualitou, vystihl jste známým obrazem pěkně onen vyšší stav mysli nad extasí. Je to stav, kdy zevní vědomí je ustavičně spojeno s universálním vědomím.

K tomuto stavu může dospěti dvojím způsobem: Buď ustavičným vnikáním do onoho nadvědomí, jemuž tu říkáme universální vědomí nebo postupným vnikáním tohoto nadvědomí do zevního odděleného vědomí. Tento druhý způsob se může obejít bez extase, má však také své nedostatky. Člověk, který jednou zažil extasi, touží aby ji zažil znovu. Člověk, který extasi nezažil a přece se přibližuje

k universálnímu vědomí stále dokonalejším pocíťováním sounáležitosti s veškerenstvím, nemá měřítko pro svou dokonalost a může přestat toužit být dokonalejší. Slyšel jsem nedávno, že na jakési skalnaté výspě v moři žijí mouchy bez křídel. Křídla se jim zcela ztratila postupem doby, protože mouchy se musely přizpůsobit prostředí, ve kterém žijí. Panují tam také velké větry, že kdyby vzlétly, byly by zaneseny do moře. Tyto mouchy tedy přestaly napřed užívat křídel a na konec jim křídla v dalších generacích vůbec přestala růst. Takovým vývojem se může během tisíciletí

z vodního tvora stát tvorem suchozemským a naopak. V duchovním vývoji je tomu obdobně. Vývoj bez extase je vývoj pomalý a má-li být urychlen, musí být celý život takového člověka, všechno jeho myšlení a všechno jeho cítění a konání věnováno duchovní cestě. Tím nastane takové zjemnění celé jeho bytosti, že universální vedení může stále snadněji pronikat do jeho zevního vědomí. Tento způsob vývoje se hodí jen pro osoby všestranně vyrovnané, u nichž jedna složka povahová nebo jedna mohutnost duševní nepřevyšuje ostatní, kde tedy rozum je v souladu s citem atd.

- Tady je mi něco nejasného. K extasi se dochází jakýmsi výbojem, tedy osobní aktivitou, kdežto k tomuto stavu se dochází odevzdáváním. Je tomu tak? Zeptal jsem se.

- Není. K extasi dochází jak vyprazdňováním a odevzdaností, tak výbojem lásky nebo rozumu a vůle. Je však pravda, že někteří lidé se více vyprazdňují a uvolňují, kdežto ti druzí se zase spíše natahují, vystupují na špičky. A tu lze těžko říci, který z těchto způsobů je správnější. Jednou je třeba dělat to, po druhé ono, a vždycky záleží na tom, kdo je činitelem. Avšak rozdíl mezi cestou extase a mezi postupným zlepšováním (nikoliv však jen mravním) je ve způsobu působení milosti Boží. Může-li

milost Boží působiti jen jednou dokonalostí člověkovou, která se povznesla k absolutnu, musí vždycky strhnouti oddělenou bytost do extase, protože je třeba opustiti ostatní nepřipravené vědomí, aby se vůbec mohlo vstoupiti do nadvědomí jen touto jedinou složkou. Ostatní složky musí zůstatí před dveřmi stát, a tak si vysvětlujeme, že celkem mnoho rozumového poznání si neodnáší např. světec z extase, který se do ní dostal svou láskou, a zase naopak, že si z extase mnoho lásky neodnáší světec, který se do ní vyšinul rozumem. Jeho láska zůstala nepoučená státi před prahem universa. Vědění se jí dostane teprve nepřímou potom. Naproti tomu vyrovnaný člověk, zdokonalující se všemi svými složkami, je pronikán z každé z nich do určité malé míry nadvědomím, avšak celek může vyzníti velmi vznešeně. Leč do stavu trvalého spojení vědomí s nadvědomím dochází obyčejně tak, že extatik je tak dlouho v extasi, že celá jeho oddělenost se snaží tímto nepřetržitým trváním. Indové takové extasi říkají nirvikalpasamadhi. Mluví o tom, jak musí být hluboká a jak musí dlouho trvat, aby měla ten účinek, že i po ní mysl již neustále přetéká do Boha.

Myslím však, že jsme odešli příliš daleko od pohádky. Doma vás už budou postrádat. Navrhuji, abychom si ji dobrali až příště.

Svolili jsme a stanovili jsme si brzkou schůzku, abychom nezapomněli, o čem jsme mluvili.

21. prosince 1947

Dokončení pohádky

Další schůzka se konala zase u pana Pátka. Pan Saska nás nechtěl ani pustit k pohádce, protože měl připraveno mnoho dotazů. Rozhodli jsme se tedy, že utišíme jeho zvědavost.

Pane Pátku, posledně jste přece jen podal jakési schéma duchovního vývoje, začal pan Saska, zatímco pan M. mi nechtěl žádné takové schéma předložit. Zde se tedy liší vaše názory. Jak je to možné?

Zde bychom se asi těžko lišili ve svých názorech, poněvadž oba víme, že duchovní cesta má daleko více stránek než ty, které jsem vám vysvětlil, obhajoval mě pan Pátek. Postup na duchovní cestě můžeme stejně dobře měřiti např. mírou odpoutanosti, odříkání, soustředění atd. Tato hlediska musíme vzájemně srovnávat, abychom dostali pokud možno jednotný obrázek o stavu jednotlivcově a opravili jednostranné mínění.

- Zdá-li se vám příliš zdlouhavé vykládati mi ostatní hlediska, mohl byste mi říci aspoň, žádá-li se od mystického žáka odříkání.

- Myslím, že vás tuze nepřekvapím ani nezarmoutím, řeknu-li vám, že bez odříkání byste se nikam nedostal. Ale jak takové odříkání má vypadat, nelze všeobecně říci. Podívejme se na našeho Honzu. Napřed odešel z teplého domova do světa za zkušenostmi. To je jistý stupeň odříkání, který považují za běžný všichni zvědaví lidé. Vy např. studujete a musíte se vzdát mnohého pohodlí, abyste vůbec dostudoval. To je první stupeň odříkání. Je naděje, že ten, kdo je schopen uskutečnit tento stupeň třeba za účely čistě světskými, bude umět se odříkat také pro vyšší účely, až doroste. A tak svědomitý Honza se stává též svědomitým hledačem princezny. V mnohých pohádkách se vypravuje, jak přišel do různých měst, kde něco dobrého učinil, lidé si ho zamilovali, nechtěli ho pustit dál, chtěli ho učinit svým králem, ale Honza si přece jen vždycky vzpomněl na svůj úkol, nebo aspoň na koníčka který na něho čekal za městem, a přece po nějakém tom zdržení pokračoval v cestě. Tím je řečeno, že ve vyšší části cesty se chce nejen, aby se vzdal bohatství, slávy, cti, ale též všeho ovoce svých skutků.

- Bude snad lépe, když své námítky vznesu hned. Když se někdo odříká světa, boří boží stvoření, přihlásil se pan Saska.

- Dovolte, abych odpověděl sám, přihlásil jsem se rozhorleně o slovo. Myslíte, že když někdo např. žije čistě a bezpohlavně, že přispívá k vymření lidského rodu. Řekněte to rovnou. Zapomínáte však, milý příteli, že je daleko méně těch, kdo se více světě neodříkají, ale nijak přitom netouží rozmnožití řady lidí, protože by jim to stálo příliš mnoho odříkání. Požívačnicki všech druhů nedávají nic ani Bohu ani lidem. Hledí jen na svůj prospěch. Proti těm by se měl zvednout váš hlas jako proti bořitelům všech hodnot.

- Uklidněte se, pane M., přítel S. to nemyslel tak zle! Má právo se zeptat. Nestará-li se hrstka lidí na světě, a nikdy jich nebude více než taková hrstka, o zachování lidského plemene, není nebezpečí, že by je ohrozili. Chtěl jsem vám jen říci, že ruku v ruce s vývojem jde také odpoutanost.

- Má otázka však mířila někam jinam. Zda se mystikové domnívají, že lidská láska je nebo stojí proti lásce Boží.

- V zásadě nikoliv, ačkoliv obyčejně ano. Bližší vysvětlení by vypadalo asi takto. Existují dva druhy lásky, jedna ke stvořenému, druhá k Bohu, dva druhy poznání, jedno načerpané rozumem, druhé přímým poznáním, a z toho plynou dva druhy vědomí.

Jedno je vědomí tohoto světa, druhé vědomí Boha. Do jaké míry jedno druhé vylučuje pochopíte teprve z vysvětlení významu koncentrace, případně koncentrace na Boha.

- Většina lidí žije takovým způsobem, že celý jejich život je rozdělen na celou řadu přání a přáníček, která se snaží uskutečnit

v zevním světě. Vstanu, jdu do kanceláře nebo do továrny. Chci přijít včas, pak si chci vydělat, nebo chci sloužit, nebo chci něco vytvořit, jsem-li umělec, pak chci jíst, pít, spát, atd. Tak žije člověk od jednoho drobného přání ke druhému, žije se stanoviska mystikova opravdu malicherný a neplodný život, poněvadž při takovém rozparcelování a rozkouskování svého života nemá čas, aby pozdvihl zrak k celistvému pohledu nebo aby se vypracoval k živé víře. Takováto láska, nebo takové lásky stojí proti duchovnímu poznání.

Vylíčím vám, co na druhé straně dělá mystický žák. Ví, že tato roztěkanost, toto množství předmětů a myšlenek plnících jeho mysl je přímou příčinou, proč si neuvědomuje Boha. Snaží se tedy omezit počet těchto pout ve své mysli. Dělá to dvojím způsobem. Buď opustí světský život anebo se soustřeďuje na Boha, nebo dělá obojí. Obojí sleduje stejný cíl. Vzdá-li se mystický žák světa, opustí-li jej, chce se vzdáliti předmětů svých světských tužeb a tím je oslabiti. Vychází z poznatku, že co oko nevidí, to srdce neželí. Soustřeďuje-li se na ideál, zastupující Boha, vylučuje rovněž z mysli všechny myšlenky vážící se k světu, dostává se z těch ustavičných proměn, které vytváří formu zevního vědomí. Teď byste mi mohl dáti otázku, zda zároveň, jak se ztrácejí z mysli jednotlivé myšlenkové změny, také souměrně mizí zevní přání, až zbude jedno jediné a to je naplněno Bohem. Jinými slovy, může-li mystická koncentrace zastoupiti odříkání, může-li způsobiti, že člověk s pokrokem

v koncentraci ztratí zájem o zevní svět a opustí-li svá zevní přání. Nemůže být dána jediná odpověď. Buď je síla koncentrační větší než síla světských myšlenek, pak jsou přemoženy nejen pro okamžik koncentrace, ale z velké části i po ní, nebo je větší síla světských myšlenek, jejichž příval nedopustí, aby se člověk zkoncentroval vůbec na něco duchovního, a pak světské myšlenky přemohou koncentrační úsilí žákovo, žák se unaví a konečně zanechá koncentrace. V prvním případě vám bude nejasno, proč jsou světské myšlenky přemoženy i po koncentraci, když už se na ně žádný nátlak nedělá. To je zaviněno zážitkem duchovní zkušenosti při správné koncentraci. Žákovi se objeví nová skutečnost, kterou si cení výše než všechno, co dosud zažil

v zevním světě. Změní své hodnocení zevních statků a myšlenek. Z této nové skutečnosti je nejsnáze dosažitelné a objevitelné to, co jsme již jednou objevili a uložili hluboko za naším vědomím. Indové říkají, že jsou to poznatky duchovní, nastřádané v minulých vtěleních, které se uvolňují poměrně snadno, protože už jsou hotové a prožité. Stačí je dostat do zevního vědomí tak, jak jsou. Nejsou však prosty osobního zabarvení. Je-li však jich nastřádáno dosti, může jejich vlití do zevního vědomí být tak ohromující, že změny celého postoje vůči světu a dají zcela jinak pochopit celý život. Indičtí joginové dovedou velmi rychle své žáky přivést k uvědomění již jednou získaného poznání. Ramakrišna říkal žákům, že touto svou pomocí jim zrychlil cestu k Bohu až šestnáctkrát. Není-li však nic připraveno ze dřívějších zkušeností, je cesta od počátku velmi krušná. Kdo však se naučí hned ze začátku tvrdé práci, neztroskotá později. Zato ten, kdo je zvyklý, že poznání bude vyplývat na povrch bez velké námahy, zůstává po počátečních úspěších stát, protože není schopen napnout všechny síly.

Všichni duchovní mistři předepisují při nejmenším aspoň vnitřní odříkání, tj. chtějí aby se žák ve své duši vzdal veškeré připoutanosti ke světu. Avšak kdo upřímně provádí toto vnitřní odříkání, ten jistě se odříká také zevně, protože naše zevní jednání je výrazem našich myšlenek a musí se s nimi shodovat. Když se někdo zbavil vnitřně všech pout ke světu, musí to být znát i zevně. Aspoň na počátku vývoje se doporučuje, aby se žák zbytečně nevystavoval světským pokušením, poněvadž by si velmi ztěžoval svůj úkol je překonat. Když pak žák přemůže nejhrubší pouta a nad to získá tak hluboké poznání, aby nemohl zapřít novou skutečnost, kterou v sobě odkryl, může blížeji přistoupit k zevnímu světu, aniž by nastalo velké nebezpečí, že se zpronevěří svému úkolu.

- Co nazýváte tím začátkem a tím zpronevěřením úkolu?

- Záleží na tom, kdy se začne s duchovním životem. Začne-li se ještě v době tělesné neporušenosti a neznalosti hrubých světských požitků a věnuje-li se ústřední zájem jen cestě k Bohu, postačí dvanáct let čistého života, soustředěného na Boha, aby byla naděje, že život ve světě již nesmaže duchovní poznání. To je aspoň názor indický. Těžko však se můžeme řídit východními měřítky. Mohu vás však ujistit, že budete-li žít bezpohlavně jak ve skutcích tak v myšlenkách, budete-li střídmy v jídle a pití, budete-li denně konat svou duchovní povinnost a nedopustíte-li se ničeho, co by zatížilo vaše svědomí, budete zaručeně vědět, zda je vůbec vhodné, abyste s takovým způsobem života přestal. Odříkat se

nemusíte zaručeně toho, co vás nepoutá. Je však otázka, zdali si nepředstíráte o tom, co máte, že vás to nepoutá, a to jen proto, abyste to směl okusit.

Dá-li se na tuto dráhu odříkání ten, kdo už okusil světa, musí si být především jist, že se nepouští do takového způsobu života z pouhého zklamání, nýbrž z opravdové touhy po Bohu. Má smysl jen odříkání toho, kdo v zevním světě může lehce dosáhnouti všeho, čeho se zříká. Když se někdo odříká světa pro neschopnost opatřit si světské požitky, může se mu zaručit neúspěch.

Úkolem mystikovým je zbaviti se klamu, že svět hmotný se svým příslušenstvím je skutečnost, za níž nic není. Zpronevěra vypadá nejen tak, že člověk dále nekoná svá duchovní cvičení, ale třebaš je konal ze setrvačnosti nebo z nějaké nižší pohnutky, jako strachu před zlou odplatou, slouží fakticky jen svému zevnímu já a světským cílům, nebo se mu stanou cíle duchovní z jakýchkoliv důvodů vedlejší.

- Pane Pátku, dodal jsem, tohle všechno co jste řekl o odříkání, platí převážně pro lidi, kteří jsou schopni něčeho podobného. Nejsou řídké případy, že lidé nepoznají, čeho jsou schopni a buď své síly přeceňují nebo se zase hluboce podceňují. Je tu nějaké vodítko, podle něhož by se mohli lidé řídit?

- Dobře, že jste mi připomenul tento známý zjev. Vzdá-li se např. někdo pohlavního života, ale je pak spalován tolik vášní, že není schopen bez ustavičného rušení přistoupiti k jakékoliv, ale hlavně k duchovní práci, bylo by lépe kdyby zanechal své zbytečné námahy a žil tzv. normálním životem. Je dokonce naděje, že by potom rychleji pokračoval i duchovně než dříve, dokud se vysiloval beznadějným zápasem. To platí o každém odříkání, neboť při něm vždycky jde především o vnitřní, duševní vzdání se předmětu žádosti. Když nedojde k tomuto vnitřnímu vzdání, když zůstane touha a ještě se zvětšuje, není naděje, že odříkání bude úspěšné. Možná, že jde jen o chybu ve způsobu odříkání. Nelze dáti jiných všeobecných rad, ale vždycky je dobře se poradit s člověkem zkušenějším v odříkání.

- A bez odříkání vůbec není pokroku? Zeptal se ještě Saska.

- Vždyť víte, odpověděl pan Pátek, že i malé cíle dosahujeme odříkáním. Obvykle čím vyšší cíle, tím více stojí sebezáporu. Na duchovní cestě musíme se zapřítí celí, protože celé zevní já stojí

v cestě poznání Boha. Kdybychom si chtěli nechat jen malinký kousek ze sebe, ze svého sobectví, nedospěli bychom na konec cesty. Je to velmi tvrdý požadavek, ale nemožnost takového sebezáporu je jen zdánlivá. Nesmíme na začátku chtít hned všechno a nesmíme se zaleknout toho, že jsme schopni jen částečného odříkání. Lepší něco než nic. Je-li odříkání spojeno s vhodným duchovním cvičením, může jeho působením na místo, které se uprázdnilo v nás po nějaké připoutanosti, vstoupit nový duchovní život. Objeví-li se v nás třeba jen stopa nového duchovního života, má to za následek trvalé změny ve struktuře našeho myšlení a hodnocení a tím zároveň ztrátu dalších připoutaností, které se nám od té chvíle protiví nebo zdají být směšnými. Tato další změna zase v nás uprázdní další místo pro duchovní poznání a tak to jde dále. Běží hlavně o to, aby duchovní cvičení byla sladěna se způsobem myšlení a konání, aby se nekonaly ani příliš dlouho ani příliš krátce a konečně aby se neopotřebovala.

- A ještě jednu otázku bych měl, ozval se znovu S. V tomto systému schází jaksi místo pro lásku k bližnímu. Zdá se mi dokonce, že byste ji nazval připoutaností.

- Měl jsem chuť udělati osobní výpad, ale přece jsem se opanoval a poslechl si pana Pátka.

- Na to vám nemohu říci nic jiného, než abyste zkusil milovat bližního. Budete mít zapotřebí tolik odpoutaností a budete se musit tolik zapírat, že svými přirozenými prostředky málokdy stačíte se svou zásobou lásky.

Vaše otázka však pramení ze znalosti skutečných poměrů. Duchovní cvičení vykonává též mnoho lidí, kteří nevynikají láskou k bližnímu, nýbrž jen sebezpytem a zájmem o sebe. Posloucháte-li tyto také mystiky, slyšíte, že se nestarají o nic jiného, než o svůj duchovní a často jen o hmotný prospěch. Nelze bohužel zabránit tomu, aby se duchovní cvičení nedostala do rukou těchto sobců, avšak nemusíte se obávat, že by ovládli království Boží. Tito lidé hledají sebe a nikoli Boha, a proto se jim dostane toho, po čem touží.

Mám však na mysli jeden případ, vmísil se do řeči pan Saska, kdy jedna taková sobecká dáma, zabořená zcela do sebeobdivu a velmi nesnášenlivá a nadutá má dokonce úspěchy při svých duchovních cvičeních. Soustředí se např. tak dokonale, že úplně ztratí vědomí zevního světa, je úplně ztrnulá a ztuhlá, necitlivá pro zevní vjemy a vykládá, že zažívá velké blaho. Mám přece právo ji považovat za úspěšnou mystičku?

- Zním také několik lidí toho druhu, odvětil pan Pátek. Se svým okolím se nesnášejí, ale zato toho hodně namluví o lásce k lidstvu nebo dokonce k Bohu. Pokud nepoznáme jejich soukromí, můžeme být unešeni jejich řečmi. Vědí dobře, jak zapůsobit na lehkověrné posluchače, toť vše. Ono je opravdu lehčí mluvit o lásce k lidstvu nebo dokonce sám sebe oklamat, že je miluji, než milovat svého bližního, který se mi neustále plete pod nohy se všemi svými přednostmi, ale hlavně nedostatky a vadami. Nedovedu-li však milovat přítomného bližního, z něhož nemám prospěch, propadl jsem při zkoušce z lásky. Je jisto, že nemiluji ani lidstvo, a předstírám si, že je mám rád, jen proto, že s ním nepřicházím do styku a že si nemohu ověřit, že třeba bych byl schopen je nenávidět.

Výši a správnost duchovních stavů nemůžeme posuzovat ani podle jejich smyslových podproduktů a zplodin, jako je třeba pocit blaženosti nebo vidění světla, ani podle zevních známek, jako je ztrnulost a odtažení smyslů ze zevního světa. Všechna tato měřítka jsou zevní a zcela nepostačující. Tak např. pocit blaženosti nebo vidění světla je pocit smyslový. Jelikož však duchovní stavy se neodehrávají ve smyslech ani v zevním rozumu, všechno, co se

z nich dostává do smyslů nebo do zevního rozumu, jsou pouhé následky a ozvěny něčeho, co se odehrálo nad časem a prostorem, tedy i mimo tělo, smysly a rozum. Řekne-li vám někdo, že má vidění skvělého světla nebo pocit velké blaženosti, buďte velmi zdrženlivý ve svém úsudku. Obojí může být následek nějakého duchovního stavu, ale také to může být následek sugesce nebo výstupu do astrálu či dokonce porucha zrakového nervu.

Kdo vám řekl o takových viděních nebo pocitech, nepověděl vám zhora nic o podstatě svého duchovního stavu, nýbrž jen o jeho následcích. Může se však stát, že ta blaženost nebo to světlo je celým obsahem toho tzv. duchovního stavu, a pak může jít třeba o bezvýznamné pohnutí Hadí síly. Můžete takového člověka ujistit, že se klame, domnívá-li se, že se někam vyšplhal.

Podobně je tomu s tím stavem ztrnulosti a s odtažením smyslů. Kdyby toto zevní měřítko mohlo být směrodatným pro pravost mystických stavů, pak by křečci, hadi, a jiní ve spánku přezimující tvorové byli největšími mistry v mystice a joze, protože někteří z nich ztuhnou a úplně ztratí vědomí zevního světa. Přihlásili by se k této cti také všichni, kdo upadají do bezvědomí z patologických příčin a všichni lidé stížení padoucníci. Přesto zůstává pravdou, že také extase nese sebou ztrnulost, zastavení

dechu nebo blaženost a vidění světla, ale podstatou tohoto i všech jiných duchovních stavů je poznání a rozšířené vědomí. Ostatní všechno jsou následky, které mohou být obdobné s následky jiných duševních stavů a mohou proto uvést v omyl zevního pozorovatele. Kdyby podle zevních známek bylo možno soudit na kvalitu vnitřních stavů, už dávno by lékařská věda věděla, co je např. podstatou extase. Lidé, kteří neprožili žádný takový duchovní stav, jsou ovšem odkázáni jen na zevní měřítko. Je však dobře, abyste věděli o jejich šalebnosti. Ještě nejspolehlivějším zevním měřítkem je právě míra lásky k bližnímu, protože o lásce k Bohu si také nebudete umět udělat správný obraz. Však vzpomeňte, jak apoštolové do poslední chvíle Kristova života nepoznávali správně jeho velikost. Teprve po seslání Ducha svatého, po nabytí duchovního poznání, po spojení s Bohem měli jistotu a mohli též správně posuzovat lidi. Dostačuje-li vám, pane Sasko, tento výklad, mohli bychom se vrátit k výkladu symboliky pohádky.

- Jsem vděčen za váš výklad, poděkoval S., ale chtěl bych přece jen ještě vědět, jak mám pochopit, že pravým obsahem mystického stavu je poznání nebo rozšířené vědomí, když zase naopak tvrdíte, že duchovní stavy se odehrávají mimo rozum. Rozumové uvědomování tohoto poznání je tedy jen následkem poznání samého. To znamená, že vrátím-li se z tohoto stavu zpět do zevního vědomí a rozumu, může se také stát, že si z něho nemusím pro rozum a tedy pro zevní vědomí nic odnést, že si nemusím být v každém případě vědom tohoto duchovního stavu a že tedy jeho hodnota pro můj zevní život je problematická.

- Vidím že se budeme muset někdy později znovu věnovat výkladu o mystických stavech a o spojení s Bohem. Není třeba, abyste v těchto věcech tonul v nejistotách, odpověděl pan Pátek. Pro dnešek vás mohu uklidnit aspoň tím, že mystické stavy, jimiž rozumíme všechny podoby duchovního poznání směřující ke spojení s Bohem, mají nejen ohlas ve vnitřní duši mystikově, nýbrž vždycky i v zevním rozumu a ve smyslech, a to z toho důvodu, že existuje též náležitá spojitost mezi stvořeným - v tomto případě člověkem s jeho rozumem a smysly - a Stvořitelem. Kdyby nebylo toho sice neviditelného a zevně nepostřehnutelného, ale ustavičného spojení mezi Bohem a člověkem, nebylo by možné poznati Boha. Je však pravda, že rozum a smysly jsou tak chabé, nedokonalé, že mohou vnitřní poznání zprostředkovati jen kuse, nedokonale. Zachytí se v nich jen to, pro co jsou zvlášť připraveny a uschopněny. Proto

umělec je inspirován převážně umělecky, náboženský myslitel nábožensky, filosof filosoficky, metafysik metafysicky, člověk milující je nadán ještě větší láskou atd. Tak vypadají následky vnitřních duchovních stavů, jsou-li přeneseny do nedokonalé bytosti. Smiřte se s tím, že i když budete svatý, zůstanete zevně nedokonalý, aby byla zachována vaše touha po vnitřní dokonalosti, uskutečnitelné jen v nekonečnu, v Bohu.

Pan Saska se zatvářil smířlivě, takže jsem se mohl ujmout slova.

- Honza došel ke hradu a nechal před ním koně pást. Kdyby teď měl co činit jen s drakem, byl by symbolický výklad jednoduchý. Honza měl meč, který měl zázračnou moc, zatím co jiní, kteří se dříve snažili setnout draku hlavu, měli meč obyčejný. Sťali někdo drakovi hlavu obyčejným mečem, vyrostla ihned nová nebo dvě nové a obluda se stávala naopak ještě mocnější až konečně hrdinu zahubila. Drak je naše zevní já, střežící přístup k princezně, k duši nebo lépe k vnitřnímu poznání. Boj obyčejným mečem proti této obludě je boj proti nedokonalosti buď mravním úsilím nebo zevním poučováním z knih. Ani jedno nepostačuje. Honí-li se člověk za jednou svou špatností, přestává bdít nad jinými, takže nakonec místo jedné hlavy naroste jich drakovi několik. To je způsob, jak odříkání vypadat nemá. Honza však měl po ruce duchovní prostředek daleko mocnější, neboť jej dostal od onoho stařečka nebo stařenky a stále jej s sebou nosil. Oním zázračným mečem jsou duchovní cvičení odpovídající individualitě žákově. Takové duchovní cvičení, nikdy neodkládané a používané ve společnosti

s mravním úsilím, vede nutně k zahubení draka, tj. k potření iluze, že svět je skutečný a Bůh je neskutečný.

- Potření draka ovšem ještě neznamená celé vítězství. To je patrně lépe z alternativy o čarodějovi.

- Nuže, Honza přijde do hradu a brzy se setká s čarodějem, který na něm zvidá, proč přišel. Honza se mu přiznává a čaroděj mu slibuje, že mu princeznu dá, jestliže vykoná několik obtížných úkolů. Smysl těchto úkolů je tentýž jako smysl prací Heraklových, jejichž symbolika je daleko výstižnější. Myslím, že se těmito úkoly nebudeme zabývat, protože by z toho vznikla jiná debata a opět bychom se dnes nedostali s pohádkou ke konci.

- Vidíte, pane M., usmál se pan Pátek, když tak rád píšete, mohl byste jednou podat smysl řeckých bájí.

- Bylo by to dílo velmi potřebné, ale to je hudba daleké budoucnosti. Zatím nemám kdy. Ony práce Honzovy vypravují o

způsobu vnitřní očisty a přeměny mystikova nitra. Necháme-li jejich postup do onoho podrobného rozebrání řecké mythologie, najdeme přece snadný výklad v následcích této přeměny. Honza objevil ve třinácté komnatě žábu ve hliněném džbánu. Třináctá komnata je předobrazem něčeho, co se nachází mimo stvořeného. Víte dobře, že celé stvoření je líčeno obyčejně číslem dvanáct. Tato symbolika se objevuje jak ve dvanácti zvířetníkových znameních, tak ve dvanácti branách nového Jeruzaléma v líčení sv. Jana nebo ve dvanácti pracech Heraklových, dvanácti učednicích Kristových a Křišnových a jinde. Třináct znamená potom dovršení, přesažení stvořeného, tedy buď Boha nebo dokonalost poznání duchovního. Víme, že čaroděj zakázal Honzovi nahlédnouti do třinácté místnosti. Smysl tohoto zákazu je asi ten, že nižší přirozenost nebo stvořená příroda zabraňuje duchovnímu poznání nebo poznání pravé lidské podstaty. Honza však neposlechl a objevil své vnitřní já

v zuboženém stavu. Zprvu ani nevěděl o koho jde. Totéž se stává mystickému žákovi, že neumí dlouhou dobu zhodnotiti svůj objev, protože s objevením vnitřního já se nedostavuje jetě ani zdaleka plnost duchovního poznání. Teď teprve nastane těžká práce vybavit vnitřní já z krunýře, v němž je zakleto. Nejvnější obal je hliněný džbánek, naše tělo. Ale ani zevní výraz vnitřního já, naše inteligence, naše zevní vědomí a naše city nejsou ničím krásným. Tato nevzhledná slupka však nakonec padá a objevuje se princezna. To ale není ještě poslední slovo vývoje. Zevní přirozenost je stále ještě na živu a ohrožuje dílo. Proto Honza ujíždí na koni a hází za sebe drobnůstky princezniny, z nichž vyrůstají velké překážky pro spěchajícího čaroděje. Mystik se stále ještě pohybuje v oblasti stvořeného, i když má již po ruce živoucí vnitřní já a jeho síly, jimiž udržuje zevní přirozenost na uzdě. Na hranicích království však přestává čarodějova moc, ten se propadá do pekel a teprve teď jsou Honza s princeznou opravdu svobodní. Kůň si žádá, aby byl popraven. Honza nechce, ale pak mu stíná hlavu, načez vylétne

k nebi holubice. Na hranici Božství musí člověk jednak zcela zničit svou zevní přirozenost, čímž se rozumí svůj pocit oddělenosti, omezenosti a z toho vyplývající nedokonalosti, a jednak musí zničit i nejkrásnější tvar svých myšlenek, považovat všechny dary duchovních lidí za překonané, považovat též všechny lidské představy o Bohu za nepotřebné, i když mu před tím výtečně sloužily. Tak nastane dokonalé zduchovnění. Z této poslední fáze vývoje je vidno, že zde by už vůbec nestačily nějaké zevní prostředky, nýbrž jedině pomoc vnitřního já. Je tu také řečeno, kam až sahá hranice osudových vlivů, nebo jak říkají brahmán -

karma. Vidíme, že její vliv nepadá ihned s nastoupením mystické cesty, ale postupně nejhrubší její formy se odlupují od zcela jemného jádra. Její působení je výchovné, a proto působí vždy ještě v tom směru,

v němž potřebujeme zdokonalení, ale nepůsobí tam, kde již dokonalosti bylo dosaženo. Odplatu v zevním světě přinášejí všechny zevní skutky a myšlenky, vážící se k zevnímu světu. Proto míra vybavení se z karmy je dána měrou odpoutanosti a měrou poznání. Jak zde již bylo řečeno, všechno jde ruku v ruce společně kupředu jako dílo velmi složité, mající mnoho stránek nebo jako stavba, od níž stavitel chce mnoho úkolů. Člověk je vychováván

k úkolu spasitele, spolupracovníka Kristova, k věčnému životu. Nemohl by tyto úkoly splnit, kdyby nebyl vychován zevně i vnitřně po všech stránkách.

- Vzal jste ten konec zkrátka, pane M., ztěžoval si pan Pátek, ale věc je jasná. O podrobnostech budeme mít příležitost si pohovořit příště. Vrátime se nazpět k Otčenáši, který jsme opustili v půli výkladu.

- Ano, jsme u věty: "Bud' vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi." Tento výklad se vám však bude zdát už snažší, ale ocitáme se právě v oblasti mnoha ožehavých otázek. Přemýšlejte zatím o tom, přátelé.

29. prosince 1947

Bud' vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi

- U tohoto bodu jsme se na chvíli zastavili už na počátku výkladu Otčenáše, ale nešli jsme tehdy do hloubky, vzpomněl si pan Pátek.

- Napsal jsem všechno, co jste mi tenkrát řekl, doznal jsem se smutně, ale zjistil jsem, že ani jeden čtenář nebyl spokojen. Všichni se mě ptali, proč se vůbec modlit, když se má stát vždycky vůle boží. Nestačilo by potom zredukovat celý Otčenáš na větu "Bud' vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi"? Dále se mě ptali, zda to znamená vyloučení lidské vůle a pasivní oddanost do vůle Boží.

- Při jiné příležitosti jsme už hovořili o úkolu vůle. Tento náš rozhovor musíte v rychlosti zrekapitulovat, abyste mohl s úspěchem vyložit, co je vůle Boží, jak ji poznáváme, konáme a jak jsme omezeni vůlí Boží.

- Dovolte tedy, abych se chopil slova a držte mě na uzdě, abych se nerozběhl příliš do šíře. Stavím-li se k nějakému problému, ať je to otázka lidské vůle nebo jakýkoliv lidský úkol, posuzuji jej účelově, a to podle nejvyššího účelu - dosažení spojení s Bohem. Ptám se tedy především v tomto případě, jakým způsobem má sloužit lidská vůle tomuto vrcholnému dílu? Pak je odpověď velmi snadná: Mají být společně sladěny. A protože lidská vůle před poznáním Boha a před Božskou inspirací je vedena omezeným rozumem a lidskými city, nemůže vědět, co má vykonat na cestě k Bohu. Nezbyvá potom nic jiného, než aby se člověk podrobil vůli Boží, vedení jeho prozřetelností a vševědoucností. Dále...

- Dost. Jste se vším příliš rychle hotov a stáváte se proto nesrozumitelným. Potom se mi zdá, že jste nepochopil nebo nepochopil na to, kým byly dány tyto otázky. Jistě ne nikým, komu hledání Boha je středem života, protože se nedá pochybovat o tom, že člověk opravdu milující bude se s velkou radostí podrobovat vůli milovaného, zvláště když je přesvědčen, že milovaný je dokonalý a nepřeje mu nic špatného. Mohl vám ty otázky dát někdo, kdo opravdu hledá Boha? Kdo jej hledá, pátrá i po jeho vůli, hledí ji plnit co nejlépe a dává jí vždycky přednost, i když ještě má osobní přání.

- Nezapomínejte však také, pane Pátku, že je bezcenné mluvit k dokonalým. Mou radu zajisté nepotřebují ti, kdo milují Boha, ale ti, kdo ho chtějí nebo budou milovat.

- Nic ve zlém, jsem téhož mínění. Proto musíte mluvit pomalu a napřed rozebrat celou oblast vůle zprvu bez ohledu na větu "Bud' vůle Tvá". Jste přece svědkem, že mnoho lidí nepokračuje v díle božím pro svou nestálost, pro svou slabost vůle. Do jaké míry, myslíte, zde pomáhá výchova vůle?

- Znáám lidi s tak zvanou silnou vůlí, kteří vůbec nezavadí o náboženství, nýbrž využívají své vůle k zevním úspěchům. Znáám naopak lidi nestálé se slabou vůlí a kupodivu, někteří z nich začli s duchovními cvičeními a přece u nich nastal obrat k lepšímu. S radostí a s údivem zjišťují, že vydrží poprvé v životě něco vytrvale konat. Jsou toho mínění, že jsou drženi milostí Boží. Něco podobného jsem pozoroval na sobě. Dříve než jsem nastoupil duchovní cestu, byl jsem pověstný tím, že jsem nic nedokončil a od všeho utekl. Mystická cesta mě naučila napřed pravidelnosti v duchovních cvičeních a povinnostech a tento pořádek se postupně stále více přenáší do ostatní světské činnosti.

- Přesto ale je dobře, když člověk přistupuje k duchovnímu dílu s vychovanou vůlí a se schopností vytrvalosti v jiných oborech činnosti, jimž se věnoval. U takovéto je větší pravděpodobnost, že překoná náladovost. Pouhá dobrá vůle bez vytrvalosti často stačí jen k tomu, aby člověk o duchovnu krásně mluvil, aby se o ně zajímal, aby četl duchovní knížky a naplňoval se údivem pro cizí duchovní dokonalost. Takový člověk dovede často i chvíli jít, ale ve chvatu světského života snadno zapomíná na svá krásná předsevzetí. Člověk slabé vůle dělá často klamný dojem lepšího a připravenějšího než je. Snáze se dá totiž ovlivnit jak zevními vlivy - a takovou křehkost bychom mu jistě nepřičítali k dobru - tak také vlivy vnitřními, duchovními. Obrátíte-li ho na víru a na správnou cestu snadno několikrát za rok, po každé, když se k němu vrátíte, zjistíte, že ho musíte obracet znovu, neboť zevní svět ho opět ztrhl do starých kolejí. Člověk se silnou vůlí, který má obvykle velmi brzy vyhraněn vlastní názor na život a způsob jednání, nedá se snadno obrátit na víru, nevěří-li už, tím méně se dá zlákat pro nějaká duchovní cvičení. Ale povrchní pozorovatel mu křivdí, domnívá-li se proto, že je méně připraven než ten, kdo se dá rychle přemluvit a přebarvit. Je-li jednou člověk silné vůle přesvědčen o správnosti duchovního života, koná všechny své povinnosti stejně vytrvale a houževnatě, jako před tím konal úkoly světské.

Zakotví-li lidé slabé vůle na duchovní cestě, je to čirá výjimka. Jejich předběžnou slabost vůle si lze potom vysvětlit spíše určitou nespokojeností a neklidem, způsobeným ustavičným hledáním, které není dlouho korunováno nalezením toho pravého, k čemu takový člověk už vlastně vnitřně dorostl. S takovým stavem myslí se shledáváme především u některých umělců.

- Čím se může léčit slabost vůle?

- Především pravidelností života. Znáám slabochy, kteří se donutili k pravidelnosti všech svých výkonů a tím byli konečně ze své slabosti vyléčení.

- A co když musí někdy ze své pravidelnosti vybočit?

- Stane-li se jim taková věc hned na začátku jejich cvičení, obvykle se jejich slabá a křehká stavba vůle zhroutí, avšak jsou-li vytrženi ze svého pořádku později, když už s ním srostli, těší se, až odpadne překážka a budou moci znovu svůj řád nastoupit. To je jedno z vysvětlení, proč vás mystická koncentrace naučila pořádku. O těch ostatních byste asi nerad veřejně mluvil. Promluvme však o dalších nedostatcích vůle. Vedle slabosti vůle,

je jedním z takových velkých nedostatků sobectví, připoutanost k sobě, sebeláska.

- Proč nazýváte sebelásku chybou vůle? Řekl bych spíše, že sobectví je nedostatečná vyvinutost duchovní z minulých životů nebo že původ určitého jejího druhu můžeme hledati ve chtíči, který udržuje lidský život, nebo že je způsobená pocitem oddělenosti, či konečně tím že člověk hledá slávu pro sebe a nikoliv pro Boha.

- Všechno to je pravda. Člověk se miluje tím nezřízeněji, čím je méně pokročilý duchovně. Dokonce se musí mít určitým způsobem rád, aby vůbec zůstal na světě. Všimněte si však sobeckého člověka. Vždycky prosazuje vlastní vůli. A čím je větší sobec, tím více ji prosazuje a tím bezohledněji pro ni razí cestu. Ctění vlastní vůle je neklamným měřítkem míry sobeckosti. Pod tímto zorným úhlem se vám sobectví musí jevit jako nedostatek v oblasti vůle. A je z mnoha důvodů důležité, abychom si byli tohoto vědomi, protože jinak nepochopíme nikdy požadavek Kristův: "Buď vůle Tvá". Sobectví však má jemnější stránky než ty nejhrubší, o nichž byla zmínka. Dovede se odít do velmi jemných, ba duchovních roušek. Tu je pak nebezpečí, že mnohou sebelásku bude člověk považovati za ctnost. Např. někdo bude považovat svá duchovní cvičení za svou přednost, zatím však se nesoustřeďuje z touhy po Bohu nebo po poznání, nýbrž jedině ze zájmu o sebe; poznáte to nejsnáze z ostatního jeho jednání, kdy je stále středem svých citů, myšlenek a zájmů. Je potom pravděpodobné, že i pohnutky k duchovním cvičením byly čistě sobecké.

Chceme-li vymýtit sebelásku, co jiného si můžeme přát, než aby se stala vůle Boží a ne naše. Milujeme-li Boha, s radostí budeme opouštět všechno, co není ve vůli Boží.

Je třeba stále opakovati, že člověk se nestává nesvobodný tím, že plní vůli Boží, nýbrž právě tím, že miluje sebe a svět. Nemůže však přesto říci o sobě, že by neměl pro tuto sebelásku a připoutanost ke světu svobodnou vůli, nýbrž, že své svobodné vůle nedovede správně použít.

I nejsvětější člověk touží po absolutních vlastnostech nebo jsou mu aspoň ideálem, zdají-li se mu nedostupné. Proto může náboženský myslitel říci právem, že každý touží neuvědoměle po Bohu, neboť tyto absolutní vlastnosti nikde jinde než v Bohu nemohou být obsaženy. Avšak málokdo přímo hledá Boha, poněvadž neví, co chce, neví, že vlastně hledá Boha. Toto nevědomé hledání Boha, jež provádějí všichni lidé bez rozdílu, je

však cesta velmi svízelná, protože si člověk při ní vědomě stanoví jiné cíle než spojení s Bohem. Nedostal ještě přímý popud od Boha, aby hledal rovnou jeho. Vůle, chtít poznat Boha, nemůže přece vůbec vejít v činnost, dokud jsme aspoň částečně nepoznali pravdu, že Bůh jest a že je spojení s Ním pravým účelem našeho života.

- Čili, kdo hledá Boha, už jej částečně poznal.

- Samozřejmě. Bude se vám to zdát podivné, když vám řeknu, že my všichni, kteří jdeme cestou k Bohu, už jsme jej zčásti poznali, ať jsme na samém začátku cesty nebo na jejím konci. Nevíme totiž vůbec, co to vlastně je poznávat Boha. Domníváme se snad, že Boha poznává jen ten, kdo ho nějak vidí. A proto vidění Boha může být klamem a autosugescí, kdežto jiné poznávání může být dokonalejší.

- Dovolte, pane Pátku, abych se vrátil znovu ke svému případu, na kterém snad bude znát, zdali jsem vám dobře rozuměl. Byl jsem neznabohem, když jsem si přecetl jednu jedinou větu - a to, že máme Boha poznávat v tomto životě - a tu se ve mně okamžitě vzbudila tak velká touha jej poznávat, že jsem zanechal veškeré zevní činnosti na několik měsíců a samozřejmě rázem jsem uvěřil v existenci Boží. Tohle je podle vašeho mínění stav poznávání Boha.

- Zcela správně, to je stav poznávání Boha, nikoliv však poznání Boha. Mezi těmito dvěma pojmy je velký rozdíl. Boha poznáváme postupně a stále ještě nemůžeme říci, kdy jej poznáváme dokonale. Nekonečno se dá přece poznávat nekonečně mnoho. Jaká máme pro to lidská měřítko: samadhi, extasi, nirvikalpasamadhi atd. Kdo však zaručí, že tam už je konec v poznávání. A v tom není nedokonalost cesty k Bohu, nýbrž její bezmezná krása, neboť víme všichni z vlastní zkušenosti, že dosahování je daleko krásnější než dosažení. Vy jste tehdy před mnoha léty začal vědomě poznávat Boha, a proto byl dán popud vaši vůli, abyste se mu podrobil. Cítil jste se tehdy přece žalostně oddělený od skutečnosti, jíž jste chtěl patřit, a tento pocit nerovnosti způsobil onen náboženský pohyb směrem k němu. Shledal jste zajisté, že jít k němu znamená opouštět sama sebe a zbavovat se sebe není nic jiného než odevzdávat a podrobovat svou vůli Boží vůli. Jestli milovat a toužit znamená náležitě milovanému, pak tu máme danu snadnou odpověď, jak správně rozumět Kristovu "Buď vůle Tvá". Jen tak si můžeme vysvětlit, proč může klidně vedle sebe stát přání "Buď vůle Tvá" a třebaš ono další "Chléb náš vezdejší dejž nám dnes". Někteří vykladači si

snadno pomohli tím, že řekli, že Otčenáš se nemá modliti najednou, nýbrž vždycky jen v té části, kterou stačíme pojmouti. Otčenáš však je a zůstane jednou jedinou modlitbou, v níž protichůdnosti mohou nalézt jen ti, kdo mu nerozumí. Přátí si vůli Boží neznamena trpně se do ní odevzdati, nýbrž aktivně Boha milovati. Kdo miluje, musí mnoho učiniti pro milovaného. Kdo si přeje plniti vůli milovaného a kdo si přeje, aby jeho vůle vládla všude, nemůže si nikdy dovolit složit ruce v klín. Bůh je absolutní činnost, která se ovšem zevnímu zraku musí jevit jako absolutní nečinnost. Ztotožňování se s Bohem přímo vyžaduje stále horlivější činnost. To však neznačí, že ten, kdo dříve pracoval osm hodin, má nyní začít dělat deset hodin denně. Zevní činnost a činnost duševní na zevním díle je vedle vnitřní duchovní činnosti pouhou nečinností, protože není při ní vůbec zúčastněna podstatná část lidské bytosti, neomezená vnitřní inteligence. Aby vůbec tato vnitřní inteligence se mohla dostat ke slovu, musí se naše vůle především odvrátiti od pouhého vykonávání omezené inteligence rozumové a poslouchati vnitřní inteligenci Boží. Takové počínání nevědomému člověku připadá jako pasivita, ale fakticky je to překonávání klamného pocitu oddělenosti a čerpání ze všeobsáhlosti Božího vědomí. Pozná-li člověk svou zevní malost a vnitřní velikost, která této malosti nikdy nemůže patřiti jinak, než když se malost podrobí a zničí, pak se snaží plniti vůli Boží ze všech sil, přenéstí těžiště zájmu ze zevní osobnosti na vnitřní. Tato snaha nevyklučuje jeho právo i na jídlo, poněvadž tělo musí býti zachováno, aby se toto velkolepé dílo mohlo dokončit. Proto se věřící člověk může modliti jedněmi ústy a zároveň "Bud' vůle Tvá" a "Chléb náš vezdejší dejž nám dnes".

- Přece však, pane Pátku, upozornil Saska, tady doporučujete dvojí zcela rozdílnou věc. Napřed jste říkal, že lidé slabé vůle obyčejně nevytrvají na duchovní cestě, neboť právě jako jim schází zevní vůle, tak jim bude scházet stálost na duchovní cestě, i když jsou možny výjimky. Pak jste ale tvrdil, že se musíme zbavit této zevní vůle a nahradit ji jakousi blíže nedefinovatelnou vnitřní či Božskou vůlí, jíž se máme podrobiti. Chtěl byste tedy po člověku, aby se napřed třeba zcela zevní výchovou snažil upevnit svou zevní vůli, a když ji konečně zcelí, pak jí odevzdat. To je dvojí práce.

- Jsem rád, že jste učinil tuto námitku, protože její zodpovězení nám velmi přispěje. Zajisté mi dáte za pravdu, že nelze dáti Bohu něco, co nemáme. Nemůžeme se odevzdati do vůle Boží, když sami nemáme vlastní vůle, kterou bychom to učinili a kterou bychom konečně odevzdali. Proto ti, kdo si

namlouvají, že se odevzdávají do vůle Boží, ale sami ji nemají, obelhávají se. Odevzdání do vůle Boží je akt vůle, a troufám si říci, že je to právě největší vzepjetí vůle, jakého je vůbec člověk schopen. Kdo si tohle neuvědomí, nikdy se neodevzdá do vůle Boží.

- Promiňte mi pane Pátku, že vás opět přerušuji. Vzpomínám si při té příležitosti na zkušenosti mnohých žáků. Když se např. dostanou do určitého vnitřního stavu, který má takový vliv na jejich zevní podstatu, že zbavuje tělo dechu, způsobuje jeho ztuhnutí a vystoupení já z omezeného okruhu tělesné bytosti a smyslového vnímání, pak obyčejně většina zakolísá a neodváží se odevzdati Bohu třeba i zevní život, bude-li toho třeba, a proto ze strachu přerušují tento stav, až se přestane opakovat a oni zůstanou i nadále zevními bytostmi. Tento fakt se dá kvalifikovat jako strach, ale také jako nedostatek odevzdanosti do vůle Boží a nedostatek vlastní vůle se odevzdati.

- Na tom je správný postřeh, že spojování s Bohem je dobrovolný akt, při němž tedy hraje roli jak naše lidská vůle, tak milost a láska Boží. Proto musí lidská vůle prodělati napřed vývoj. Všimněme si např. dobře známých poměrů v Pythagorově škole v Krotonu ve Starém Řecku. Novicové nedostávali do rukou duchovní cvičení, dokud řádně nevzdělali svou vůli. Nejen že museli zachovávat mnohaleté mlčení. Byli povinni i tělesně se otužovat, omezit své životní potřeby, jísti jen některá jídla, sdílet se s druhy o svůj majetek atd. Není pochyby, že všechna tato odříkání působila na posílení vůle, stejně jako působí askese všeho druhu. Teprve když se žáci osvědčili v těchto cvičeních vůle, dostávalo se jim duchovních cvičení. Pak bylo téměř jisté, že je nezneužijí a že se nedají opanovat strachem. Kdyby poznávání Boha nebylo pro zevní osobnost tak zdrcující skutečností, pak by ovšem všechna tato opatření byla zbytečná.

- Pak se ale stavíte za názor, že člověk se musí stát napřed dobrý, než může nastoupiti mystickou cestu.

- Jen se domnívám, že člověk dobrý obyčejně mívá výhodu před zlým, ale nepovažuji člověka dobrého za dokonalého. Uvědomte si, že pojem dobrý člověk a zlý člověk je velmi mlhavý. Nábožensky založený člověk má vždycky větší zájem o poznání pravdy než o vlastní osobní život. Má tedy všechny znaky člověka odevzdaného do služeb pravdě duchovní. Jakmile začneme věřit v Boha, už se ho určitým způsobem dotýkáme. Tímto dotykem dostává náš život směr, který bychom mohli nazvat stále větší podrobeností vůli Boží. V člověku se stále více vzbuzuje pocit

povinného dávání sebe Bohu, protože takový člověk považuje čím dál jasněji za větší křivdu, je-li oddělen od universální lásky a universálního vědění. Míří celou svou vůlí k odčinění této křivdy, která se děje všem lidem pro jejich dobrovolnou nevědomost, a tím zároveň míří k lásce ke všemu tvorstvu a k lásce k Bohu. Myslím, že bychom mohli pro dnešek tuto rozmluvu zavřít a příště uzavřítí též celou debatu, která se vlastně točila kolem výkladu Otčenáše a s jeho dokončením bude mít přirozený závěr.

24. února 1948

Závěr

- Zbývá nám vysvětliti poslední věty Otčenáše, především "odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům."

- Bude se mi stýskat po těch rozhovorech, poznamenal jsem, ale přesto se chci i dnes pustit do další práce bez citových reminiscencí.

- Myslím, že vás chápu dobře, řekl pan Pátek, když vyjádřím nahlas vaše myšlenky. Cítíte stejně dobře jako já, že je těžko nebyť špatným prorokem. Nikomu není odpuštěno, kdo sám neodpouští a nikdo nemá ani práva, aby mu něco bylo prominuto, když není schopen promíjet. My pak žijeme ve světě, který si nejen vzájemně nepromíjí, ale který v sobě živí uměle protivy jak politické, tak náboženské. Výsledek nemůže být jiný, než nové a nové zmatky, dokud se nevyvraždí ti, co nejsou schopni odpustiti.

- S nimi ovšem padnou mnozí nevinní. Proč?

- Indové by řekli něco o spojitosti karmy. Přece se sem do té dnešní doby nikdo nezrodil náhodou. Všichni sem nějakým způsobem patří. Je pravda, že jedni zde mají úkol lidských rezníků a druzí úkol obětovaných, ale vina je na obou stranách, protože ti, co dříve obětovali, jsou nyní obětováni.

- Kde však je láska Boží a odpuštění jeho? Víím, že kdo si představuje Boha jako neúprosně spravedlivého soudce, je jím trestán neúprosně, aby se nezviklala jeho víra. Proč by však měli býti trestáni i ti, kdo věří např. v milostivého Krista?

- Budou-li trestáni i oni, závisí čistě na nich. Jestliže Krista napodobují, jestliže se snaží ze všech sil a upřímně jednat, jak on přikázal, nebudou vpočteni do řad trestaných, poněvadž se oděli v brnění a krunýř praktické lásky Kristovy, kterou sami vykonávají. Jestliže však se hlásí k učení Kristovu jen ze strachu o sebe, ale nechtějí slevit ze své nenávisti a nechtějí se odít láskou, která stojí

tolik obětí a tak málo je chápána, ve skutečnosti nedorostli do víry v Krista. Kdo věří v Krista, musí mít znamení jeho víry. Jen ten může beze strachu brát jedovaté hady, nikdo jiný. Ostatní lidi tito hadové smrtelně uštknou.

- Chcete říci, že kdo při zření nepravostí, jež se kolem něho dějí, zanevřel na ty, kdo nepravosti činí, nemá znaky lásky Kristovy? Je vůbec možno zůstat slepý proti tak velkým špatnostem, jichž jsme v tomto století stále svědky v celém světě? Nepodporoval bych svou slepotou zlo?

- Zapomněl jste snad zcela na ten poučný případ ze svého života s oním přítelem, který vás nenáviděl. Napište jej na tomto místě.

- Ano, za svého studia měl jsem ve třídě spolužáka, který si nejen tropil posměšky z náboženského úsilí, ale snažil se všemi silami aby ve třídě vzbudil ke mně nedůvěru. Nerozpakoval se mne nazývat bláznem a zvrhlým člověkem a dělalo mu zvláštní, přímo nepřičetnou rozkoš, když mě mohl potírat, snižovat, tupit nebo mi činit násilí. Tento jeho postoj mne podnítil k tomu, abych s ním udělal pokus. Umínil jsem si, že alespoň vůči němu nebudu postupovat násilím a že neučiním nic, čím bych se mu protivil jak ve skutcích tak v myšlenkách. Chtěl jsem na něm zkusit metodu ahimsa, úplného nenásilí, tak, jak ji hlásal Gandhi nebo konečně i Kristus. Když chtěl např. zabít o přestávce na okně mouchu, postavil jsem se mu svým tělem do cesty a trpěl jsem od něho rány tak dlouho, dokud moucha neodletěla. I jindy jsem občas něco slízl. Ale po takových scénách upadal zmíněný spolužák vždycky do stavů pravé nepřičetnosti a zuřivosti. Zdálo se, že jsem s ním po celou dobu studia ani nehnul. Přátelsky jsme se rozloučili po maturitě a neviděli se po mnoho let. Až za osm let, nedlouho potom, co jsem se vrátil z koncentračního tábora, zcela nečekaně zaklepal na dveře mého bytu. Řekl, že mé jednání mu po celou tu dobu stálo mnoho přemýšlení. Shledal prý, že jsem měl pravdu a že má cesta je správná. Chtěl ji nastoupit a změnit svůj požívačný život v život hledače Boha a jeho milosrdenství. V tomto případě jsem si ovšem jist, že by nedošlo u něho k obratu, kdybych mu byl splácel ránu za ránu, protože by mně byl považoval za stejně špatného, jako byl sám, ale může takovýmto počínáním mít jedinec vliv na více lidí nebo dokonce na poměry ve světě?

- Každý musí působit tam, kde byl zaset a nesmí považovat svůj úkol za malý, nepatrný a malicherný. Nutno si uvědomit, že zlo na světě má svůj úkol stejně jako dobro a proto nesmí býti

proti němu postupováno násilím, nemá-li být tím zároveň zničeno i dobro. Kolik příkladů takového pochybného postupu vidíme kolem sebe. Stačí však, abychom si uvědomili Kristovo přirovnání o rozsévači, který zasel dobré semeno, ale nepřítel jeho v noci zasel koukol. Obojí vzklíčilo a hospodář nařídil, aby jeho služebníci ponechali obé až do žní, neboť kdyby se snažili dříve vytrhati koukol, pošlapali by zároveň dobré obilí. Z toho je zřejmo, že v dualismu, v jakém žijeme, má své místo jak dobro tak zlo, a že obojí musí být ponecháno vedle sebe, nemá-li být porušena rovnováha stvoření, tj. nemá-li se zničit i dobré.

- Tady je vysvětlení, proč např. při potírání diktátora, který zabíral jednu zemi po druhé a zotročoval ji, museli zahynout i dobří. Zde se přece lidstvo snažilo o vymýcení zla přede žněmi, a proto bylo pošlapáno i mnoho dobrých. Není tu ale vysvětlení, jak by to bylo dopadlo, kdyby se byl nikdo tomu diktátorovi nepostavil na odpor a kdyby mu byla ponechána svobodná vůle v rozhodování. Byl by se zmocnil celého světa a zlo by bylo nabylo v celém světě vrchu. Pasivita by byla znamenala podporování zla, není-liž pravda?

- Nemáte pravdu. Především diktátor a násilník by se nemohl zrodit tam, kde se rodí samí dobří lidé, protože by tam nemohl provést svůj násilný úkol. Sám by totiž na něj nestačil. Čím jde o násilí většího rozsahu, tím více je k němu lidí zapotřebí. Proto je jisté, že čím menší počet lidí se tohoto násilí zúčastní, tím také násilí bude menší. Kdyby se násilník zmocnil za pomoci svých pomahačů mnoha lidí, kteří opravdu nejsou schopni násilí ani v činech, ani v myšlenkách, byl by nakonec udolán tímto nenásilím, protože by musel přizvat ke spolupráci ony dobré lidi aby vůbec zvládl situaci. Tak by se jeho násilí ředilo tak dlouho, až by přestalo být násilím, a zlem.

- Avšak skutečnost zůstává jiná, odporoval jsem dále. Dosud vždycky násilník byl zastaven jiným násilím, které bylo organizováno lidmi prodchnutými touhou po spravedlnosti. Tento pocit práva dával vždycky těmto lidem takovou moc, že dosud nikdy nad nimi násilí trvale nezmýšlelo, naopak oni násilím potřešli násilí postavené na nepravdě.

- Takových řešení jsme byli v poslední době opravdu velmi často svědky, ale jestli opravdu vítězí dobro nad zlem, pak to není jedno násilí vítězí nad druhým, nýbrž opravdu jen ta touha po spravedlnosti, to lepší já, které vítězí. A používá-li tato vnitřní touha po svobodě a spravedlnosti násilných prostředků k potlačení

lží a nespravedlností, je tím vina malá duchovní pokročilost těch spravedlivých. Nevěří-li lidstvo v účinnost vyšších prostředků nenásilí, není řečeno, že by se jedinec, který může být vyspělejší než celek, měl ztotožňovat s míněním celků a měl je následovati v jejich násilných činech. Měl by se pokusit i v moři nenávisti zůstat majákem dobra a lásky. Jeho velikost by nezůstala nepovšimnuta, právě jako nezůstala nepovšimnuta velikost Gandhiho.

- Říkáte tedy, že svět má takové vládce, jaké si zaslouží, a že proto musíme být sami lepší, abychom si zasloužili pokojnější časy.

- Ano, mám především na mysli, abychom dovedli odpouštět, protože požadavek Kristův, abychom promíjeli viny vinníkům je nekompromisní. Odpustíme-li my, bude odpuštěno i nám. Vzájemnou mstou budeme do nekonečna pokračovati v nenávisti a ve válkách. Proto se také modlíme pohromadě "Neuved' nás

v pokušení, ale zbav nás od zlého". Od zlého můžeme být zbaveni jen tehdy, nebudeme-li uvedeni v pokušení, abychom zlo považovali za prostředek, jimž lze něco na světě definitivně rozřešiti. Můžeme klidně proti sobě postavit jako obdobné výroky věty "Odpusť nám naše viny" a "zbav nás od zlého". Všechno zlo zažíváme vlastní vinou, nevědomostí a odloučeností od Boha.

- Avšak nejtěžší je zde vysvětlení výroku: "Neuved' nás v pokušení". Často se mi klade otázka, jak je tomu, zda opravdu Bůh pokouší člověka či zda je třeba tento výrok opravit pro špatný překlad nebo zkomolený smysl jiného Kristova výroku.

- Máme-li správně pochopit význam toho "neuved' nás v pokušení", musíme zároveň rozumět onomu "zbav nás od zlého". Souvislost není hned na první pohled patrna, ale jak jsem už dříve řekl, zlo má zde na světě cenu výchovného prostředku.

- Ano, řekli jsme, že kdo se nechce dát vychovávat po dobrém, má-li býti vůbec vychováván, musí se smířit s tím, že bude muset zažít zlo, utrpení apod. Dělal jste přitom rovnítko mezi utrpením a zlem?

- Utrpení je opravdu druhem zla, ale toho zla, které je chápáno jako výchovný prostředek. Působí-li zlo výchovně, není pochyb o tom, že také pokušení, jako součást zla, rovněž má účel výchovný. Stejně tak, jako Bůh dopouští, aby byl člověk vychováván utrpením, nechce-li se dát vychovat ponaučením a pochopením správné cesty a nechce-li dobrovolně sledovat takto pochopenou cestu, tak také musí být vychováván pokušením

všeho druhu, když dosud nechce nebo neumí přijmout pravdu přímým a soustavným hledáním Boha ve všem a za všech okolností. Člověka totiž pokouší jen to, k čemu se přibližuje bez myšlenky na Boha. Má proto právo ten, kdo hledá především království Boží a kdo touží po jeho příchodu, jak se modlí na počátku Otčenáše, aby nebyl vychováván utrpením, zlem a pokušením. A je třeba zdůraznit, že jen takoví lidé mají právo se modlit "neuved' nás v pokušení", kteří si upřímně přejí uskutečnění Boha ve svém životě. U takových lidí nejde o sobectví nebo o uhýbání zlu a pokušení, poněvadž takoví lidé mají vyšší úkoly, které by nemohly být vykonány, kdyby jejich vlastní vzrůst byl veden tak pomalými prostředky vývojovými jako jsou zlo a pokušení. Nedospěli by za lidský život k vykonání duchovních úkolů, dorostli by příliš pozdě k velikosti. Nepomohla by přitom ani následující vtělení, protože vždycky by na sebe museli vzít tělo, zplozené z vášně a omezené po všech stránkách jak hmotných, tak smyslových a rozumových, a toto tělo by vždycky znovu bylo nepřekročitelnou překážkou v duchovním pokroku, kdyby mělo být vychováno jen a jen utrpením, zlem a pokušením. Tedy pasivně. Velmi těžko by se takoví lidé znovu zmocňovali zkušeností, které třeba už nabyli

v předcházejících vtěleních. Proto jim nesmí být staveny tak velké překážky se strany zla a pokušení, jako těm, kdo by bez donucení a pokušení vůbec nedospěli k vyššímu poznání, a jako těm, kdo by se ukolébali k nečinnosti a stagnaci tím, že by nebyli nadále vyrušováni utrpením, zlem a pokušením.

- Mám tomu rozumět tak, že tito duchovně vyspělejší lidé mají právo, aby nemuseli být odváděni od svého cíle přílišnými starostmi o zevní prostředky života?

- Vy vidíte zřejmě pokušení i v tom, když si člověk musí, jak se říká, v potu tváře vydělávat na svůj denní chléb. Této povinnosti zevního výdělku a tedy i zevní činnosti bývá zbaven málokdo, protože duchovní cesta je určena i pro lidi žijící v zevním světě, vydělávající si na svou obživu. Je tedy nasnadě, že prvním úsilím duchovního člověka musí být, aby ho zevní činnost nepokoušela, tj. neodváděla od Boha. To je první smysl modlitby "neuved' nás

v pokušení". Na tomto vývojovém stupni má nám tato modlitba otevřít bránu k poznání, jak máme ve své zevní činnosti přímo touto činností a nikoliv jen při ní mířiti k Bohu a hledati jej. Naplní-li člověk všechny své skutky mravní vznešeností, čistotou úmyslu a touhou prospěti svou prací jiným, budeme-li pohlížeti na práci jako na skvělou příležitost se odosobniti a ztratiti sama sebe, pak není

nebezpečí, že by ho práce odváděla od Boha. Je však pravda, že duchovní člověk nemusí zatěžovati svou mysl starostlivostí o denní chléb a hmotný zítřek. Musí jen konati svou povinnost a být poslušen všech rad, které přicházejí od Boha. Pak si může být jist, že o něho bude vždycky postaráno.

- A jak poznáme, která rada přichází od Boha? Ptal se pan Saska.

- Chcete si asi postěžovat, že nemáte dosud vnitřní slovo ani intuici ani jiného nadpřirozeného spojení s Bohem, které by vám umožnilo slyšeti rady Boží.

- Ano, nemám nic z toho, a přesto bych velmi rád slyšel rady Boží.

- Mohu vás utěšiti, řekl pan Pátek, že rady Boží můžete slyšet i bez intuice a vnitřního slova, ale je přece jen potřebí, abyste splnil několik předpokladů. Především je musíte chtít slyšet a pak musíte být schopen je poslechnout. Jen ten chce slyšet rady Boží, kdo nechce slyšet jen svůj malý osobní úsudek. Kdykoliv tedy zapomenete na sebe, na své omezené já, a vyjdete z něho, vždycky budete schopen slyšet rady Boží. A ke své radosti zjistíte, že k vám Bůh promlouvá všemi lidmi, třebas zcela nevědomými, a vším stvořením vůbec. Zjistíte, že k vám už mluvil dávno, ale že jste dosud křičel, že jste středem svého zájmu, a proto jste přehlušil a opomíjel všechno, co se vám zdálo být mimo tento střed, jimž jste si byl sám. Ještě těžší než slyšet rady Boží, je také být schopen je poslechnout a podle nich se řídit. Musíte si být totiž napřed jist, že rady Boží budou často krutě potírat vaše sobecké choutky, budou vás zbavovat světského pohodlí a světského klidu a neplodné spokojenosti se sebou samým. Budete vždycky ochoten zapřít sama sebe a následovat Krista? Budete vždycky ochoten obětovat, co je vám nejdražší tak, jako byl ochoten obětovat Abrahám svého syna Izáka?

- A proč od nás Bůh chce tak velké oběti, když přece beztak všechno, co máme je z jeho rukou? Napřed nám něco dá a pak to odnímá, rozhorlil se Saska.

- Všechno, co nám bylo dáno, mají být prostředky k poznání Boha a ne cíle, které jsme si z toho udělali, ne modly, jimž se klaníme na místo pravému Bohu. Bůh nám nebere nic z toho, co nám dal, pokud nám to slouží jako prostředek k poznání Boha. A tělo, přátelé, majetek, vlast, právní zřízení, duševní i tělesné schopnosti a cokoliv na tomto světě nám má sloužiti k tomuto poznání. Děje-li se tak, pak si můžeme být jisti, že nám Bůh nic z toho nevezme. Jakmile však něco z toho se stane naším cílem, je

nám to překážkou zcela nepřekonatelnou na cestě k Bohu, protože od té chvíle dáváme svému životu úplně jiný směr, než jaký má mít. Pak ovšem pokládáme za utrpení, když nám je bráno, co považujeme za nejdražší. Jediná chyba je v tom, že jsme považovali za nejdražší něco, co nebyl Bůh. Tady máte pochopení dnešní rozháranosti světa a ustavičného kácení všech hodnot, které si lidstvo postavilo na místo Boží a které jsou mu světější než Bůh. Toto modlářství nemůže Bůh trpět a musí s námi zatočit stejně nemilosrdně jako se starozákonními Židy, kteří občas zapomínali na pravý střed zájmů člověka, vyvoleného k poznání Boha. Tato naše vyvolenost k tomuto vznešenému úkolu je nám soudcem. Nebýt jí, mohli bychom se klaněti čemukoliv a mohli bychom přitom žít jako v ráji. Takto však nepřestaneme trpět, dokud se nezduchovníme. Bláhoví lidé se bojí vstoupiti na duchovní cestu, aby nebyli stíháni příliš osudem. Kdyby však byli rozhodnutí poslouchati rad Božích, nemuseli by trpět a svou neposlušností, sobeckostí, strachem a nevědomostí by nestrhovali jak sebe tak i ostatní do stále většího utrpení.

Člověk si tedy musí dobře rozmyslet, než se začne modlit "neuvod' nás v pokušení", zda je ochoten nést dobrovolnou zodpovědnost za to, že nebude pokoušen a že přesto se bude řídit radami Božími a dá se Bohem vést dobrovolně bez donucení zlem a pokušením. Přání jako "chléb náš vezdejší dej nám dnes, neuved' nás v pokušení a zbav nás od zlého" jsou až na konci Otčenáše proto, že jejich splnění nesmí sloužit zevnímu prospěchu a že se tedy smějí vyslovit až když jsme vážně pojali do svého života "přijď království tvé, buď vůle tvá atd." Poznáme-li, že vůlí Boží je, abychom mu celí patřili, pak máme právo být vyučováni bez vyrušování zlem a pokušením, neboť to jsou prostředky, které by nás rychle zdokonalit nemohly.

- Tady vidíme, ozval jsem se, že člověk trpí a je pokoušen, protože celý vesmír je z vůle Boží ve vývoji a tlačí jej před sebou jako průkopníka tohoto vývoje. Tento vývoj spočívá v tom, že všechno má vejíti do Boha, to jest tam, odkud všechno vyšlo. Člověk může jako beran trpět dál, ale může dobrovolně povstat ze svého utrpení a zvolit stezku osvobození. Má právo být zbaven zlého, jestliže sám je ochoten zbaviti se největšího zla - duchovní nevědomosti a pocitu oddělenosti. A duchovní nevědomost spočívá zase v tom, že povyšujeme životní prostředky a cíle života a opomíjíme cíl svého bytí - Boha.

- Jak vidíte, přátelé, zde se už točíme stále do kola. Je to neklamná známka toho, že jsme u cíle svých debat, u Boha, ustavičně činného, vědomého všeho a pohánějícího vše kupředu.

Za toto pojetí cíle zatím nemusíme jít, protože máme všichni co dělat, abychom jej dosáhli a nezpronevěřili se mu svým jednáním a myšlením. Nemáme-li zpočátku tak silnou touhu po Bohu, abychom jí mohli být bezpečně vedeni, měli bychom se aspoň poohlédnouti po zlém utrpení celého lidstva, které ještě jako celek nemůže a neumí zvoliti vyšších prostředků, a měli bychom bez ohledu na to, zda už máme pocit spojitosti se všemi tvory, navazovat vědomé spojení s Bohem, abychom mohli příkladem ostatním ukázat tuto cestu k osvobození z pout nevědomosti.

K našemu podivu zakončil tento rozhovor pan Saska:

- Pochopil jsem, že lidstvo stejnou měrou se samo trestá, když se klaní svým modlám, jako je trestáno Bohem, protože všechno vychází a vzniká z jeho činnosti. Pokoušíme se a jsme pokoušeni, trpíme a jsme stíháni utrpením, ale nic z těchto strašností by se nemohlo stát, kdybychom dobrovolně šli k Bohu. Upíráme Bohu právo, aby nás zkoušel utrpením a pokušením, protože sobě nepřiznáváme povinnost vyjít ze své nevědomosti. Právo trestat dáváme Bohu sami do rukou, a můžeme si být jisti, že On by raději od nás přijímal naši zbloudilou duši, vracející se do věčné vlasti, z níž už tak dávno odešla.

14. dubna 1948

Poznámka: Někdo bude mít z předcházejících stránek třeba klamný dojem, že je tam potírána nutnost a prospěšnost duchovních cvičení, zvláště mystické koncentrace a meditace. Tento dojem může vzniknouti jen z toho, že toto dílko nemá za úkol vyčerpati všechnu látku, týkající se mystiky, nýbrž jen se dotknout celé řady otázek s ní souvisejících.

OBSAH

Úmluva.....	_1	str. 2
Druhá schůzka.....	_1	str. 13
Utrpení.....	_1	str. 26
Přijď království Tvé.....	_2	str. 1
Postup ke spojení.....	_2	str. 10

Smysl pohádky o Honzovi a zakleté princezně..._2	str. 23
Dokončení pohádky....._3	str. 1
Bud' vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi....._3	str. 10
Závěr....._3	str. 17

Psáno ve volných chvílích ve Zlíně od září 1947 do dubna 1948.